

INFORMATOR

DLA STUDIUJĄCYCH HISTORIĘ SZTUKI

ROK AKADEMICKI
2025/2026

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Wydział Nauk o Sztuce
Instytut Historii Sztuki
Al. Niepodległości 4
61-874 Poznań
tel./fax 61 852 66 64
61 829 37 19
e-mail: arthist@amu.edu.pl
<http://www.arthist.amu.edu.pl/>

Redakcja:
Piotr Korduba, Katarzyna Marciniak-Mańka, Tomasz Ratajczak
Współpraca graficzna:
Alicja Skruszewicz

INFORMACJE OGÓLNE

Struktura Instytutu

Dyrekcja

dyrektor: prof. UAM dr hab. Piotr Korduba
pkorduba@amu.edu.pl, tel. 61 829 37 17

Biuro Obsługi Wydziału i Sekreteriat Instytutu Historii Sztuki

mgr Katarzyna Marciniak-Mańka
kmanka@amu.edu.pl, tel. 61 829 37 19

Biuro Obsługi Studentów

mgr Joanna Sokalska
sokal@amu.edu.pl, tel. 61 829 13 53

W skład Instytutu Historii Sztuki UAM wchodzi cztery Zakłady i Pracownie. Ponadto z Instytutem związana jest Sekcja Historii Sztuki Biblioteki Międzywydziałowej Collegium Historicum UAM oraz Archiwum Audiowizualne Wydziału Nauk o Sztuce.

Od 1 października 2019 roku IHS UAM wspólnie z Instytutem Muzykologii tworzą nową jednostkę w ramach UAM, Wydział Nauk o Sztuce.

Zakład Historii Sztuki Starożytnej i Średniowiecznej

kierownik: prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz, prof. dr hab. Tadeusz J. Żuchowski
prof. UAM dr hab. Jacek Kowalski, dr Katarzyna Dudlik, dr Wojciech Brillowski
dr Tomasz Ratajczak (prodziekan ds. kształcenia), dr Adam Soćko

Pracownia Historii Sztuki Nowożytnej

kierownik: prof. UAM dr hab. Piotr Korduba, prof. dr hab. Michał Mencfel
(dziekan Wydziału Nauk o Sztuce), dr Dorota Molińska, dr Camilla Murgia

Pracownia Historii Sztuki Nowoczesnej

kierownik: dr Dorota Łuczak, prof. UAM dr hab. Filip Lipiński, dr Magdalena Radomska

Zakład Historii i Teorii Badań nad Sztuką

kierownik: prof. dr hab. Piotr Juszkiewicz, prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl
prof. dr hab. Stanisław Czekalski, prof. UAM dr hab. Michał Haake
prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

Profesorowie seniorzy (emerytowani)

prof. dr hab. Adam Labuda, prof. UAM dr hab. Wojciech Suchocki

Biblioteka

kierownik: mgr Przemysław Krysztofiak, mgr Katarzyna Barańkiewicz, mgr Marek Sulik

Archiwum Audiowizualne

dr Kamila Kłudkiewicz, fotograf: Marcin Sokalski
zespół zatrudniony w ramach projektu Dariah-pl: Małgorzata Gonia

Centrum Badań nad Sztuką Europy Środkowej-Wschodniej i spuścizną Piotra Piotrowskiego

kierownik: dr Magdalena Radomska

INFORMACJE OGÓLNE

Siedziba Instytutu

Instytut Historii Sztuki mieści się w Collegium Novum, przy al. Niepodległości 4. Najważniejsze pomieszczenia: sale dydaktyczne, Biblioteka z czytelnią, znajdują się na 4. piętrze w bloku A.

Większość zajęć odbywa się w salach 401 i 403 (wykładowa i seminaryjna), wybrane w sali 408 (czytelnia Biblioteki). Niektóre wykłady dla większej liczby słuchaczy odbywają się w innych budynkach UAM w centrum miasta, natomiast lektoraty w Collegium Święcickiego (dawne Collegium Chemicum) przy ul. Grunwaldzkiej 6. Część zajęć odbywa się również w muzeach oraz kościołach Poznania, a także w przestrzeni miasta.

Biblioteka (Sekcji Historii Sztuki) – licząca ponad 81 tysięcy woluminów stanowi dobre zaplecze zarówno dla dydaktyki, jak i prowadzonych w Instytucie badań naukowych. Systematycznie prowadzone są zakupy i szeroka wymiana publikacji z instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Katalog Biblioteki jest w większej części skomputeryzowany i włączony do ogólnouniwersyteckiego systemu Horizon. Od niedawna Biblioteka została formalnie wyłączona ze struktury Instytutu i stanowi Sekcję Historii Sztuki Biblioteki Wydziału Historycznego UAM, ale pozostaje w ścisłym związku z naszą placówką. Biblioteka jest otwarta od poniedziałku do piątku. Aktualne informacje dotyczące jej dostępności są ogłaszane: <http://arthist.amu.edu.pl/instytut/biblioteka/>, <https://wnos.amu.edu.pl/biblioteka/informacje-o-bibliotece>.

Archiwum Audiowizualne Wydziału Nauk o Sztuce – Archiwum Audiowizualne Wydziału Nauk o Sztuce UAM jest jednostką badawczą, której celem jest zabezpieczenie, naukowe opracowanie oraz udostępnienie materiałów z następujących kolekcji: fototeki Instytutu Historii Sztuki UAM, archiwum Instytutu Historii Sztuki UAM, zbiorów fonograficznych Instytutu Muzykologii UAM. Obecnie, z uwagi na reorganizację i prace nad zabezpieczeniem materiałów archiwalnych, chęć kwerendy w Archiwum Audiowizualnym WNoS należy zgłaszać pod adresem:

Adres strony internetowej Instytutu: <http://www.arthist.amu.edu.pl>. Bieżące wiadomości publikujemy także na naszym profilu w serwisie facebook.

Przedmiot i tryb licencjackich i magisterskich studiów historii sztuki

Przedmiot studiów historii sztuki można określić jako dzieje sztuki europejskiej od starożytności do czasów współczesnych. Dla sztuki starożytnej jego zasięg terytorialny obejmuje kultury basenu Morza Śródziemnego, a dla sztuki epok późniejszych – odpowiada ekspansji kultury Zachodu. Obejmuje obiekty architektury, urbanistyki, rzeźby, malarstwa, grafiki, rzemiosła artystycznego, designu i tzw. nowych mediów. Składa się to na materię niezwykle różnorodną, której złożoność potęguje różnorodność perspektyw, w jakich można rozpatrywać dzieła sztuki. Ta różnorodność wyraża się zarówno w różnych typach zajęć, jak też w stanowiskach metodologicznych reprezentowanych przez osoby nauczające w Instytucie.

Seminaria (seminaria ogólne niższe i wyższe) – podtrzymują najistotniejszą tradycję uniwersyteckiej humanistyki: wnikliwej, krytycznej analizy dzieł sztuki i tekstów, wypracowywania własnego stanowiska, otwartej dyskusji. Prowadzący seminaria są nade wszystko partnerami rozmowy: ich doświadczenie pozwala wybrać owocny temat i czuwać nad wyzyskaniem otwieranych przezeń możliwości na drodze samodzielnych dociekań. Zaliczeniu seminarium przyznajemy najwyższą rangę spośród sprawdzianów postępów stu-

INFORMACJE OGÓLNE

diowania. Seminaria trwają po dwa semestry i są oddzielnie przeznaczone dla I i II stopnia studiów, wyjątkiem jest jednosemestralne seminarium warsztatowe (studia II stopnia) oraz trzyletnie seminarium magisterskie (studia II stopnia). Warunkiem zaliczenia jest – oprócz owocnego uczestnictwa w zajęciach – pozytywne przyjęcie pracy pisemnej.

Zajęcia propedeutyčno-ćwiczeniowe – związane z poszczególnymi latami studiów, służą wprowadzeniu w podstawowe zagadnienia dyscypliny, warsztatu badawczego, zdobyciu podstawowego zasobu erudycji wizualnej. Szczególną rolę w tej grupie spełnia blok zajęć objętych wspólną nazwą *Wstęp do historii sztuki* wraz z towarzyszącymi mu zajęciami z wprowadzenia do poszczególnych dziedzin sztuki. Zaznajamia on z podstawowymi pojęciami, historią dyscypliny oraz współczesnymi orientacjami badawczymi (wykład), oraz służy opanowaniu terminologii, teorii poszczególnych gatunków plastycznych, umiejętności analizowania dzieł, podstaw warsztatu badawczego i nauk pomocniczych historii sztuki (ćwiczenia).

Proseminaria są w pewnym sensie kontynuacją *Wstępu* – w trakcie tych zajęć studenci zapoznają się z różnymi sposobami analizy i interpretacji dzieł sztuki, procedurami badawczymi charakterystycznymi dla poszczególnych epok lub gatunków, zasadami organizacji warsztatu badawczego historyka sztuki.

Pośród zajęć obowiązkowych na pierwszych latach studiów znajdują się także przedmioty niekierunkowe: propedeutika filozofii, lektoraty języka niemieckiego i łacińskiego, lektorat wybranego języka nowożytnego oraz wychowanie fizyczne.

Zajęcia kursowe dotyczące dziejów sztuki obejmują zajęcia z historii sztuki starożytnej, historii sztuki średniowiecznej, historii sztuki nowożytnej oraz historii sztuki nowoczesnej. Prezentujące je wykłady i ćwiczenia są propozycjami syntezy historyczno-artystycznych. Kurs dziejów sztuki złożony jest z dwóch bloków. Blok podstawowy składa się z obowiązkowych jednosemestralnych modułów wykładowo-ćwiczeniowych (*Wprowadzenie do wiedzy o sztuce poszczególnych epok*), których celem jest przekazanie bazowej wiedzy na temat zjawisk artystycznych danego czasu oraz zapoznanie z problematyką badawczą ich dotyczącą. Blok specjalizacyjny, na który składają się wykłady i konwersatoria (*Wybrane problemy z dziejów sztuki*), komponowany jest indywidualnie przez studentów – wybierają oni z oferowanych zajęć te, które odpowiadają ich zainteresowaniom, ugruntowując, pogłębiając i uszczegóławiając w ten sposób wiedzę na temat danego obszaru historii sztuki.

Zajęcia problemowe – są to zajęcia typu wykładowo-konwersatoryjnego, co oznacza swobodę wyboru przez prowadzącego formuły najlepiej odpowiadającej ich przedmiotowi, a także pozwala na sprawdzenie w ustalonej przez niego formie opanowania problematyki poruszanej na zajęciach. Co roku oferowany jest nieco odmienny zestaw zajęć problemowo-specjalizacyjnych. Są wśród nich m.in.: ikonografia, krytyka artystyczna, zasady dokumentacji architektonicznej, techniki sztuk plastycznych, praktyki wystawienne, historia fotografii, historia designu, kolekcjonerstwo. Możliwe jest rozszerzenie tej oferty; jednak nie wszystkie zajęcia tej grupy muszą się odbywać corocznie. Staramy się utrzymać ciągłość tematów najistotniejszych i cieszących się największym zainteresowaniem, a co najmniej zapewnić powrót tematów co dwa lata. Ze względu na fakultatywny charakter tych zajęć, pozwoli to wziąć w nich udział wszystkim zainteresowanym. Studenci nie mogą w trakcie studiów wybrać dwukrotnie tych samych zajęć.

Wybrane problemy z dziejów sztuki – są to zajęcia typu wykładowo-konwersatoryjnego, co oznacza swobodę wyboru przez prowadzącego formuły najlepiej odpowiadającej ich przedmiotowi, a także pozwala na sprawdzenie w ustalonej przez niego formie opanowania problematyki poruszanej na zajęciach. Co roku proponujemy inny zestaw

INFORMACJE OGÓLNE

tego rodzaju zajęć. Ich celem jest przedstawienie wybranych zagadnień specyficznych dla poszczególnych epok historyczno-artystycznych, których podjęcie przekracza ramy epokowych zajęć kursowych. Ich tematyka stanowić ma zarazem uzupełnienie wiedzy o specyfice i złożoności okresów w sztuce. Studenci nie mogą w trakcie studiów wybrać dwukrotnie tych samych zajęć.

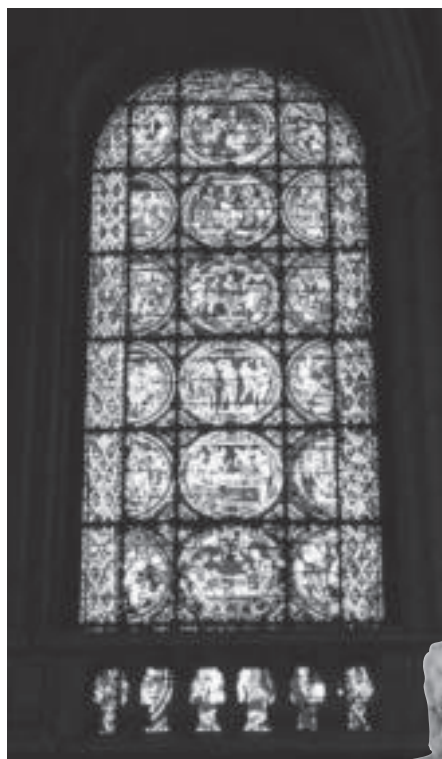
Moduły specjalistyczne – są to zajęcia przeznaczone dla studentów II stopnia studiów, złożone w każdym przypadku z 90-godzinnego bloku zajęć, których charakter jest dopasowywany do specyfiki modułu. Pośród nich mogą się więc znaleźć zarówno spotkania o charakterze wykładowym, konwersatoryjnym, terenowe i wizyty studyjne. O ich układzie decydować może charakter i zakres współpracy z instytucjami, które są włączone w cykl dydaktyczny lub pora roku umożliwiającą przeprowadzenie zajęć w terenie. Oznacza to, że godzinowy podział na semestry (30 + 60, 60 + 30 lub 45 + 45) jest każdego roku akademickiego wskazywany przez Prodziekana ds. kształcenia z uwzględnieniem ww. przesłanek. Moduły specjalistyczne mają na celu przekazanie studentom zaawansowanej wiedzy z wybranej przez nich dziedziny. Studenci, kierując się swoimi zainteresowaniami, mają prawo wyboru z corocznej oferty jednego z modułów. Uczestnictwo w zajęciach obejmujących wybrany moduł jest obowiązkowe w obu semestrach. Podczas całego cyklu studiów II stopnia należy zrealizować dwa różne moduły, po jednym w każdym roku.

Wykłady ogólne – stanowią drugi, obok seminariów, najbardziej charakterystyczny dla studiów humanistycznych typ zajęć. Są przeznaczone zarówno dla I stopnia studiów (wykłady ogólne) jak i dla II stopnia (wykłady monograficzne). W ich trakcie, doświadczeni wykładowcy (także wykładowcy gościnni) prezentują wyniki własnych badań oraz zagadnienia warsztatu badawczego. Oferta wykładów jest zmienna, kształtowana indywidualnie dla każdego roku akademickiego. Studenci nie mogą w trakcie studiów wybrać dwukrotnie tych samych zajęć.

Zajęcia terenowe – należą do zajęć obowiązkowych, związanych z poszczególnymi latami studiów. Mają zapewnić bezpośredni kontakt z najważniejszymi dziełami sztuki polskiej, zwłaszcza architektury, a ponadto służą kształceniu i sprawdzeniu umiejętności analizy, datowania i interpretacji dzieł w ich naturalnym otoczeniu. Zamykający II rok studiów obóz terenowy – opis i podstawy analizy dzieła sztuki ma za zadanie kształcenie umiejętności pracy „w terenie” z dziełami różnych gatunków i pochodzących z różnych okresów historycznych – od ich opisu inwentaryzacyjnego do wnikliwej analizy.

Praktyki (muzealna, galeryjna i/lub konserwatorska) – służą zaznajomieniu się ze specyfiką pracy w najbardziej typowych miejscach zatrudnienia historyków sztuki. Miejsca praktyk ustala się wraz z ich koordynatorem i mogą one obejmować także inne instytucje kultury jeżeli jest uzasadnione merytorycznie.

Egzaminy i zaliczenia – służą sprawdzeniu wiedzy zdobywanej na różnych zajęciach i w samodzielnej pracy z literaturą. Egzamin i zaliczenia przeprowadzane jest w sposób zapewniający gruntowne sprawdzenie wiedzy, od znajomości faktów i dzieł po rozumienie procesów i interpretację. Egzaminy odbywają się w okresie wskazanych przez Rektora UAM sesji egzaminacyjnych.

STUDIA I STOPNIA

PROGRAM STUDIÓW I STOPNIA (LICENCJACKICH) (Studia stacjonarne, profil ogólnoakademicki, 6 semestrów, 180 punktów ECTS)

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	I rok / I semestr				Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
I	Wstęp do historii sztuki I			obowiązkowe		60		8
	1. Wstęp do historii sztuki I		wykład	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	4
	2. Wstęp do historii sztuki: lektura tekstu z historii sztuki		ćwiczenia	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	4
	3. Malarstwo i rzeźba – wprowadzenie		ćwiczenia	obowiązkowe		20	zaliczenie z notą	3
	4. Architektura – wprowadzenie		ćwiczenia	obowiązkowe		20	zaliczenie z notą	3
	5. Ornamentyka i rzemiosło art. – wprowadzenie		ćwiczenia	obowiązkowe		20	zaliczenie z notą	3
II	Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki starożytnej			obowiązkowe		90		8
	1. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki starożytnej		wykład	obowiązkowe		60	egzamin	5
	2. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki starożytnej		ćwiczenia	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	3
III	Spotkanie z dziełem sztuki		ćwiczenia	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	3
IV	Propedeutyka filozofii		wykład	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	3
V	Język łaciński – lektorat		ćwiczenia	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	3
						300		34
I rok / II semestr								
I	Wstęp do historii sztuki II		wykład	obowiązkowe		30	egzamin	6
II	Opis dzieła sztuki		ćwiczenia	obowiązkowe		60	zaliczenie z notą	6
III	Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki średniowiecznej			obowiązkowe		90		8
	1. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki średniowiecznej		wykład	obowiązkowe		60	egzamin	5
	2. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki średniowiecznej		ćwiczenia	obowiązkowe		30	zaliczenie z notą	3

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	Forma zajęć	Status zajęć	Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
I rok / II semestr						
IV	Propedeutyka filozofii	wykład	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
V	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
VI	Język łaciński – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
				270		27
II rok / III semestr						
I	Proseminarium I	proseminarium	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	4
II	Proseminarium II	proseminarium	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	4
III	Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowożytnej		obowiązkowe	90		8
	1. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowożytnej	wykład	obowiązkowe	60	egzamin	5
	2. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowożytnej	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
IV	Wykład ogólny I	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
V	Wykład ogólny II	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VI	Zajęcia problemowe I	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VII	Wybrane problemy z dziejów sztuki I	konwers.	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VIII	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
IX	Język łaciński – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
X	Język niemiecki – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	3
XI	Wychowanie fizyczne	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	0
				420		35

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	Forma zajęć	Status zajęć	Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
II rok / IV semestr						
I	Proseminarium III	proseminarium	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	4
II	Proseminarium IV	proseminarium	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	4
III	Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowoczesnej		obowiązkowe	90		8
	1. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowoczesnej	wykład	obowiązkowe	60	egzamin	5
	2. Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowoczesnej	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
IV	Wybrane problemy z dziejów sztuki II	konwers.	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
V	Sztuka metropolii	wykład i zajęcia terenowe	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	3
VI	Obóz terenowy – opis i podstawy analizy dzieła sztuki	ćwiczenia terenowe	obowiązkowe	96	zaliczenie z notą	4
VII	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
VIII	Język łaciński – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
IX	Język niemiecki – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	3
X	Wychowanie fizyczne	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	0
				486		33
III rok / V semestr						
I	Seminarium ogólne niższe I (czterocznne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	6
II	Seminarium ogólne niższe II (czterocznne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	6
III	Wybrane problemy z dziejów sztuki III	konwers.	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
IV	Ikonografia	wykład	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
V	Zajęcia problemowe II	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VI	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	egzamin	4
VII	Język niemiecki – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	3
				240		28

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	Forma zajęć	Status zajęć	Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
III rok / VI semestr						
I	Seminarium ogólne niższe I (całoroczne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą / egzamin licencjacki	8
II	Seminarium ogólne niższe II (całoroczne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	6
III	Ikono grafia	wykład	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
IV	Zajęcia problemowe III	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
V	Wykład ogólny III	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
				150		23

Objaśnienia dotyczące zaliczania poszczególnych lat studiów oraz przedmiotów, których nie można powtarzać

I rok

Nie można powtarzać I roku. Przejście na II rok możliwe jest po zaliczeniu egzaminu ze Wstępu do historii/ sztuki w drugim semestrze oraz wszystkich zajęć wchodzących w skład bloku ze Wstępu (nie jest możliwe warunkowe zaliczenie tego przedmiotu).

III rok

Dopuszczenie do egzaminu dyplomowego (obrony pracy licencjackiej) następuje po spełnieniu wszystkich pozostałych wymagań programu studiów. Egzamin dyplomowy dotyczy zagadnień związanych z jedną z przygotowywanych w trakcie III roku studiów prac seminaryjnych, zarejestrowaną jako praca licencjacka i zamieszczoną w Archiwum Prac Dyplomowych, oraz ogólnych zagadnień przedmiotowych i epokowych odpowiadających pracy. O wyborze pracy będącej przedmiotem egzaminu dyplomowego decyduje student w drugim semestrze w porozumieniu z prowadzącym seminarium.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH

I. Zajęcia obowiązkowe – przypisane do poszczególnych lat studiów

Wstęp do historii sztuki (I rok)

Wstęp do historii sztuki jest dużym blokiem zajęć, mającym za zadanie wprowadzić początkujących adeptów w różne aspekty studiowanej dyscypliny. Służą temu różnorodne zajęcia. Stałymi elementami są: wykład (Teoretyczne podstawy analizy dzieła wizualnego. Współczesne i tradycyjne metody badawcze historii sztuki – 60 godz.), związane z nim tematycznie ćwiczenia dotyczące lektury ważniejszych tekstów z zakresu historii sztuki (30 godzin w I semestrze) oraz ćwiczenia przygotowujące do samodzielnej analizy różnych gatunków i dziedzin sztuki (obejmują w sumie 120 godzin, z tego 60 w pierwszym semestrze i 60 w drugim). W pierwszym semestrze składają się one z 3 cykli zajęć (po 20 godz. każdy) odpowiadających głównym dziedzinom: 1) malarstwu i rzeźbie, 2) architekturze oraz 3) rzemiosłu artystycznemu i dyscyplinom pomocniczym historii sztuki (ornamentyka, paramentyka, heraldyka etc.). W ramach tych ćwiczeń studenci opanowują terminologię, zasady opisu i analizy poprzez wykonywanie samodzielnych prac pisemnych. W drugim semestrze prowadzone są praktyczne zajęcia w niewielkich grupach studenckich, odbywane w terenie oraz w trybie indywidualnych konsultacji (60 godz.). Warunkiem zaliczenia tego przedmiotu (oprócz uzyskania zaliczeń i ocen z poszczególnych ćwiczeń) jest zdanie egzaminu po drugim semestrze pierwszego roku studiów.

Wstęp do historii sztuki I (moduł)

Prowadzący: prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl,
prof. dr hab. Stanisław Czekalski

I semestr, 60 godz. (30 godz. wykładu i 30 godz. ćwiczeń)
10 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Moduł obejmuje w I semestrze wykład o teoretycznych podstawach analizy dzieła wizualnego oraz ćwiczenia z lektury tekstów historii sztuki. Ocena uzyskana z ćwiczeń jest oceną za cały moduł.

Wstęp do historii sztuki I – wykład:

**Teoretyczne podstawy analizy
dzieła wizualnego. Współczesne i tradycyjne
metody badawcze historii sztuki (część I)**

Prowadzący: prof. dr hab. Stanisław Czekalski

Wykład prezentuje najważniejsze perspektywy analityczne stosowane we współczesnej historii sztuki dla celów fachowego i wnikliwego opisu właściwości dzieł wizualnych, zwłaszcza obrazów, jako struktur tworzących znaczenia, ale i znaczących w wielorakich związkach kontekstowych z tradycją artystyczną i literacką oraz kulturą swoich czasów. Wychodząc od refleksji nad pojęciami obrazu i przedstawiania, program wykładu obejmuje teorie dzieła wizualnego wpisane w stylistycznie, ikonologicznie i hermeneutycznie zorientowaną

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

historię sztuki, psychologię postaci, estetykę recepcji i semiologię. Skupia się wokół tych koncepcji, które mogą być najbardziej przydatne na użytek ćwiczeń z analizy obrazu i rzeźby, prowadzonych w ramach ćwiczeń ze Wstępu do historii sztuki w drugim semestrze. Ponadto wykład poświęcony jest problematyce kształtowania się historii sztuki jako dyscypliny naukowej od jej „prehistorii” w epoce nowożytnej aż do pierwszych dekad XX wieku. Omówione zostaną tradycyjne modele teoretyczne historii sztuki w ich „źródłowej” postaci: biograficzny, normatywny, teleologiczny, socjo-kulturowy, stylistyczny, ikonologiczny i strukturalny. Przedmiotem zajęć będą również wybrane metody reprezentujące takie perspektywy teoretyczne współczesnej historii sztuki, jak hermeneutyczna, semiologiczna, kontekstowa i feministyczna.

Omówione zostaną w szczególności następujące zagadnienia:

- tradycja idei obrazu i przedstawiania wizualnego, dychotomii formy i treści dzieła
- pojęcie stylu; analiza stylistyczna dzieła sztuki w ujęciu H. Wölfflina
- rewizja pojęcia stylu i koncepcja przedstawiania obrazowego E. H. Gombricha
- ikonografia i ikonologia; ikonologiczna historia sztuki w ujęciu E. Panofsky'ego
- tradycja hermeneutyki
- psychologia postaci
- analiza struktury dzieła sztuki w ujęciu H. Sedlmayra
- postrzeganie i rozumienie dzieła sztuki w ujęciu R. Arnheima
- ikonika M. Imdahla
- estetyka recepcji w ujęciu W. Kempa
- koncepcja historycznego wyjaśniania obrazu M. Baxandalla
- hermeneutyka historycznoartystyczna w ujęciu O. Bätschmanna
- podstawy semiologii
- semiologia obrazu w ujęciu R. Barthesa, U. Eco i N. Brysona
- perspektywa feministyczna w ujęciu G. Pollock
- historia sztuki jako dyscyplina naukowa: wstęp teoretyczny
- historia sztuki jako historia artystów w ujęciu G. Vasariego
- historia sztuki jako historia ideału w ujęciu J. J. Winckelmanna
- historia sztuki jako historia kultury w ujęciu J. Burckhardta
- historia sztuki jako historia stylu w ujęciu A. Riegla
- historia sztuki jako historia obrazu w ujęciu A. Warburga

Wstęp do historii sztuki I – ćwiczenia:

Lektura tekstu z zakresu historii sztuki

Prowadzący: prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl,
prof. dr hab. Stanisław Czekalski

Zajęcia, prowadzone w dwóch grupach ćwiczeniowych, mają na celu oswojenie studentów z uważną lekturą wybranych, podstawowych dla dyscypliny tekstów, służącą opanowaniu ich treści i zdobyciu uporządkowanej wiedzy na ich temat. Kolejne teksty, korespondujące z programem wykładu ze Wstępu do historii sztuki, po samodzielnym ich przeczytaniu przez studentów, w trakcie zajęć będą analizowane, dyskutowane i podsumowywane wspólnie pod kierunkiem prowadzącego grupę. Aktywny udział poszczególnych uczestników w tym procesie przełoży się na ocenę uzyskaną za moduł. Formuła zajęć ułatwi studentom przygotowanie się do egzaminu końcowego po drugim semestrze, na którym trzeba będzie wykazać wiedzę wyniesioną z zadanych lektur.

Warunki zaliczenia ćwiczeń:

- regularne i aktywne uczestnictwo w zajęciach (dopuszczalne są dwie nieobecności w semestrze, niezależnie od ich przyczyny; usprawiedliwienie absencji ponad ten limit

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

możliwe jest wyłącznie w szczególnych przypadkach, pod warunkiem uprzedniego porozumienia z prowadzącym);

- opanowanie lektur wyznaczonych na kolejne zajęcia;
- zadowalające opracowanie i zreferowanie na zajęciach przydzielonych tekstów;

Malarstwo i rzeźba – wprowadzenie

prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

I semestr, 20 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

20 godz.

Celem zajęć jest przygotowanie do samodzielnego opisu i analizy dzieła sztuki, oraz opanowanie terminologii z zakresu malarstwa i rzeźby. Przedmiotem zajęć są podstawowe właściwości medium malarstwa i rzeźby, podstawy psychologii percepcji wizualnej, przestrzeni i perspektywa malarska, teorie barw i systemy kolorystyczne, niemimetyczne elementy obrazu malarskiego, proces twórczy dzieła rzeźbiarskiego, podstawowe zagadnienia technologii malarstwa i rzeźby.

Podstawowa literatura:

- Rudolf Arnheim, *Sztuka i percepcja wzrokowa. Psychologia twórczego oka*, Warszawa 1978.
- Maria Rzepińska, *Historia koloru w dziejach malarstwa europejskiego*, Kraków 1983.
- Agata Mączyńska-Frydrysek, Małgorzata Jaskólska-Klaus, Tomasz Maruszewski, *Psychofizjologia widzenia*, Poznań 1991
- Ludwik Losos, *Techniki malarskie*, Warszawa 1991.
- *Słownik Terminologiczny Sztuk Pięknych*, opracowanie zbiorowe, Warszawa 2011

Architektura – wprowadzenie

dr Tomasz Ratajczak,

dr Adam Soćko

I semestr, 20 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

20 godz.

Forma zaliczenia: opis obiektu architektonicznego, kolokwium terminologiczne. Celem zajęć jest wprowadzenie studentów w podstawową problematykę badań nad historią architektury, a także zapoznanie z metodami tych badań. W trakcie zajęć ich uczestnicy powinni opanować podstawy warsztatu badawczego: terminologię, zasady opisu i analizy dzieła architektury, wiedzę o historycznych technikach budowlanych i o historycznej ewolucji form umożliwiające ich datowanie i interpretację.

Zajęcia koncentrują się wokół grup tematycznych:

- zagadnienia dotyczące podstawowych problemów i pojęć
- wprowadzenie w poszczególne dziedziny badań nad architekturą.

Wybrana literatura:

- Kozakiewicz S. (red.), *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, Warszawa 1976
- Pevsner N., Fleming J., Honour H., *Encyklopedia architektury*, Warszawa 1992

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Ingarden R., *O dziele architektury*. w: tegoż, *Studia z estetyki*, t. II, Warszawa 1958
- Łoziński J.Z., *Dzieło sztuki w „terenie”*, w: *Wstęp do historii sztuki*, pod red. P. Skubiszewskiego, Warszawa 1973
- Majdecki L., *Historia ogrodów*, Warszawa 1978
- Mączyński Z., *Elementy i detale architektoniczne*, Warszawa 1958
- Michałowski J.B., *Formy klasyczne w architekturze*, Warszawa 1952
- Miłobędzki A., *Badania nad historią architektury*, w: *Wstęp do historii sztuki*, pod red. P. Skubiszewskiego, Warszawa 1973

Ornamentyka i rzemiosło artystyczne – wprowadzenie

prof. UAM dr hab. Piotr Korduba,
dr Dorota Molińska

I semestr, 20 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

20 godz.

Forma zaliczenia: kolokwium pisemne

Cele kształcenia: zapoznanie z terminologią w zakresie ornamentyki europejskiej, paramentyki obrządku wschodniego i zachodniego, a także rzemiosła artystycznego jako podstawowymi elementami języka historii sztuki.

Przedmiot kształcenia: zajęcia składają się z dwóch działów. Pierwszy poświęcony jest omówieniu funkcji jakie pełni ornamentyka w sztuce wybranych okresów i temu w jaki sposób wykorzystuje ją historia sztuki. Zajmiemy się ornamentyką i motywami dekoracyjnymi jako elementami pomocniczymi w określaniu proveniencji dzieła, jego datowaniu, warsztatu etc. Drugi dział zajęć związany jest z wiedzą o paramentyce rzymskiej i prawosławnej, elementach heraldyki, a także terminologii rzemiosła artystycznego (przedmioty, techniki zdobnicze). Każdy z działów kończy kolokwium sprawdzające znajomość terminologii i umiejętność rozpoznawania ornamentów, paramentów i przedmiotów rzemiosła artystycznego.

Literatura podstawowa:

- S. Kozakiewicz, *Słownik terminologiczny sztuk pięknych* (W-wa 1976 i późniejsze wyd.)
- B. Nadolski, *Liturgika*, t.1: *Liturgika fundamentalna*, Poznań 1989
- *Prawosławne nabożeństwa, sakramenty i obyczaje*, Białystok 1990
- W. Rządek i K. Tomaszewski, *Ornamentyka i motywy dekoracyjne*, Poznań 1991 (skrypt w bibliotece IHS)
- Ch. Walter, *Sztuka i obrządek kościoła bizantyjskiego*, Warszawa 1992
- J. Wierusz-Kowalski, *Liturgika*, Warszawa 1959
- Ch. Zieliński, *Sztuka sakralna*, Poznań-Warszawa-Lublin 1960
- *Nowe tablice czyli o cerkwi, liturgii, nabożeństwach i utensyliach cerkiewnych*, Kraków 2007
- S. Górzyński, J. Kochanowski, *Herby szlachty polskiej*, Warszawa 1990
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Szata_liturgiczna
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Kategoria:Stroje_liturgiczne
- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Herb>

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Wstęp do historii sztuki II – wykład:
Teoretyczne podstawy analizy
działa wizualnego.
Współczesne i tradycyjne
metody badawcze historii sztuki (część II)
Prowadzący: prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl

II semestr, 30 godz.
8 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: egzamin

Egzaminatorzy: prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl, prof. dr hab. Stanisław Czekalski

Wykład kontnuuje i poszerza treści prezentowane w semestrze pierwszym. Kończy się egzaminem w formie ustnej, obejmującym całość materiału omawianego na wykładach i ćwiczeniach lekturowych ze Wstępu do historii sztuki oraz w odnośnych tekstach. Celem egzaminu jest sprawdzenie, w jakim stopniu każdy zdający samodzielnie przestudiował zadane lektury i opanował treść wykładów, jaką wykazuje na tej podstawie wiedzę z zakresu poszczególnych metod badawczych historii sztuki i teoretycznych podstaw analizy dzieła wizualnego, wiedzę na temat historii i modeli teoretycznych dyscypliny, oraz na ile sprawnie i ze zrozumieniem potrafi tą wiedzę operować. Warunkiem zdania egzaminu jest poprawna, na poziomie przynajmniej dostatecznym, odpowiedź na wszystkie zadane pytania problemowe, której należy udzielić mieszcząc się w czasie 30 minut. W razie gdyby wypowiedź egzaminowanego zdradzała korzystanie ze skryptów a nie bezpośrednią znajomość obowiązujących tekstów, opartą na ich samodzielnej lekturze, egzamin zakończy się oceną niedostateczną.

Lektury:

- H. Wölfflin, *Podstawowe pojęcia historii sztuki. Problem rozwoju stylu w sztuce nowożytnej*, Wrocław 1962
- E. H. Gombrich, *Sztuka i złudzenie. O psychologii przedstawiania obrazowego*, Warszawa 1981
- E. Panofsky, *Ikonografia i ikonologia*, w: tegoż, *Studia z historii sztuki*, Warszawa 1971
- S. Pazura, *Struktura i sacrum. Estetyka sztuk plastycznych Hansa Sedlmayra*, w: *Sztuka i społeczeństwo*, t. 1: *Ocalenie przez sztukę*, red. A. Kuczyńska, Warszawa 1973
- M. Bryl, *Płaszczyzna, ogląd, absolut. Inspiracje hermeneutyczne we współczesnej historii sztuki*, „Artium Quaestiones” VI, 1993
- R. Arnheim, *Sztuka i percepcja wzrokowa. Psychologia twórczego oka*, Warszawa 1978
- M. Imdahl, *Składnia i semantyka obrazu. O „Karcie Setnika” z Kodeksu Egberta*, „Quart”, 2/2010
- M. Imdahl, *Giotto. Z zagadnień ikonicznej struktury sensu*, „Artium Quaestiones” IV, 1990 (przedruk w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki. Antologia przekładów „Artium Quaestiones”*, Poznań 2009)
- M. Bryl, *Obraz i widz. O nowej książce Wolfganga Kempa*, „Artium Quaestiones” IV, 1990
- W. Kemp, *Dzieło sztuki i widz: metoda estetyczno-recepcyjna*, w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki...*
- U. Eco, *Pejzaż semiotyczny*, Warszawa 1972 (lub odpowiednie fragmenty książki *Nieobecna struktura*, Warszawa 1996)
- R. Barthes, *Podstawy semiologii*, Kraków 2009
- Z. Ważbiński, *Wstęp*, [w:] *Lasari i nowożytna historiografia sztuki*, Wrocław 1975 s. 9-95
- J. J. Winckelmann, *Myśli o naśladowaniu greckich rzeźb i malarstwa*, w: *Teoretycy, artyści i krytycy o sztuce, 1700-1870*, red. E. Grabska i M. Poprzęcka, Warszawa 1974
- J. J. Winckelmann, *Opis Torsa w rzymskim Belwederze*, tamże
- J. Burckhardt, *Kultura Odrodzenia we Włoszech*, Warszawa 1961 (1968, 1991)

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- E. H. Gombrich, *W poszukiwaniu historii kultury*, w: *Pojęcia, problemy, metody współczesnej nauki o sztuce*, Warszawa 1976
- K. Piwocki, *Pierwsza nowoczesna historia sztuki. Poglądy Aloisa Riegla*, Warszawa 1970; s. 37-95
- Aby Warburg, *Mnemosyne. Wprowadzenie do Atlasu Pamięci*, „Stan Rzeczy”, 2015, (nr 8), s. 35-51
- Aby Warburg, „Śniadanie na trawie” *Maneta. Wzorotwórcza funkcja pogańskich bóstw elementarnych dla nowoczesnego odczucia natury*, „Konteksty”, 2011, nr 2-3, s. 110-119
- Aby Warburg, *Narodziny Wenus i inne szkice renesansowe*, Gdańsk 2010 (jeden tekst do wyboru)
- Jan Białostocki, *Postanie Aby Warburga: historia sztuki czy historia kultury?*, w: tegoż, *Refleksje i syntezy ze świata sztuki*, cykl drugi, Warszawa 1987
- N. Bryson, *Dyskurs, figura*, „Artium Quaestiones” XIX, Poznań 2008, s. 299-333 (przedruk w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki...*)
- M. Baxandall, *Prawda a inne kultury. „Chrystus Chrystusa” Piera della Francesca*, „Artium Quaestiones” V, Poznań 1991, s. 109-144 (przedruk w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki...*)
- A. Jakubowska, „*I po co ten feminizm?*” *O feministycznej historii sztuki*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2000, nr 3-4, s. 293-303.
- M. Bryl, *Suwerenność dyscypliny. Polemiczna historia historii sztuki od 1970 roku*, Poznań 2008, s. 623-637.

Wstęp do historii sztuki – ćwiczenia II

Prowadzący: mgr Małgorzata Gonia,
prof. UAM dr hab. Michał Haake,
dr Kamila Kludkiewicz,
mgr Teresa Knapowska,
dr Tomasz Ratajczak

II semestr, 60 godz.

8 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą (na podstawie wykonanych prac pisemnych – opisów dzieł sztuki)

Celem zajęć ćwiczeniowych jest wykonanie samodzielnych opisów architektury, rzeźby figuralnej, obrazu malarzkiego, ołtarza barokowego, nagrobka, epitafium.

Podstawowa literatura:

- Rudolf Arnheim, *Sztuka i percepcja wzrokowa. Psychologia twórczego oka*, Warszawa 1978
- Maria Rzepińska, *Historia koloru w dziejach malarstwa europejskiego*, Kraków 1983
- Agata Mączyńska-Frydryszek, Małgorzata Jaskólska-Klaus, Tomasz Maruszewski, *Psychofizjologia widzenia*, Poznań 1991
- Ludwik Losos, *Techniki malarstwa*, Warszawa 1991
- *Słownik Terminologiczny Sztuk Pięknych*, opracowanie zbiorowe, Warszawa 2011

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Spotkanie z dziełem sztuki

prof. UAM dr hab. Piotr Korduba (koordynator)
prowadzący: wykładowcy IHS UAM

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest spotkanie z dziełami sztuki, przedmiotami, wydarzeniami artystycznymi, które znajdują się w obszarze zainteresowań dzisiejszej historii sztuki. Ich szeroki i zróżnicowany wybór ma ujawnić jak rozległe jest pole eksploracji naszej dyscypliny, a zarazem przedstawić stosowane przez nią w praktyce metody interpretacji. Cykl spotkań będzie więc nie tyle służył omówieniu analitycznych metod, co raczej ich praktycznej prezentacji w zetknięciu z konkretnymi dziełami sztuki. Przedmiotem zajęć będą nie tylko tradycyjnie rozumiane dzieła sztuki malarskiej, rzeźbiarskiej czy architektury, ale także fotografia, nowe media, założenia urbanistyczne i parkowe, rzemiosło artystyczne i wzornictwo oraz kolekcjonerstwo w szerokiej perspektywie czasowej od średniowiecza po współczesność. Zajęcia będą prowadzone przez wykładowców naszego Instytutu uwzględniając ich badawcze specjalizacje i odbędą się w trybie hybrydowym: zdalnie oraz w formie zajęć terenowych w przestrzeni miasta, w Centrum Kultury Zamek, w Muzeum Narodowym. Zaliczenie: kolokwium wizualne.

Propedeutyka filozofii

dr Andrzej Marzec

I-II semestr, 60 godz.

6 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Kurs ma na celu zapoznanie uczestników/uczestniczek z podstawowymi założeniami i koncepcjami historii filozofii. Wykształcenie w nich umiejętności świadomego i krytycznego poruszania się w przestrzeni historii europejskiej myśli oraz wydawania indywidualnych sądów na jej temat. Efektem kształcenia będzie nabycie pogłębionych umiejętności badawczych, polegających na analizie, syntezie i interpretacji dzieł kultury oraz postrzeganiu ich w perspektywie teorii filozoficznych. Student/studentka po ukończeniu kursu zna i rozumie główne kierunki i stanowiska historii europejskiej filozofii takich jak: wariabilizm Heraklita, trzy paradoksy Parmenidesa, platonizm, arystotelizm, średniowieczny neoplatonizm i arystotelizm, kartezjanizm, empiryzm brytyjski, kantyzm, heglizm, marksizm, nihilizm, egzystencjalizm, postmodernizm/ponowoczesność, dekonstrukcja, teoria akto-ra-sieci, nowe materializmy, ontologia zwrócona ku przedmiotom. Zaliczenie na podstawie kolokwium na koniec semestru.

Literatura:

- I semestr: W. Tatarkiewicz, *Historia Filozofii* (tomy 1-3), Warszawa 2019.
- II semestr: K. Wilkoszewska, *Wariacje na postmodernizm*, Kraków 2000.
- W. J. T. Mitchell, *Czego chcą obrazy?*, Warszawa 2013.
- N. Mirzoeff, *Jak zobaczyć świat*, Warszawa 2016

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Proseminaria (II rok)

Proseminarium I: dr Dorota Łuczak

Proseminarium II: dr Wojciech Brillowski

Proseminarium III: prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl

Proseminarium IV: dr Dorota Molińska

Zajęcia obowiązkowe dla studentów roku II. Zajęcia odbywają się w dwóch cyklach po dwa semestry. Każdy student musi zaliczyć cztery proseminaria jednosemestralne. Przydziału do grup proseminaryjnych (A, B) dokonuje opiekun I roku i podaje do wiadomości w momencie rozpoczęcia zajęć.

Celem zajęć jest zapoznanie z metodami badawczymi stosowanymi w historii sztuki ze szczególnym uwzględnieniem analizy i interpretacji dzieł oraz wprowadzenie do samodzielnych badań poprzez zapoznanie z zasadami organizacji warsztatu historyka sztuki. Ponadto: poszukiwanie bibliografii tradycyjnie oraz poprzez bazy danych, formułowanie stanu badań, przygotowywanie i wygłaszanie referatu.

Zakres tematyczny jest różny w zależności od prowadzących i zmienia się co roku.

Proseminarium I:

Lektura tekstu

dr Dorota Łuczak

I semestr, 30 godz.

4 pkt. ECTS

Proseminarium, którego zadaniem jest przygotowanie uczestników do pisania prac seminaryjnych, licencjackich i magisterskich, zostanie skoncentrowane na wykształceniu umiejętności krytycznej analizy tekstu naukowego – niezbędnego elementu warsztatu historyka sztuki i humanisty. To pozornie proste zadanie wymaga wyjątkowej uwagi i wiedzy umożliwiającej przeprowadzenie czujnej analizy struktury tekstu, jego retoryki, argumentacji, a w końcu odkrycia i określenia podmiotu autorskiego. Wspólną pracę rozpoczniemy lekturą tekstów na temat uniwersytetu – jego społecznej roli, struktury, historycznych i współczesnych koncepcji uniwersytetu. Pod lupą studentów umieszczone zostaną kanoniczne publikacje takich badaczek i badaczy, filozofek i filozofów jak: Frank Ankersmit, Walter Benjamin, Horst Bredekamp, Ewa Domańska, Rosalind Krauss, Piotr Piotrowski, Krzysztof Pomian, Irit Rogoff, które staną się punktem wyjścia do dyskusji o metodologicznych wyborach, ich ideologicznych podwalinach i konsekwencjach. Duży nacisk położony zostanie na określanie przez studentów własnego stanowiska wobec danych propozycji badawczych, w oparciu o merytoryczne argumenty.

Intensywną pracę nad lekturą tekstu poprzedzi blok zajęć wprowadzających. W jego ramach omówione zostaną warsztatowe aspekty pisania prac: przygotowywanie przypisów, bibliografii, bazy cyfrowe, archiwa cyfrowe etc.

Warunkiem zaliczenia jest: przygotowanie i aktywny udział w zajęciach, zaprezentowanie własnej analizy tekstu na proseminarium i oddanie pracy pisemnej w wyznaczonym terminie (konsekwencją nie oddania pracy w terminie będzie brak możliwości zaliczenia przedmiotu). Lista lektur zostanie przedstawiona na pierwszych zajęciach.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Proseminarium II:
Sztuka starożytna jako przedmiot badań
historii sztuki
dr Wojciech Brillowski

I semestr, 30 godz.

4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia mają na celu zapoznanie studentów ze specyfiką działań badawczych w obrębie specjalności historii sztuki starożytnej. Odmienność tej dziedziny jest szczególnie widoczna w sferze źródłoznawstwa, w jego ścisłej zależności od takich dziedzin wiedzy jak archeologia, numizmatyka czy epigrafika. Na podstawie konkretnych przykładów zostaną omówione przypadki zastosowania źródeł, dla ukazania podejścia interdyscyplinarnego, głęboko zakorzonego w metodologii dyscypliny. Wynika to przede wszystkim z charakteru dzieł sztuki w dobie starożytności klasycznej, w niewielkim stopniu wyodrębnionych z całokształtu ówczesnej produkcji rzemieślniczej, określanej mianem *techné/ars*. Widoczne jest to zarówno w piśmiennictwie na temat sztuki, jak i powszechności artystycznych motywów wizualnych we wszystkich sferach działalności człowieka. Podstawowe kryterium zaliczenia będzie stanowić praca pisemna, napisana z wykorzystaniem elementów warsztatu historyka sztuki starożytnej oraz aparatu bibliograficznego, specyficznego dla tej dziedziny. Istotnym elementem oceny będzie stopień zaangażowania studenta w przebieg zajęć, aktywność oparta na znajomości zadanych lektur. Ze względu na ograniczoną liczbę publikacji w języku polskim, od studentów będzie wymagana znajomość języka angielskiego w stopniu umożliwiającym czytanie ze zrozumieniem większości z wymienionych poniżej tekstów.

Literatura:

- R. Bianchi Bandinelli, *Archeologia klasyczna jako historia sztuki*, Warszawa 1988
- R. Brilliant, *Visual Narratives: Storytelling in Etruscan and Roman Art*, Ithaca – London 1984
- J. Burnett Grossman, *Looking at Greek and Roman Sculpture in Stone: A Guide to Terms, Styles, and Techniques*, Los Angeles 2003
- J.R. Clarke, *Art in the Lives of Ordinary Romans*, Los Angeles 2003
- S. L. Dyson, *In Pursuit of Ancient Past: A History of Classical Archaeology in the 19th and 20th Centuries*, New Haven – London 2006
- J. Elsner, *Art and the Roman Viewer: The Transformation of Art from the Pagan World to Christianity*, Cambridge 1997
- *Greek Sculpture: Function, Materials, and Techniques in the Archaic and Classical Periods*, red. Olga Palagia, Cambridge 2008
- P.G. Hamberg, *Studies in Roman Imperial Art*, Roma 1968
- C. Howgego, *Ancient History from Coins*, London 1995
- T. Hölscher, *Sztuka rzymska: Język obrazowy jako system semantyczny*, Poznań 2011
- L. Keppie, *Understanding Roman Inscriptions*, Baltimore 1991
- J. Kolendo, J. Żelazowski, E. Bunsch, *Teksty i pomniki. Zarys epigrafiki łacińskiej okresu Cesarstwa Rzymskiego*, Warszawa 2003
- *The Monetary Systems of the Greeks and Romans*, ed. by W.V. Harris, Oxford 2008
- *Myśliciele, kronikarze i artyści o sztuce. Od starożytności do 1500 roku*, wybór i oprac. Jan Białostocki, wyd. 2 zm., Gdańsk 2001
- J. Onians, *Classical Art and the Cultures of Greece and Rome*, New Haven – London 1999
- *Oxford Classical Dictionary*, ed. by S. Hornblower, A. Spawforth, Oxford 2005
- J.J. Pollitt, *Art and Experience in Classical Greece*, Cambridge 1972
- N. Spivey, *Understanding Greek Sculpture: Ancient Meanings, Modern Readings*, London 1996
- A. Stewart, *Classical Greece and the Birth of Western Art*, Cambridge 2008

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- D. Tarn Steiner, *Images in Mind: Statues in Archaic and Classical Greek Literature and Thought*, Princeton 2001
- P.M. Taylor, *Munitions of the Mind: A History of Propaganda from the Ancient World to the Present Day*, Manchester – New York 2003
- *The Gods of Ancient Greece: Identities and Transformations*, edd. by J.N. Bremmer, A. Erskine, Edinburgh 2010
- J.M.C. Toynbee, *Picture-Language in Roman Art and Coinage* [in:] *Essays in Roman Coinage presented to Harold Mattingly*, ed. by R.A.G. Carson, C.H.V. Sutherland, Oxford 1956,
- *Vademecum historyka starożytnej Grecji i Rzymu*, pod. red. E. Wipszyckiej, t.1-2, wyd. 2 zm., Warszawa 2001
- P. Zanker, *August i potęgą obrazów*, Poznań 1999

Proseminarium III:

Lektura dzieła

prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl

II semestr, 30 godz.

4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Proseminarium poświęcone jest doskonaleniu umiejętności analizy i interpretacji dzieł sztuk wizualnych. Na zajęciach dyskutowane będą teksty poświęcone malarstwu, rzeźbie, fotografii i filmowi, reprezentatywne dla danej perspektywy teoretycznej lub podejścia metodologicznego. Konfrontacja tekstu i obrazu, wokół której toczyć się będzie dyskusja, powinna ponadto pogłębić świadomość metodologiczną uczestników zajęć.

Warunkiem zaliczenia jest: systematyczne uczestnictwo w zajęciach, przygotowanie prezentacji w oparciu o przydzielony tekst oraz oddanie pracy pisemnej dotyczącej zadanych lektur.

Literatura:

- Michel Foucault, *Panny dworskie*, w: *Tajemnica „Las Meninas”*. Antologia tekstów, Kraków 2006, s. 91-103
- Joel Snyder, „Las Meninas” i „zwierciadło księcia”, w: ibidem, s. 165-204
- Louis Marin, *Ku teorii lektury w sztukach wizualnych: Poussina „Pasterze Arkadyjscy”*, w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki. Antologia przekładów „Artium Quaestiones”*, Poznań 2009, s. 157-183
- Felix Thürlmann, „Zbieranie manny” Nicolasa Poussina. Zdumienie jako namiętność widzenia, „Quart” 1, 2016, s. 23-40
- Mieke Bal, *Rozsiewanie obrazu. Opowieść Vermeera*, w: *Słowo/obraz*, Warszawa 2010, s. 77-99
- Victor I. Stoichita, *Narodziny martwej natury jako proces intertekstualny*, w: idem, *Ustanowienie obrazu. Malarstwo u progu ery nowoczesnej*, Gdańsk 2011, s. 15-28
- Tadeusz Żuchowski, *Traktat o rzeźbie Michała Anioła – „Pietà Rondanini”*, „Rocznik Historii Sztuki” XXVI (2001), s. 63-86
- Wojciech Suchocki, „Somosierra” Michałowskiego, „Artium Quaestiones” V (1991), s. 61-83
- Michał Haake, *Metafizyka-symbol-pejzaż. Przyczynek do badań nad obrazami Caspara Davida Friedricha z motywem ruiny*, „Sacrum et Decorum” 9 (2016), s. 19-37
- Michael Brötje, „Vir Heroicus Sublimis” Barnetta Newmana. Stworzenie – cierpienie i pojędanie, „Quart” 4, 2013, s. 54-62
- Michael Fried, „Zdobyc” Gustava Courbeta (Z ekskursem na temat „Śmierci jelenia”), „Artium Quaestiones” XXVI (2015), s. 195-218
- Douglas Crimp, *Za-wartość twarzy: „Blow Job” Andy’ego Warhola*, w: *Perspektywy współczesnej historii sztuki*, op. cit., Poznań 2009, s. 765-777
- Stanisław Czekalski, *Balkon z widokiem na Syjon. W stronę wizualnej historii fotografii*, w: *Wielkie i małe historie fotografii*, Warszawa 2013, s. 112-125
- Mariusz Bryl, *Etyczny wymiar krytyki obrazów*, w: *Historia sztuki dzisiaj*, Warszawa 2010, s. 47-62

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Proseminarium IV: Sztuka Poznania – studium historii miasta i jego zabytków

dr Dorota Molińska

II semestr, 30 godz.

4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Nadrzędnym celem proseminarium jest przygotowanie studentów do samodzielnej pracy badawczej oraz rozwinięcie ich umiejętności prezentowania wyników naukowych studiów zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej. W trakcie poszczególnych spotkań uczestnicy będą mieli okazję zapoznać się z dziejami rozwoju Poznania od epoki średniowiecznej do współczesności oraz historią bardzo różnorodnych budowli i założeń urbanistycznych, które współtworzą jego zabytkowe dziedzictwo.

Proseminaryjna formuła zajęć motywować będzie studentów do aktywnego współtworzenia ich merytorycznej zawartości. Uczestnicy będą mieli za zadanie samodzielnie zebrać bibliografię, opracować stan badań oraz przygotować konspekt wystąpienia, który posłuży za podstawę do ustnej prezentacji analizującej historię i specyfikę jednego z omawianych w trakcie zajęć obiektów. Lista potencjalnych tematów zostanie zaprezentowana na pierwszych zajęciach. Wygłoszony referat, przedyskutowany wspólnie w bezpośredniej konfrontacji z przedmiotem studiów, stanie się następnie podstawą do przygotowania krótkiej pracy pisemnej skupiającej się na wnikliwej analizie stanu badań i opatrzonej poprawnym aparatem naukowym

Warunki zaliczenia:

- obecność na zajęciach; dopuszczalne są dwie nieobecności w semestrze.
- aktywne uczestnictwo w dyskusji w trakcie zajęć.
- przygotowanie bibliografii oraz wygłoszenie referatu opatrzonego odpowiednim materiałem wizualnym (około 20 min).
- opracowanie pisemnej wersji referatu uwzględniającej opis stanu badań (około 5-7 str. znormalizowanego maszynopisu)..

Podstawowa literatura:

- J. Pazder red., *Atlas Architektury Poznania*, Poznań 2008.
- W. Gałka, *O architekturze i plastyce dawnego Poznania do końca epoki baroku*, Poznań 2001.
- Z. Ostrowska-Kęblowska, *Architektura i budownictwo w Poznaniu w latach 1780-1880*, Poznań 2009.
- J. Skuratowicz, *Architektura Poznania 1880-1919*, Poznań 1991.
- S. P. Kubiak, *Modernizm zapomniany. Architektura Poznania 1919-1939*, Poznań 2014.
- T. Jakimowicz red., *Architektura i urbanistyka Poznania w XX wieku*, Poznań 2005.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Sztuka metropolii (sztuka Krakowa) (II rok) konwersatorium, ćwiczenia terenowe

prof. dr hab. Stanisław Czekalski,
prof. UAM dr Michał Mencfel, dr Adam Soćko
II semestr, 18 godz. „gabinetowych”
oraz 5 dni (42 godz.) zajęć terenowych w Krakowie
3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą (na podstawie referatu wygłaszanego w Krakowie oraz kolokwium). Warunki zaliczenia: uczestnictwo we wszystkich zajęciach terenowych (5 dni, 42 godz.), rzetelne przygotowanie zadanego referatu, pozytywna ocena z pisemnego kolokwium zaliczeniowego. Kryteria oceny referatu: stopień uwzględnienia literatury przedmiotu, stopień kompletności przedstawionych zagadnień, stopień uporządkowania i klarowności wypowiedzi. Kryteria oceny kolokwium zaliczeniowego: stopień znajomości zabytków omawianych na zajęciach, stopień opanowania historii sztuki Krakowa w zakresie chronologii, faktografii i ikonografii.

Celem zajęć jest zapoznanie studentów ze sztuką Krakowa oraz wdrożenie do konfrontowania wiadomości uzyskanych z literatury z samodzielną interpretacją obiektów. Zajęcia składają się z dwóch części: wykład (9 x 2 godz.) poświęcony jest omówieniu głównych zagadnień sztuki Krakowa jako ośrodka i **środowiska artystycznego w różnych epokach historycznych. Szczególną uwagę zwraca się na problem przestrzennego funkcjonowania dzieł sztuki, problem kształtowania się miejscowej tradycji artystycznej, mecenatu artystycznego sprawowanego przez różne warstwy społeczne, znaczenia sztuki Krakowa w kontekście sztuki polskiej i europejskiej.**

Integralną część zajęć stanowi pięciodniowy objazd zabytkoznawczy, w trakcie którego studenci zapoznają się z najważniejszymi dziełami sztuki in situ, dokonując rekapitulacji stanu badań i próbując samodzielnej interpretacji.

Podstawowa literatura:

- T. Dobrowolski, *Sztuka Krakowa*, [wiele wydań, np. wyd. 5.] Kraków 1978

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Obóz inwentaryzacyjny: opis i podstawy analizy dzieła sztuki (II rok) ćwiczenia terenowe

dr Dorota Molińska, dr Dorota Łuczak,
prof. UAM dr hab. Filip Lipiński, dr Tomasz Ratajczak

II semestr (w okresie wakacyjnym), dwa tygodnie
4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą (
na podstawie prac pisemnych – opisów dzieł sztuki)

Celem zajęć jest kształcenie umiejętności pracy „w terenie” z dziełami różnych gatunków – od ich opisu inwentaryzacyjnego do wnikliwej analizy.

W trakcie zajęć studenci wykonują opisy inwentaryzacyjne i analityczne oraz plany budowli średniowiecznych i barokowych, analizują rzeźby różnych gatunków i epok, a także inne elementy wyposażenia kościołów: epitafia, nagrobki, ołtarze; dokonują analizy formalnej, datowania oraz ikonograficznej interpretacji polichromii barokowej. Istotnym elementem zajęć jest praktyczne zastosowanie wiedzy nabytej w ciągu dotychczasowych studiów.

Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki (rok I i II)

Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki starożytnej

Prowadzący: dr Wojciech Brillowski,
dr Katarzyna Dudlik

I semestr, moduł 90 godz.
60 godz. wykładu i 30 godz. ćwiczeń
8 pkt ECTS
Forma zaliczenia: egzamin

Wykład

Celem zajęć jest przedstawienie słuchaczom syntezy zjawisk artystycznych szeroko rozumianej starożytności, poczynając od dziejów najdawniejszych, w IV tysiącleciu p.n.e., do wieku V n.e. Geograficznie, zakres omawianego materiału obejmować będzie cztery najważniejsze kręgi kulturowe – Bliski Wschód, Egipt, Grecję i Rzym, w uzupełnieniu o świat egejski w epoce brązu oraz Etrurię. W ramach wykładu, ze względu na obszerność materiału, zaprezentowane zostaną tylko kluczowe kierunki artystyczne oraz dzieła sztuki, z naciskiem na dzieje architektury oraz rzeźby. Chronologiczne ujęcie omawianych dzieł sztuki pozwoli zaś słuchaczom na lepsze zrozumienie złożonych zależności świata starożytnego, specyfiki działań artystycznych poszczególnych kręgów kulturowych i ich wzajemnych, często ponadregionalnych, oddziaływań.

Wykład będzie zakończony egzaminem ustnym, składającym się z dwóch części. W pierwszej będzie wymagana odpowiedź na trzy pytania problemowe. W drugiej przeprowadzony zostanie sprawdzian umiejętności rozpoznawania najważniejszych zabytków, w oparciu o udostępnione ilustracje.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Literatura:

- J. Boardman, *Sztuka grecka*, Toruń – Wrocław 1999
- O. Brendel, *Etruscan Art*, New Haven – London 1995
- M. Brosius, *The Persians*, London – New York 2006
- L. Burn, *Hellenistic Art: from Alexander the Great to Augustus*, London 2004
- W. Dobrowolski, *Sztuka Etrusków*, Warszawa 1971
- *Egipt. Świat faraonów*, red. Regine Schulz i Matthias Seidel, Kolonia – Kraków 2004
- J. Elsner, *Imperial Rome and Christian Triumph*, Oxford – New York 1998
- *Encyklopedia sztuki starożytnej*, pod red. Piotra Bielińskiego, Warszawa 1998
- B. Filarska, *Początki sztuki wczesnochrześcijańskiej*, Lublin 1986
- K. Gawlikowska, *Sztuka Mezopotamii*, Warszawa 1975
- O.R. Gurney, *Hetyci*, Warszawa 1970
- C.M. Havelock, *Sztuka hellenistyczna*, Warszawa 1972
- R. Higgins, *Minoan and Mycenaean Art*, London 1985
- J. Lipińska, *Sztuka egipska*, Warszawa 2008
- E. Makowiecka, *Sztuka Rzymu. Od Augusta do Konstantyna*, Warszawa 2010
- A. Mierzejewski, *Sztuka starożytnego Wschodu*, t.1-2, Warszawa 1981-83
- J. A. Ostrowski, *Starożytny Rzym. Polityka i sztuka*, Warszawa 1999
- E. Papuci-Władyka, *Sztuka starożytnej Grecji*, Warszawa 2001
- S. Parnicki-Pudółko, *Architektura starożytnej Grecji*, Warszawa 1985
- G-Ch. Picard, *Sztuka rzymska*, Warszawa 1975
- L. Press, *Kultura Wypł. Cykladzkich w epoce brązu*, Warszawa 1986
- B. Rutkowski, *Sztuka egejska*, Warszawa 1987
- A. Ramage, N.H. Ramage, *Roman Art: Romulus to Constantine*, Prentice Hall 1996
- A. Sadurska, *Archeologia starożytnego Rzymu*, t.1-2, Warszawa 1975-1980
- J. Śliwa, *Sztuka i archeologia starożytnego Wschodu*, Warszawa 1997
- *Sztuka świata*, t.1, red. Anna Sadurska, Warszawa 1989

Ćwiczenia

Ćwiczenia będą stanowiły integralną część modułu kształcenia w dziedzinie historii sztuki starożytnej i posłużą ugruntowaniu wiedzy zdobytej w ramach wykładu, poprzez omówienie szeroko rozumianego tła historycznego i kontekstu kulturowego. By tego dokonać, analizowane w ramach wykładu dzieła sztuki zostaną odniesione do dziejów politycznych, społecznych i gospodarczych cywilizacji antycznych. Zaprezentowane zostaną również wyroby rzemiosła artystycznego oraz niektóre zagadnienia z dziejów malarstwa antycznego. Pokróćce zostaną również omówione dzieje badań nad sztuką starożytną, od połowy wieku XVIII do współczesności.

Od studentów wymagana będzie znajomość zagadnień historii i kultury starożytnej na poziomie szkoły średniej oraz języka angielskiego w stopniu umożliwiającym czytanie ze zrozumieniem przedstawionych niżej publikacji.

W celu zaliczenia zajęć należy spełnić następujące kryteria: być obecnym na zajęciach, wykazywać na nich aktywność, otrzymać pozytywną ocenę kolokwium końcowego.

Literatura:

- M. Beard, *Pompeje. Życie rzymskiego miasta*, Poznań 2010
- M.L. Bernhard, *Greckie malarstwo wazowe*, Wrocław 1966
- J.R. Clarke, *Art in the Lives of Ordinary Romans*, Los Angeles 2003
- W. Dobrowolski, *Malarstwo etruskie*, Warszawa 1979
- S. Haynes, *Etruscan Civilization*, London 2005
- R. Higgins, *Greek and Roman Jewellery*, Los Angeles 1980
- K. Kumaniecki, *Historia kultury starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1987
- M. Nowicka, *Z dziejów malarstwa greckiego i rzymskiego*, Warszawa 1988
- M. Roaf, *Mezopotamia*, Warszawa 1998

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- H.A. Schlögl, *Starożytny Egipt: Dzieje i kultura od czasów najdawniejszych do Kleopatry*, Warszawa 2012
- S. Stabryła, *Zarys kultury starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2007
- L. Winniczuk, *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2008
- A. Ziółkowski, *Historia powszechna: Starożytność*, Warszawa 2012

Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki średniowiecznej (I rok)

Prowadzący: prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz,
dr Tomasz Ratajczak,
dr Adam Soćko

Egzaminatorzy: prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz,
dr Tomasz Ratajczak

II semestr, moduł 90 godz.:
60 godz. wykładu i 30 godz. ćwiczeń
8 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: egzamin

Wykład

Wykład jest propozycją syntezy historycznej, która ma ułatwić studentom orientację w problemach badawczych związanych ze sztuką średniowieczną, najważniejszych zjawiskach artystycznych na przestrzeni ok. tysiąca lat dziejów Europy, oraz przedstawić interpretacje kluczowych dzieł sztuki tej epoki. Wiedza zdobyta na wykładzie ma w założeniu stanowić podstawę do dalszej, samodzielnej pracy studentów, opartej na lekturze wskazanych publikacji, a jej poziom sprawdzany będzie w trakcie egzaminu końcowego.

Ćwiczenia

Zajęcia o charakterze ćwiczeniowym stanowią będą uzupełnienie wykładu o sztuce średniowiecznej. Ich celem jest zapoznanie z najważniejszymi problemami, pojęciami i zagadnieniami sztuki średniowiecznej, a także uwarunkowaniami wpływającymi na kształtowanie podstawowych procesów, które znajdują odzwierciedlenie w sztuce średniowiecznej. Zajęcia mają też służyć ugruntowaniu wiedzy w zakresie terminologicznym, głównych rodzajów i typów dzieł, a także mają być pomocne w określaniu przyczyn i chronologii różnych zjawisk zachodzących w sztuce średniowiecznej. W toku zajęć poruszane będą zagadnienia dotyczące kilku bloków tematycznych m. in. takich jak: periodyzacja sztuki średniowiecznej (style i epoki, kryteria formalne, przełomy stylowe), aspekty historii politycznej Europy i Polski, bazylika i inne typy budowli kościelnych, klasztor, miasto, zamek, katedra, nastawa ołtarzowa, pomnik nagrobny, modele kaplic władczych, sztuka wobec kultu relikwii, rola i miejsce artysty w społeczeństwie wieków średnich.

Podstawowa literatura:

- P. Meyer, *Historia sztuki europejskiej*, t. I, Warszawa 1973
- Z. Świechowski, L. Nowak, B. Gumińska, *Sztuka romańska*, Warszawa 1976
- N. Pevsner, *Historia architektury europejskiej*, t. I, Warszawa 1973
- W. Sauerlaender, *Rzeźba średniowieczna*, Warszawa 1978
- M. Skubiszewska, *Malarstwo Italii w latach 1250-1400*, WaiF, Warszawa 1980
- P. Skubiszewski, *Sztuka Europy łacińskiej od VI do IX wieku*, Lublin 2001
- W. Koch, *Style w architekturze*, Warszawa 1996
- O. von Simson, *Katedra gotycka. Jej narodziny i znaczenie*, przeł. Anna Palińska, Warszawa 1989
- E. Panofsky, *Architektura gotycka i scholastyka*, w: tegoż, *Studia z historii sztuki*, Warszawa 1970

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- *Myśliciele, kronikarze i artyści o sztuce. Od starożytności do 1500 r.*, opr. J. Białostocki, Warszawa 1978
- *Sztuka Świata*, tom III-IV, Warszawa 1990-93
- Sz. Skibiński, *Polskie katedry gotyckie*, Poznań 1996
- Z. Świechowski, *Sztuka polska. Romanizm*, Warszawa 2005
- Sz. Skibiński, K. Lorkiewicz-Zalewska, *Sztuka polska. Gotyk*, Warszawa 2010
- A. Ziemia, *Sztuka Burgundii i Niderlandów 1380-1500*, tom II, *Niderlandzkie malarstwo tablicowe 1430-1500*, Warszawa 2011
- J. Białostocki, *Sztuka XV wieku. Od Parlerów do Dürera*, Warszawa 2010
- A. Grzybowski, *Gotycka architektura murowana w Polsce*, Warszawa 2014
- T. Torbus, *Zamki konwentualne państwa krzyżackiego w Prusach*, Gdańsk 2014
- J. Kowalski, *Gotyk wielkopolski. Architektura sakralna XIII-XVI w.*, Poznań 2010
- J. Adamski, *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200-1420. Główne kierunki rozwoju*, Kraków 2017

Polecamy także tomy dotyczące średniowiecza serii wydawniczych: *Propyläen Kunstgeschichte...*, Berlin, Propyläen Verlag, i *Pelican History of Art*, natomiast ostrzegamy przed zbyt łatwowiernym korzystaniem ze znakomicie prezentujących się tomów wydawnictwa Könemann (*Sztuka romańska, Gotyk*, pod red. Rolf Tomana), które zostały w polskojęzycznej wersji zmasakrowane przez „tłumaczy” zupełnie nie rozumiejących tekstów o sztuce, zatem polecamy wydania oryginalne lub jako zbiór ilustracji.

Lektury uzupełniające:

- B. Zientara, *Historia powszechna średniowiecza*, Warszawa 1968 (i późniejsze wydania);
- T. Manteuffel, *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 1990 (i późniejsze wydania);
- Roman Michałowski, *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 2012;
- N. Davies, *Europa. Rozprawa historyka z historią*, przeł. E. Tabakowska, Znak, Kraków 1998;
- J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1970 [także nowe wydania];
- J. Huizinga, *Jesień średniowiecza*, Warszawa 1961 [także nowe wydania];
- G. DUBY, *Czasy katedr. Sztuka i społeczeństwo 980-1420*, Warszawa 1986 [także nowe wydania].

Zajęcia kończą się egzaminem. Ma on formę ustną i obejmuje zagadnienia poruszane na wykładzie oraz we wskazanych publikacjach.

Zagadnienia egzaminacyjne, egzaminatorzy: prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz, prof. UAM dr hab. Jacek Kowalski

1. Początki sztuki chrześcijańskiej III-IV w.
2. Renesans średniowieczny (wczesny, dojrzały i późny średniowiecze)
3. Artysta w średniowieczu (wczesny, dojrzały i późny średniowiecze)
4. Początki sztuki bizantyjskiej (epoka justyniańska)
5. Katedra około roku 1000 w Polsce i w Europie: architektura, wyposażenie, liturgia
6. Rzeźba romańska XI-XIII wieku w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła
7. Architektura romańska XI-XIII wieku w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła
8. Narodziny architektury gotyckiej we Francji i w Polsce
9. Symbolika katedry gotyckiej
10. Rzeźba gotycka XIII wieku w Europie i w Polsce
11. Architektura cystersów w Europie i w Polsce
12. Architektura zakonów żebracych w Europie i w Polsce
13. Architektura wieku XIV w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła
14. Sztuka około roku 1400 w Polsce i w Europie. Ośrodki, artyści, dzieła
15. Architektura XV wieku w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła
16. Rzeźba późnego gotyku w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła
17. Malarstwo późnego gotyku w Europie i w Polsce. Ośrodki, artyści, dzieła

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

18. Zamki i rezydencje w Europie dojrzałego i późnego średniowiecza
19. Od Rolanda do Tristana. Sztuka świecka późnego średniowiecza
20. Ołtarz średniowieczny
21. Biblia jako podstawowe źródło sztuki średniowiecznej
22. Monastycyzm średniowieczny i jego znaczenie dla sztuki
23. Partykularyzm i uniwersalizm sztuki średniowiecznej
24. Kult świętych i kult relikwii – ich znaczenie dla sztuki średniowiecznej
25. Mecenat monarszy w średniowiecznej architekturze
26. Sztuka w kręgu zakonów rycerskich (krzyżacy, joannici, templariusze)

Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki nowożytnej: wykład i ćwiczenia (II rok)

Prowadzący: prof. UAM dr hab. Piotr Korduba,
prof. dr hab. Michał Mencfel,
dr Dorota Molińska
Egzaminatorzy: dr Dorota Molińska,
prof. UAM dr hab. Piotr Korduba

I semestr, moduł 90 godz.:
60 godz. wykładu i 30 godz. ćwiczeń
8 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: egzamin

Wykład

Celem wykładu jest zapoznanie słuchaczy z podstawową wiedzą z zakresu historii sztuki nowożytnej powszechnej i polskiej, dotyczącą najważniejszych kierunków i ośrodków artystycznych, dzieł i artystów, z uwzględnieniem kontekstu szeroko rozumianej humanistyki, dziejów społecznych, politycznych i gospodarczych. Zaprezentowane zostaną wybrane – spośród najistotniejszych – problemy sztuki europejskiej i polskiej doby renesansu i baroku. W oparciu o nie przedstawimy w pierwszej kolejności topografię i chronologię sztuki tego czasu, a także związane z nimi główne zagadnienia badawcze. Proponowane wykłady będą więc nie tylko omawiać kolejne, odrębne zagadnienia, ale także wskazywać naukową perspektywę dla refleksji nad sztuką XVI-XVIII w. Ukazane zostaną podstawowe kierunki i mechanizmy działalności artystycznej, a także środowiska oraz indywidualni twórcy. Omówione zostaną m.in. następujące zagadnienia: renesansowa sztuka we Florencji (architektura, rzeźba, malarstwo), malarstwo na północ od Alp w XV-XVI w., manieryzm, nagrobek renesansowy, rezydencja renesansowa, sztuka barokowa w Rzymie, malarstwo holenderskie XVII w., malarstwo hiszpańskie epoki baroku, rokoko, a także bardziej szczegółowo twórczość wybranych artystów, w tym m.in. Michała Anioła, Caravaggia, Rembrandta, Rubensa.

Ćwiczenia stanowią integralny element cyklu obowiązkowych zajęć kursowych poświęconych zgłębieniu podstawowych zagadnień historii sztuki nowożytnej. Zakres tematyczny omawiany w ich trakcie skupiać się będzie na problematyce związanej ze sztuką powstającą na terenach XVI-XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej. Aktywne uczestnictwo w zajęciach pozwoli na przyswojenie sobie podstawowej wiedzy faktograficznej (znajomości najważniejszych dzieł, ośrodków artystycznych i działających ówczesnie twórców), jak również uzyskanie orientacji w szerszym kontekście przemian historycznych i kulturowych, które zadecydowały o ewolucji form estetycznych polskiej sztuki nowożytnej i jej powiązaniach z tendencjami obecnymi w sztuce europejskiej.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Wśród najistotniejszych wątków, które będą obiektem dyskusji w trakcie ćwiczeń wskazać należy dzieje powstawania Zamku Wawelskiego i Zamku Królewskiego w Warszawie w powiązaniu z rozwojem ceremoniału i mecenatu dworskiego, nowożytną architekturę rezydencjonalną oraz budownictwo sakralne, renesansową rzeźbę nagrobną i główne tendencje w architekturze baroku, jak również specyfikę ówczesnego malarstwa z uwzględnieniem tradycji portretu staropolskiego.

Wymagania do uzyskania zaliczenia:

- obecność na zajęciach – dopuszcza się dwie nieobecności w semestrze; w przypadku większej liczby absencji wymagane będą indywidualne konsultacje w celu nadrobienia zaległości,
- aktywne uczestnictwo w zajęciach obejmujące czynny udział w dyskusji oraz lekturę wskazanych tekstów,
- przygotowanie krótkiej, merytorycznie satysfakcjonującej prezentacji na zadany temat i zaliczenie wizualno-pisemnego kolokwium.

Podstawowa literatura:

- *Sztuka polska. Renesans i manieryzm*, red. M. Zlat (Sztuka polska, t. III), Warszawa 2008
- *Sztuka polska. Wczesny i dojrzały barok*, red. Z. Bania, (Sztuka polska, t. IV), Warszawa 2013
- *Sztuka polska. Późny barok, rokoko, klasycyzm*, red. Z. Bania (Sztuka polska, t. IV), Warszawa 2016
- M. Karpowicz, *Sztuka polska XVII wieku*, Warszawa 1975
- M. Karpowicz, *Sztuka polska XVIII wieku*, Warszawa 1985
- M. Karpowicz, *Sztuka baroku w Polsce*, Warszawa 1988
- H. i S. Kozakiewiczowie, *Renesans w Polsce*, Warszawa 1976
- H. Kozakiewiczowa, *Rzeźba XVI wieku w Polsce*, Warszawa 1986
- J. Lilejko, *Zamek Królewski w Warszawie*, Warszawa 1980
- A. Miłobędzki, *Architektura polska XVII w.*, Warszawa 1980
- S. Mossakowski, *Kaplica Zygmuntowska (1515-1533)*, Warszawa 2007
- S. Mossakowski, *Tylman z Gameren*, Wrocław 2010
- *Vanitas: portret trumieny na tle sarmackich obyczajów pogrzebowych*, kat. wystawy, Poznań 1997

Literatura dla modułu, znajomość której obowiązuje na egzaminie (egzaminatorzy prof. UAM dr hab. Piotr Korduba, dr Dorota Molińska):

I. Historia sztuki nowożytnej powszechnej:

- *Barok*, red. R. Toman, Warszawa 2000
- J. Białostocki, *Dwugłos o Berninim*, Wrocław 1962
- Dobrzycka, *Velazquez*, Warszawa 1990
- H. Langdon, *Caravaggio*, Poznań 2003
- M. Levey, *Wczesny Renesans*, Warszawa 1972
- M. Levey, *Dojrzały Renesans*, Warszawa 1980
- I. Nash, *Vermeer*, Warszawa 1998
- N. Pevsner, *Historia architektury europejskiej*, t. 1-2, Warszawa 1980
- *Renesans w sztuce włoskiej*, red. R. Toman, Kolonia 2000
- M. Rzepińska, *Siedem wieków malarstwa*, Warszawa 1979
- M. Rzepińska, *Malarstwo Cinquecenta*, Warszawa 1989
- J. Shearman, *Manieryzm*, Warszawa 1970
- *Sztuka świata*, t. 5-7
- W. Tomkiewicz, *Piękno wielorakie*, Warszawa 1971
- W. Tomkiewicz, *Rokoko*, Warszawa 1988
- Z. Ważbiński, *P. P. Rubens*, Warszawa 1975
- *Wersal*, Warszawa 2004
- *Wielcy mistrzowie sztuki włoskiej*, Warszawa 2002
- T. Zarębska, *Teoria urbanistyki włoskiej XV i XVI w.*, Warszawa 1971

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- A. Ziemba, *Iluzja a realizm: gra z widzem w sztuce holenderskiej 1580-1660*, Warszawa 2005
- T. Żuchowski, *Traktat o rzeźbie Michała Anioła*, „Rocznik Historii Sztuki”, 2001
- II. Historia sztuki nowożytnej polskiej:
 - K. Cieślak, *Kościół – cmentarz. Sztuka nagrobna w Gdańsku*, Gdańsk 1992
 - H. Kozakiewiczowa, *Renesans w Polsce*, Warszawa 1976
 - H. Kozakiewiczowa, *Renesans i manieryzm w Polsce*, Warszawa 1978
 - H. Kozakiewiczowa, *Rzeźba XVI wieku w Polsce*, Warszawa 1986
 - A. Malkiewicz, *Układ przestrzenny kościoła II Gesu oraz tegoż, Barokowa architektura sakralna w Krakowie*, w: *Theoria et praxis*, Kraków 2000
 - A. Miłobędzki, *Architektura polska XVII w.*, Warszawa 1980
 - S. Mossakowski, *Tylman z Gameren*, Wrocław 1973
 - S. Mossakowski, *Kaplica Zygmuntowska (1515-1533)*, Warszawa 2007
 - A. Rottermund, *Zamek Warszawski w epoce Oświecenia*, Warszawa 1989
 - R. Skowron, *Apartament Królewski w zamku krakowskim*, „Studia Waweliana”, V, 1996
 - *Sztuka polska. Wczesny i dojrzły barok*, red. Z. Bania, (Sztuka polska, t. IV), Warszawa 2013
 - *Sztuka Polska. Renesans i manieryzm*, red. M. Złat (Sztuka polska, t. III), Warszawa 2008
 - *Vanitas: portret trumieny na tle sarmackich obyczajów pogrzebowych*, kat. wyst., Poznań 1997

Zagadnienia egzaminacyjne:

Renesans:

- Początki Renesansu w Polsce
- Rzeźba nagrobna w Europie
- Rzeźba nagrobna w Polsce w XVI w. (Bartłomiej Berrecci, Jan Maria Padovano, Jan Michałowicz z Urzędowa, Santi Gucci, Hieronim Canavesi)
- Wawel – dzieje i funkcje rezydencji
- Bazylika św. Piotra w Rzymie – nowożytne dzieje artystyczne
- Brunelleschi, Alberti i architektura wczesnego renesansu we Włoszech
- Michał Anioł – architektura, rzeźba, malarstwo
- Andrea Palladio i palladianizm
- Lorenzo Ghiberti
- Donatello
- Wczesnorenesansowe malarstwo we Florencji
- Albrecht Dürer i malarstwo niemieckie XVI wieku
- Malarstwo weneckie w XVI wieku: (Bellini, Giorgione, Tycjan, Veronese)
- Włoski manieryzm (architektura, rzeźba, malarstwo)
- Urbanistyka renesansowa (w tym Zamość jako przykład renesansowej urbanistyki w Polsce)
- Van Eyck i wczesny renesans w Niderlandach

Barok i rokoko:

- Włoskie malarstwo wczesnego baroku (Caravaggio i europejski tenebryzm, bracia Carracci, Domenichino, Guido Reni)
- Barokowa architektura w Rzymie (II Gesu, Carlo Maderno, Pietro da Cortona, Carlo Rainaldi)
- Bernini jako architekt
- Bernini jako rzeźbiarz
- Barokowa rzeźba włoska (Alessandro Algardi, Francois Duquesnoy)
- Borromini
- Rubens i malarstwo flamandzkie XVII wieku
- Rembrandt
- Velazquez i malarstwo hiszpańskie XVII wieku
- Malarstwo holenderskie XVII wieku (pejzaż, malarstwo rodzajowe, martwa natura)
- Barokowe malarstwo kwadraturowe

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Architektura rezydencjonalna doby baroku w Europie i jej renesansowe korzenie (pałac papieski na Watykanie, Escorial, palazzo Barberini w Rzymie, Vaux-le-Vicomte, Wersal)
- Akademyzm i malarstwo francuskie XVII wieku
- Portret trumienny
- Zamek Królewski w Warszawie – dzieje i funkcje rezydencji
- Tylman z Gameren
- Główne nurty XVII-wiecznej architektury rezydencjonalnej w Polsce
- Główne nurty XVII-wiecznej architektury sakralnej w Polsce
- Architektura i malarstwo angielskie XVII wieku
- Malarstwo angielskie XVIII wieku
- Rokoko: charakterystyka zjawiska; malarstwo Watteau, Buchera, Fragonarda

Wprowadzenie do wiedzy

o historii sztuki nowoczesnej (II rok)

Prowadzący: dr Kamila Kludkiewicz,
prof. UAM dr hab. Filip Lipiński,
dr Dorota Łuczak,
dr Magdalena Radomska

II semestr, moduł 90 godz.:

60 godz. wykładu, 30 godz. ćwiczeń

8 pkt. ECTS

W czasie wykładów i ćwiczeń omówione zostaną podstawowe zagadnienia z historii sztuki polskiej i powszechnej od drugiej połowy wieku XVIII do końca wieku XX. Twórczość kluczowych artystek i artystów będzie rozpatrywana na tle przemian kulturowych, społecznych i politycznych. Podkreślone zostaną zarówno analizy poszczególnych dzieł sztuki i postaw artystycznych, jak i mechanizmów funkcjonowania działalności artystycznej. Akcent zostanie położony na główne kierunki w historii sztuki nowoczesnej.

Zaliczenie

Ćwiczenia – obowiązkowa obecność, czytanie zadanych lektur, przygotowywanie referatów i zaliczenie kolokwium. Bloki poświęcone historii sztuki XX wieku (prowadzące: dr Dorota Łuczak, dr Magdalena Radomska) będą prowadzone metodą odwróconej klasy. Wymagane jest przygotowanie do każdego zajęcia.

Warunkiem podejścia do egzaminu jest zaliczenie ćwiczeń (kolokwium). Egzamin z całego modułu polega na teście wizualnym i egzaminie ustnym. Należy zaliczyć test wizualny (min. 50%), żeby móc podejść do egzaminu ustnego. Na egzaminie ustnym studentka/student losuje zestaw dwóch pytań. Na oba pytania należy odpowiedzieć w stopniu przynajmniej dostatecznym.

Egzamin obejmuje historię sztuki powszechnej i polskiej od drugiej połowy wieku XVIII do końca wieku XX. Przedmiotem oceny jest wiedza nabyta podczas **wykładów (!), ćwiczeń oraz lektury głównych opracowań podanych w bibliografii.**

Zagadnienia egzaminacyjne:

- Sztuka czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego
- Neoklasycyzm
- Sztuka w epoce rewolucji francuskiej i narodziny muzeów
- Malarstwo Jacques-Louisa Davida w przedrewolucyjnej i rewolucyjnej Francji
- Klasycyzm i historyzm w architekturze XIX wieku.
- Malarstwo francuskiego, niemieckiego i polskiego romantyzmu

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Akademyzm
- Prerafaelici i Nazareńcy
- Historia i historyzm w malarstwie polskim II poł. XX wieku.
- Realizm w polskim malarstwie II połowy XIX wieku
- Impresjonizm
- Wystawy światowe w XIX w.
- Symbolizm w sztuce II połowy XIX wieku
- Sztuka i fotografia w XIX wieku
- Rzeźba II połowy XIX w.
- Realizm i impresjonizm polski
- Modernizm w malarstwie polskim na przełomie XIX i XX wieku
- Realizm w XIX w.
- Postimpresjonizm
- Architektura secesyjna
- Kubizm
- Ekspresjonizm
- Futuryzm
- Dadaizm
- Konstruktivism
- Surrealizm
- Sztuka państw totalitarnych
- Bauhaus
- Malarstwo abstrakcyjne w sztuce I połowy XX wieku
- Nowe środki wyrazu w sztuce I połowy XX wieku (ready-made, collage, fotomontaż, fotografia, film, wieczory dadaistyczne)
- Wielka awangarda – definicja pojęcia na przykładzie wybranych zjawisk w sztuce i połowy XX wieku.
- Sztuka abstrakcyjna po II Wojnie Światowej (1945-1960)
- Pop-Art
- Sympozja i plenery – sztuka lat 60. w Polsce
- Happening, performance i Fluxus
- Sztuka ciała w II połowie XX wieku (Akcjonizm wiedeński, sztuka feministyczna)
- Minimalizm
- Land Art
- Konceptualizm i Arte povera
- Odmiany realizmu w II połowie XX wieku (nowy realizm, hiperrealizm)
- Postmodernizm w architekturze, sztuce i teorii II połowy XX wieku
- Sztuka lat 90. XX wieku

Lektury obowiązkowe, syntezy:

- *Sztuka świata*, Tom 8 i 9, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1994/96
- *Sztuka polska. Sztuka XIX wieku*, t. VI, . red. J. Malinows, Wydawnictwo Arkady, do s. 375 (rozdziały Architektura, Ogrody i parki, Rzeźba, Malarstwo i rysunek).
- W. Włodarczyk, *Sztuka polska. Sztuka XX i początku XXI wieku*, Warszawa 2023.
- H. Foster, R. Krauss, Y.-A. Bois, B. H. D. Buchloh, *Sztuka po 1900 roku. Modernizm. Antymodernizm. Postmodernizm*, Warszawa 2023. Zwłaszcza rozdziały i strony:
1907 Pablo Picasso..., 1908 Wilhelm Worringer..., 1909 F. T. Marinetti..., 1910 *Taniec II* i Muzyka..., 1911 Pablo Picasso..., 1912 Narodziny kolazu kubistycznego..., 1914 Władimir Tatlin..., 1915 Kazimierz Malewicz, 1916 a W Zurychu..., 1920 Pierwsze Międzynarodowe Targi Dadaistyczne..., 1921 b Artyście z moskiewskiego Instytutu Kultury Artystycznej..., 1923 W Weimarze zostaje otwarta pierwsza wystawa Bauhausu..., 1924 Andre Breton..., 1928 a Publikacja *Unizmu w malarstwie...*)
II połowa XX wieku – rozdziały na stronach: 1949a Magazyn Life... s. 411; 1949b Cobra..., s. 416; 1953 Kompozytor... s. 430; 1956 Wystawa This is Tomorrow, s. 447; 1958 Na okładce..., s. 466;

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

1960a Pod hasłem Nouveau..., 504; 1960b Clement Greenberg..., 509; Roy Lichtenstein i Andy Warhol, s. 515; 1961 W grudniu... 520; 1962a W Wiesbaden..., s. 526; 1962b W Wiedniu..., s.534; 1965 Donald Judd, s. 568; 1967b Włoski krytyk..., s. 585, 1968b Sztuka konceptualna..., s.603; 1970 Michael Asher..., s. 616; 1972c Ukazuje się..., s. 636; 1973 Otwarcie w Nowym Jorku, s. 644; 1974 Wraz z Trans-fixed..., s. 649; 1975a, Gdy twórczyni..., s. 654; 1977a Wystawa Pictures, s. 672; 1984b Fredric Jameson..., s. 698; 1986 Otwarcie wystawy..., s. 702; 1989 Otwarcie Les Magiciens..., s. 719; Martin Jay..., s. 732; 2007c Damien Hirst..., s. 798

Zalecane lektury uzupełniające:

Sztuka powszechna:

- H. Honour, *Neoklasycyzm*, Warszawa 1972
- M. Poprzęcka, *Akademizm*, Warszawa 1977
- L. Nochlin, *Realizm*, Warszawa 1974
- Z. Kępiński, *Impresjoniści u źródeł swoich obrazów*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1976.
- M. Wallis, *Secesja*, Warszawa, 1984.
- H. Hofstätter, *Symbolizm*, Warszawa 1980.
- W. Juszcak, *Postimpresjoniści*, Warszawa 1985.
- A. Kotula, P. Krakowski, *Rzeźba XIX wieku*, Kraków 1980
- J. Willet, *Ekspresjonizm*, Warszawa 1976
- M. Porębski, *Kubizm*, Warszawa 1986
- A. Taborska. *Spiskowcy wyobraźni. Surrealizm*, Gdańsk 2007
- P. Strożek, *Nic, to znaczy wszystko. Interpretacje niemieckiego dada*, Warszawa 2016
- G. Lista, *Futuryzm*, Warszawa 2002
- B. Rose, *Malarstwo amerykańskie dwudziestego wieku*, Warszawa 1991
- T. Pawłowski, *Happening*, Warszawa 1988
- M. Carlson, *Performans*, Warszawa 2007
- E. Kuryluk, *Hiperrealizm – Nowy realizm*, Warszawa 1979
- U. Czartoryska, *Od pop-artu do sztuki konceptualnej*, Warszawa 1973
- P. Piotrowski, *Awangarda w cieniu Jaffy. Sztuka i polityka w Europie Środkowo-Wschodniej 1945-1989*, Poznań 2005
- N. Pevsner, *Historia architektury europejskiej*, t. 2, Warszawa 1980
- D. Watkin, *Historia architektury zachodniej*, Warszawa 2001

Sztuka polska:

- A. Miłobędzki, *Zarys dziejów architektury w Polsce*, Warszawa 1989
- S. Kozakiewicz, *Malarstwo polskie. Oświecenie – klasycyzm – romantyzm*, Warszawa 1976
- S. Lorentz, A. Rottermund, *Klasycyzm w Polsce*, Warszawa 1984
- M. Porębski, *Malowane dzieje*, Warszawa 1962
- Z. Kępiński, *Impresjonizm polski*, Warszawa 1961
- E. Mike-Broniarek, *Malarstwo polskie. Realizm. Naturalizm*, Warszawa 2005
- W. Juszcak, *Malarstwo polskiego modernizmu*, Gdańsk 2005
- W. Włodarczyk, *Sztuka polska 1918-2000*, Warszawa 2000
- A. Turowski, *Budowniczości świata*, Kraków 2000
- W. Włodarczyk, *Socrealizm*, Paryż 1986
- A. Kępińska, *Nowa sztuka. Sztuka polska w latach 1945-1978*, Warszawa 1981.
- P. Piotrowski, *Znaczenia modernizmu. W stronę historii sztuki polskiej po 1945 roku*, Poznań 1999

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

II. ZAJĘCIA FAKULTATYWNE

Seminaria ogólne (III rok)

Uwaga: jedna z prac seminaryjnych – wybrana przez studenta – po napisaniu i zaakceptowaniu przez prowadzącego musi zostać zarejestrowana jako praca licencjacka i zamieszczona w uniwersyteckim Archiwum Prac Dyplomowych (APD).

Seminarium ogólne I:

Sztuka starożytna w kolekcjach polskich

Prowadzący: dr Katarzyna Dudlik

I-II semestr, 60 godz.

ECTS: 12 pkt

Metoda zaliczenia: zaliczenie z notą

Wkrótce po pierwszych odkryciach w Herkulanum i Pompejach renesans zainteresowania starożytnością dotarł również do kręgów polskiej arystokracji. Choć kraj znajdował się daleko od kolebki cywilizacji antycznych, opóźnienie – zarówno w recepcji klasycznych wzorców, jak i w tworzeniu kolekcji rzeźb, waz czy drobnych brązów – nie było znaczące w porównaniu z przodującymi w tym procederze Anglią, Francją czy Niemcami. Wysiłki polskich kolekcjonerów zostały jednak dwukrotnie zniweczone, a ich zbiory uległy rozproszaniu. Po raz pierwszy stało się tak w następstwie Powstania Listopadowego. Od tego momentu powstawały już raczej niewielkie kolekcje, często gromadzone przypadkowo; wyjątek stanowiła działalność Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej oraz jej brata, Władysława Czartoryskiego. Drugą cezurę stanowiła II wojna światowa. Jej skutkiem był niemal całkowity rozpad prywatnych kolekcji – znaczna część zabytków przepadła bezpowrotnie, a te, które ocalały, w dużej mierze włączono do zbiorów centralnych przy muzeach narodowych.

Osią zajęć będą najważniejsze wątki polskiego kolekcjonerstwa starożytności: jego historia, ograniczenia wynikające z nieznanych losów zabytków i zniszczeń archiwów oraz możliwości, jakie otwiera interdyscyplinarne podejście do tego zagadnienia, łączące elementy badań historyczno-artystycznych, archeologicznych i filologicznych. Szczegółowa tematyka zajęć zostanie dostosowana do zainteresowań uczestników i ich propozycji badawczych. W trakcie zajęć przypomniane zostaną również zasady przygotowywania przypisów i bibliografii oraz korzystania z archiwów cyfrowych i baz bibliograficznych.

Warunkiem zaliczenia w I semestrze jest: obecność na zajęciach, przygotowanie do zajęć i aktywny udział w nich, wygłoszenie prezentacji i oddanie konspektu pracy. Warunkiem zaliczenia w II semestrze jest: obecność na zajęciach, przygotowanie do zajęć i aktywny udział w nich, wygłoszenie prezentacji, terminowe oddanie pracy seminaryjnej / licencjackiej i jej pozytywna ocena

Literatura (wybrane):

- M.L. Bernhard, *Corpus Vasorum Antiquorum. Pologne VI. Varsovie, Musee National 3*, Warszawa 1964
- M.L. Bernhard, *Corpus Vasorum Antiquorum. Pologne VII. Varsovie, Musee National 4*, Warszawa 1967
- M.L. Bernhard, *Corpus Vasorum Antiquorum. Pologne Viil. Varsovie, Musee National 5*, Warszawa 1970

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- M.L. Bernhard (red.), *Zabytki archeologiczne Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1976
- E. Bulanda, K. Bulas, *Corpus Vasorum Antiquorum. Pologne III. Collections diverses*, Warszawa-Kraków 1936
- K. Bulas, *Corpus Vasorum Antiquorum. Pologne I. Góluchoŭ – Musée Czartoryski*, Warszawa-Kraków 1931
- W. Dobrowolski, *Podróż do Włoch Elżbiety Lubomirskiej i Stanisława Kostki Potockiego : geneza łańcuckiej kolekcji starożytności*, Toruń 2020
- S.J. Gąsiorowski, *Badania polskie nad sztuką starożytną: relacje podróżników, kolekcjonerstwo, badania naukowe*, Kraków 1948
- I. Głuszek, *Wazy antyczne w kolekcji Muzeum Zamku w Góluchoŭie, Oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu*, Poznań 2023
- M. Korotaj, T. Mikocki, A. Sadurska, *Odlewy gipsowe rzeźb starożytnych w Starej Pomarańczarni w warszawskich Łazienkach*, Wrocław 1989
- J. Kubczak (red.), *Zbiory starożytności: katalog wystawy*, Poznań 1983
- K. Michałowski, *Sztuka Starożytna. Przewodnik po wystawie. Muzeum Narodowe w Warszawie*, Warszawa 1955
- K. Mikocka-Rachubowa, *Księcia Czartoryskiego zakupy rzeźb w Rzymie (1800-1801)*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2020, nr 82(3), s. 405-428
- T. Mikocki, *Najstarsze Kolekcje Starożytności w Polsce (Lata 1750-1830)*, Warszawa 1990
- N. Pajzderski, *Przewodnik po Muzeum w Góluchoŭie*, Poznań 1929
- J. Szymkiewicz, *Dział Sztuki Starożytnej Muzeum Narodowego w Poznaniu*, „Studia Muzealne” 1984, nr XIV, s. 29-47
- J. Śliwa (red.), *Egipt, Grecja, Italia... Zabytki starożytne z dawnej kolekcji Gabinetu Archeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2007
- A. Włodarczyk, K. Potrzuski, M. Rozmiarek, *Recepcja niemieckich wykopalisk archeologicznych w Olimpi pod kierunkiem Ernsta Curtiusa (1875-1881) na łamach wybranych tytułów XIX-wiecznej prasy polskiej pod zaborami*, „Yearbook of History of Polish Press” 2024, nr 27(3), s. 25-46.

Seminarium ogólne II:

**W kręgu władzy. Sztuka i propaganda
w wiekach średnich i nowożytności**
dr Adam Soćko

I-II semestr, 60 godz.

12 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia adresowane są do osób, które gotowe będą zgłębiać różne mechanizmy rzutujące na proces powstawania dzieła sztuki w obrębie dziejów sztuki dawnej. Tradycja artystyczna, typologia, powszechność lub nowatorstwo ikonograficzne, wartości formalne i piękno dzieła sztuki interesować nas będą o tyle, o ile w procesie syntezy połączymy te obserwacje z szerszym kontekstem wywoływanych przez nie znaczeń. Te zaś objawiają się zwykle w konfrontacji z rozpoznaniem szczegółowego momentu historycznego motywującego powołanie jakiejś fundacji artystycznej do życia. Czy będzie to budowla, czy odlewane w metalu drzwi, dekoracja ścian świątyni, portret władcy lub biskupa, nagrobek lub rękopis iluminowany – zawsze będziemy starali się dostrzegać te aspekty i te obszary w dziejach sztuki, które dotykać będą jego programowej i propagandowej wymowy. Szczegółową problematykę zajęć określą zainteresowania potencjalnych uczestników konfrontowane z kompetencjami prowadzącego seminarium. Gotowość do lektury tekstów wykraczających poza świat historii sztuki będzie oczywistą koniecznością i przyjemnością uczestnictwa w tych zajęciach.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Warunkiem zaliczenia seminarium jest czynne uczestnictwo w zajęciach, opracowanie projektu pracy seminaryjnej w I semestrze, prezentacja referatu zapowiadającego pisemną pracę seminaryjną/dyplomową i przedłożenie gotowej pracy pisemnej do końca II semestru.

Literatura:

- P. Skubiszewski, *Sztuka Europy łacińskiej od VI do IX wieku*, Lublin 2001.
- G. Henderson, *Wczesne średniowiecze*.
- W. Sauerländer, *Rzeźba średniowieczna*
- P. Skubiszewski, *Malarstwo karolińskie i przedromańskie*, Warszawa 1973.
- P. Williamson, *Gothic sculpture 1140-1300*, New Haven-London 1995.
- J. Białostocki, *Sztuka XV wieku. Od Parlerów do Dürera*, Warszawa 2010.
- Z. Świechowski, *Architektura romańska w Polsce*, Warszawa 2000.
- Z. Świechowski, *Sztuka polska. Romanizm*, Warszawa 2004
- *Sztuka w kręgu władzy. Materiały 57 Ogólnopolskiej Sesji Naukowej SHS...*, Warszawa 2009.
- S. Skibiński, K. Zalewska-Lorkiewicz, *Sztuka polska. Gotyk*, Warszawa 2010.
- M. Zlat, *Renesans i manieryzm*, Warszawa 2008.
- Z. Bania, A. Bender, P. Gryglewski, J. Talbierska, *Sztuka polska. Wczesny i dojrzały barok (XVII wiek)*, Warszawa 2013.
- M. Karpowicz, *Sztuka oświeconego sarmatyzmu*, Warszawa 1986.
- J. Chrościński, *Sztuka i polityka. Funkcje propagandowe sztuki w epoce Wazów 1587-1668*, Warszawa 1983.
- J. Kębtowski, *Nagrobki gotyckie na Śląsku*.
- P. Mrozowski, *Polskie nagrobki gotyckie*, Warszawa 1994.
- H. Belting, *Obraz i kult. Historia obrazu przed epoką sztuki*, Gdańsk 2010.

Seminarium ogólne III:

Sztuka polska XX wieku

prof. dr hab. Piotr Juskiewicz

I-II semestr, 60 godz.

12 pkt. ECTS

Tematem ramowym seminarium są zjawiska w obszarze sztuki, architektury i projektowania przemysłowego w Polsce, obserwowane w perspektywie projektów modernizacyjnych formułowanych od końca XIX w. do ostatnich dziesięcioleci w. XX.

Tematy prac seminaryjnych będą ustalane indywidualnie w zależności od zainteresowań uczestniczek i uczestników zajęć i mogą dotyczyć zagadnień z dowolnego obszaru sztuki. Pierwszy semestr zajęć przeznaczony jest na dyskusje na temat specyfiki polskiego modernizmu w ciągu historycznych przemian prowadzących do utworzenia niepodległego państwa w 1918 r., a następnie przekształcenia go w wyniku politycznych zmian w PRL oraz sprecyzowanie tematów indywidualnych prac; semestr drugi wypełniony będzie indywidualną pracą uczestników seminarium i prezentacjami jej wyników.

Warunki zaliczenia: uczestnictwo w zajęciach oraz w semestrze I – pozytywna ocena przygotowanego projektu pracy seminaryjnej; w semestrze II – pozytywna ocena pracy seminaryjnej.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Seminarium ogólne IV: Sztuka Stanów Zjednoczonych prof. UAM dr hab. Filip Lipiński

I-II semestr, 60 godz.
12 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium dotyczyć będzie wybranych aspektów sztuki w Stanach Zjednoczonych, zarówno w XIX jak i XX/XXI wieku. Teksty i problemy omawiane na zajęciach będą miały przybliżenie historii sztuki amerykańskiej a także wieloaspektową analizę i charakterystykę praktyk artystycznych oraz związanych z nimi zagadnień historycznych, społecznych, kulturowych i teoretycznych. Celem zajęć nie będzie konsekwentna, chronologiczna prezentacja pola sztuki w USA, ale koncentracja na rozmaitych ogniskach problemowych, takich jak malarstwo krajobrazowe i ideologia, tożsamość narodowa, kolonialne i dekolonialne spojrzenie na rasowego innego, amerykańskie modernizmy, malarska abstrakcja, pop-art i jego oblicza, kontrkultura, kultura artystyczna w Nowym Jorku lat 70., współczesne rewizje wizualnych mitów amerykańskich, ikonografia sprzeciwu wobec Donalda Trumpa, etc. Seminarium otwarte jest na namysł nad szerokim spektrum perspektyw, mediów i zjawisk artystycznych – a jego kształt zależeć będzie również od propozycji studentów i ich projektów prac, wokół których koncentrować się będą spotkania w drugim semestrze. Osoby studenckie, które będą chciały wziąć udział w seminarium proszeni są o wstępny namysł nad interesującymi je zagadnieniami, które mogłyby stać się przedmiotem pracy seminaryjnej. Temat pracy powinien zostać po konsultacji z prowadzącym ustalony w pierwszym miesiącu zajęć.

Do udziału w zajęciach niezbędna jest umiejętność czytania i rozumienia tekstów akademickich w języku angielskim.

Kryterium zaliczenia w semestrze zimowym jest złożenie konspektu pracy z bibliografią oraz wstępnego, krótkiego fragmentu pracy o długości przynajmniej 5 stron. Na zajęciach przydzielane będą również prezentacje; w semestrze letnim – prezentacja obszernego fragmentu pracy oraz złożenie pracy seminaryjnej/licencjackiej.

Wybrana literatura ogólna (syntezy i inne opracowania)

Warto przejrzeć niektóre z tych pozycji (część z nich jest dostępna w bibliotece), w poszukiwaniu odpowiedniego tematu pracy.

Szczegółowa lista tekstów omawianych na zajęciach zostanie podana na początku semestru:

- *American Encounters. Art, History, and Cultural Identity*, red. A. L. Miller, J. C. Berlo, B. J. Wolf, J. L. Roberts, London-Upper Saddle River 2008.
- *American Iconology*, red. D. C. Miller, D.C., New Haven-London 1993.
- *Art of the United States, 1750-2000. Primary Documents*, red. . Davis, M. Leja, Chicago-Paris 2020.
- *Sztuka po 1900 roku*, red. Y.-A. Bois, B. Buchloh, H. Foster, R. Krauss, Warszawa 2023.
- Corn, W., *The Great American Thing. Modern Art and National Identity 1915-1935*, Berkeley 2001.
- *A Companion to American Art*, red. J. Davis, J. Greenhill, J. LaFontaine New York 2015.
- *Reading American Art*, red. M. E. Doezenia, New Haven-London 1998.
- Doss, E., *Twentieth-Century American Art*, Oxford 2002.
- Foster, H., *The First Pop Age. Painting and Subjectivity in the Art of Hamilton, Lichtenstein, Warhol, Richter, and Ruscha*, Princeton-Oxford 2012.
- Foster, H., *Powrót realnego*, Kraków 2010.
- Greenberg, C., *Obrona modernizmu*, Kraków 2006.
- Groseclose, B., *Nineteenth-Century American Art*, Oxford 2000.
- Guilbaut, S., *Jak Nowy Jork ukradł ideę sztuki nowoczesnej. Ekspresjonizm abstrakcyjny, wolność i zimna wojna*, Warszawa 1992.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Leja, M., *Reframing Abstract Expressionism*, New Haven-London 1993.
- Lipiński, F., *Ameryka. Rewizje wizualnej mitologii Stanów Zjednoczonych*, Poznań 2021
- Lucie-Smith, E., *American Realism*, London-New York 2002.
- Markowska, A., *Komedia sublimacji. Granica współczesności a etos rzeczywistości w sztuce amerykańskiej*, Warszawa 2010.
- Pohl, F. K., *Framing America. A Social History of American Art*, London-New York 2001.
- B. O'Doherty, *American Masters. The Voice and the Myth*, New York 1973.
- B. Rose, *Malarstwo amerykańskie XX wieku*, Warszawa 1991.

Wybrane problemy z dziejów sztuki (II-III rok)

Olimpia, Delfy i Ateny – sztuka wokół sanktuarium greckiego

Prowadzący: dr Katarzyna Dudlik

30 godz., I sem.

ECTS: 3 pkt

Metoda zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest przedstawienie słuchaczom wybranych aspektów sztuki starożytnej Grecji, z umiejscowieniem kontekstu sanktuarium w centrum zainteresowań. Po wprowadzeniu dotyczącym zasad funkcjonowania świątyni w świecie antycznej Hellady oraz elementów monumentalnej architektury sakralnej Greków, wykłady zostaną podzielone na trzy zasadnicze części, dotyczące trzech istotnych ośrodków kultu starożytnej Grecji: Olimpii, Delf oraz Aten. Zastanowimy się nad ich charakterem, odrębnością oraz podobieństwami. Przyjrzymy się sposobom na kreację krajobrazów sakralnych przez ich fundatorów, a także na uwikłanie tych krajobrazów w wielorakie narracje, także świata politycznego – lokalnego oraz panhelleńskiego. Podążając za opisami starożytnych podróżników odwiedzających sanktuaria, prześledzimy topografię każdego z ośrodków oraz omówimy wygląd i percepcję najważniejszych monumentów. Zastanowimy się także nad zmianami, jakich doświadczały wraz z upływem czasu oraz zmieniającymi się realiami kulturowymi. Szczególnie pochylimy się nad architekturą oraz wystrojem (zwłaszcza rzeźbiarskim) tych świątyń, które zdefiniowały charakter oraz znaczenie poszczególnych sanktuariów: Zeusa w Olimpii, Apollona w Delfach oraz Ateny w Atenach, podkreślając ich znaczenie dla rozwoju tradycji artystycznych Hellady. Na zakończenie poruszone zostaną wątki dotyczące współczesnej prezentacji omawianych dzieł, w kontekście parków archeologicznych oraz przestrzeni muzealnych.

Warunkiem zaliczenia jest pozytywny wynik z kolokwium pisemnego.

Literatura (wybrana):

- J.M. Barringer, *Olympia: a Cultural History*, Oxford 2021
- W. Clair, L. Barnes, D.S. Clair, *The Classical Parthenon: Recovering the Strangeness of the Ancient World*, Cambridge 2022

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- M.B. Cosmopoulos, *The Parthenon and its Sculptures*, Cambridge 2004
- M. Emerson, *Greek Sanctuaries: an Introduction*, Londyn 2007
- N. Faulkner, *A Visitor's Guide to the Ancient Olympics*, New Haven 2012
- M. Maass, *Das antike Delphi: Orakel, Schätze d Monumente*, Darmstadt 1993
- K. Michałowski, *Delfy*, Lwów 1937
- J. Neils, *The Partheon: from Antiquity to the Present*, Cambridge 2010
- J.G. Pedley, *Sanctuaries and the Sacred in the Ancient Greek World*, Cambridge 2005
- T. Spawforth, *The Complete Greek temples*, Londyn 2006

Malarstwo XV wieku w Niderlandach

dr Adam Soćko

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia prowadzone w formie wykładu poświęcone są jednemu z kluczowych zagadnień w dziejach późnogotyckiego i nowożytnego malarstwa europejskiego – bogatej twórczości malarskiej XV stulecia w Niderlandach. W ramach zajęć omówione zostaną węzłowe zagadnienia związane z twórczością Jana van Eycka, Roberta Campina, Rogiera van der Weydena, Dirka Boutsy, Hugona van der Goea, Geertgena tot Sint Jansa, Hansa Memlinga i kilku innych malarzy działających w Niderlandach w XV wieku. Celem zajęć jest przybliżenie uczestnikom wiedzy o sztuce, ale i historii politycznej i kulturze Księstwa Burgundii w relacji do monarchii Francuskiej w dobie wojny stuletniej. Istotnym będzie też zrozumienie roli miast oraz konsolidacji władzy w rozdrobnionych Niderlandach pod rządami Filipa Dobrego. Słuchacze poznają kluczowe zagadnienia dla rozwoju sztuki dworskiej przełomu XIV i XV wieku w Burgundii, Francji i Flandrii, by lepiej zrozumieć znaczenie rozwoju sztuki malarskiej wieku XV. Aspekty artystyczne będą więc omawiane w szerszym kontekście uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, w jakich przyszło działać wielkim malarzom Północy. Osobna refleksja dotyczyć będzie zagadnienia portretu, realizmu i iluzji w malarstwie, w połączeniu z pobożnością mieszkańców miast, zasadami działania rynku sztuki oraz technologią produkcji i praktykami warsztatowymi wielkich mistrzów malarstwa niderlandzkiego.

Podstawowa literatura:

- Antoni Ziemia, *Sztuka Burgundii i Niderlandów 1380-1500, t.1, Sztuka dworu burgundzkiego oraz miast niderlandzkich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego 2008;
- Antoni Ziemia, *Sztuka Burgundii i Niderlandów 1380-1500, t.2, Niderlandzkie malarstwo tablicowe 1430-1500*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego 2011;
- Van Eyck, Ed. by: Maximiliaan Martens, Till-Holger Borchert, Jan Dumolyn, Johan De Smet, Frederica Van Dam, Thames & Hudson Ltd, London 2020;
- Dirk De Vos, *Rogier van der Weyden. Das Gesamtwerk*, Hirmer Verlag GmbH, München 1999;
- Robert Campin. *New Directions in Scholarship*, Ed. by Susan Foister, Susie Nash, Brepols Publishers 1996;
- Hans Memling i sztuka dewocji osobistej w Niderlandach XV i początku XVI wieku. Materiały z pierwszej międzynarodowej konferencji memlingowskiej, red. Marcin Kaleciński, Muzeum Narodowe w Gdańsku 2019;
- Bart van Loo, *Burgundczycy. Książęta równi królom*, tłum. Małgorzata Woźniak-Dierderen, Znak Horyzont, Kraków 2024;
- Alicja Andrzejewska-Zajac, Magdalena Podgórzak, *Hans Memling. Sąd Ostateczny z Muzeum Narodowego w Gdańsku*, Gdańsk 2015;

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Paul Vandenbroeck, *The Century of the Flemish Primitives. Late Medieval Art in the Royal Museum of Fine Arts Antwerp*, BAI & KMSKA 2016;
- *Old Masters. The Royal Museums of Fine Arts Brussels*, Belgium, Royal Museums of Fine Arts (2nd edition) 1986;
- Matthias Depoorter, *The Flemish Masters. From Van Eyck to Bruegel*, Hatje Cantz Verlag GmbH, Berlin 2023.

Architektura muzeów (XVIII-XXI w.)

dr Kamila Kłudkiewicz

I semestr, 30 godz.

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest ukazanie architektury muzeów od pierwszych gmachów w XVIII wieku do współczesności, przy uwzględnieniu zagadnień, które szczególnie interesowały i interesują architektów oraz badaczy problematyki muzealnej. Poznamy rozwój architektury muzealnej: od projektów z końca XVIII wieku, przez najważniejsze i wpływowe budowle XIX-wieczne (jak berlińskie Altes Museum Karla Friedricha Schinkla, monachijską Starą Pinakotekę Leo von Klenze, londyńskie South Kensington Museum Henry'ego Cole'a), utopijne i przełomowe koncepcje (Benjamina I. Gilmana, Clarence'a Steina, Alfreda H. Barra, Louisa Kahna, Franka L. Wrighta), po zjawiska końca XX wieku (tzw. muzea „ikoniczne”, „efekt Bilbao”). W ramach wykładu słuchacze zapoznają się również z najważniejszymi koncepcjami analizy architektury muzealnej: typologiami rozwoju zaproponowanymi przez Michaelę Giebelhausen oraz Suzanne Macleod, genezą gmachów muzeów narodowych w ujęciu Tony'ego Benetta, wizją „cywilizacyjnego rytuału” Carol Duncan i Alana Wallacha. Omówimy również ostatnie, interesujące realizacje gmachów muzealnych na świecie (np. Saadiyat Island w Abu Dhabi), budowle szeroko dyskutowane (projekt Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN) oraz wyniki niedawnych konkursów na projekty instytucji muzealnych w Polsce (Muzeum Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie, Muzeum Książąt Lubomirskich we Wrocławiu).

Wymagania na zaliczenie:

- obecność na zajęciach (dopuszczalne 2 nieobecności w semestrze),
- zaliczenie wizualnego kolokwium końcowego

Wybrana literatura:

- Bennett Tony, *The Birth of the Museum: History, Theory, Politics*, New York: Routledge, 1998
- Bianchi Pamela, *Displaying Art in the Early Modern Period: Exhibiting Practices and Exhibition Spaces*, Routledge 2022
- Davids Wouter, *Triple Bond. Essays on Art, Architecture, and Museums*, Amsterdam 2017
- Duncan Carol, *Civilizing rituals: inside public art museums*, London, New York: Routledge 1995
- Gautrand Manuelle (ed.), *Museum Architecture and Interior Design*, Hong Kong 2014
- Giebelhausen Michaela (ed.), *The architecture of the museum. Symbolic structures, urban contexts*, Manchester and New York 2003
- Jasińska Anna, Jasiński Artur, *Stare kolekcje – nowa architektura. O problemach modernizacji kolekcjonerskich muzeów sztuki*, Warszawa 2020
- Kibort Piotr (red.), *Marzenie i rzeczywistość. Gmach Muzeum Narodowego w Warszawie*, Warszawa 2016
- Lampugnani Vittorio Magnago, Sachs Angeli, Moos Stanislaus von, Achleitner Friedrich, Hesselhuis, *Museums for a new millennium : concepts, projects, buildings*, Munich 1999

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Lorente Jesús Pedro, *Cathedrals of Urban Modernity: The First Museums of Contemporary Art, 1800-1930*, Aldershot: Ashgate, 2000
- MacLeod Suzanne (ed.), *Reshaping Museum Space. Architecture, Design, Exhibitions*, Routledge 2005
- Macleod Suzanne, *Museum Architecture: A New Biography*, 2013
- Newhouse Victoria, *Art and the Power of Placement*, New York 2005
- Pabich Marek, *O kształtowaniu sztuki. Przestrzeń piękniejsza od przedmiotu*, Katowice 2007
- Preiß Archim, *Das Museum und sienne Architektur*, Alter 1993
- Self Ronnie, *The Architecture of Art Museums. A decade of design: 2000-2010*, Routledge 2014
- Tzortzi Kali, *Museum Space. Where Architecture Meets Museology*, Routledge 2017
- Yanni Carla, *Nature's Museums: Victorian Science and the Architecture of Display*, Princeton 1999

Sztuka polska XX wieku

Prowadzący: prof. dr hab. Piotr Juszkiewicz

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem wykładu jest uzupełnienie wiedzy studentów na temat polskiej sztuki XX wieku i wskazanie zarazem na istotne dla jej opisu interpretacji konteksty historyczne. Generalną perspektywę wykładu wyznacza przekonanie, że główny nurt w kulturze artystycznej XX wieku – modernizm – był artystycznym wynikiem złożonego w swej genezie procesu nowoczesności i bardzo intensywnie spleciony z ideologiami regeneracyjnymi XIX i XX wieku.

Tematyka wykładu obejmie następujące kwestie:

I Wprowadzenie:

- wyjaśnienie pojęć: modernizm, nowoczesność, regeneracja.
- kluczowe momenty historii w XX wieku w Polsce
- periodyzacja

II Wcielenia regeneracji:

- styl narodowy i nowoczesność
- sztuka i absolut
- sztuka i rewolucja antropologiczna
- sztuka i autonomia
- nowoczesność jako sztuka oficjalna
- socrealizm – powrót do źródeł
- socjalistyczny modernizm

III Gry neoawangardy (lata 60. i 70.)

IV Malarskie interregnum (lata 80.)

V Tradycje sztuki krytycznej (lata 90.)

VI Pożegnanie z nowoczesnością

Forma zaliczenia – test wizualny z zakresu objętego wykładem

Literatura:

- R. Griffin *Modernism and fascism. Sense of the beginning under Mussolini and Hitler*, Londyn 2007
- A. Krajewski, *Między współpracą a oporem: twórcy kultury wobec systemu politycznego PRL (1975-1980)*, Warszawa 2004

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- W. Włodarczyk, *Sztuka polska 1918-2000*, Warszawa 2000
- J. Pollakówna, *Formiści*, Wrocław 1972
- L. Lameński, *Stach z Wart Szukalski i Szczerp Rogate Serce*, Lublin 2007
- Piotrowski, *Metafizyka obrazu*, Poznań 1985
- Turowski, *Budowniczość świata. Z dziejów radykalnego modernizmu w sztuce polskiej*, Kraków 2000
- A. Markowska, *Dwa przełomy. Sztuka polska po 1955 i po 1989 roku*, Toruń 2012
- W. Włodarczyk, *Socrealizm: sztuka polska 1950-1954*, Paryż 1986
- Ł. Ronduda, *Sztuka polska lat 70. Awangarda*, Warszawa 2009
- L. Nader, *Konceptualizm w PRL*, Warszawa 2009
- *Nowy początek. Modernizm w II RP*, red. P. Juszkiewicz, A. Szczerski, kat. wyst., Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 2021
- *Nowoczesność reglamentowana. Modernizm w PRL*, red. P. Juszkiewicz, A. Szczerski, kat. wyst., Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 2023
- W. Włodarczyk, *Sztuka polska. Sztuka XX i początku XXI wieku*, Warszawa 2022

Obrazy w procesie.

Wybrane zjawiska i zagadnienia z historii malarstwa od XIX do XXI wieku

prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

II semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenia z notą

Wykład stanowi autorską prezentację wybranych zjawisk z dziejów malarstwa od końca XIX wieku i poświęcony jest różnym zagadnieniom obrazowania sztuki zarówno figuratywnej jak i abstrakcyjnej. Przekroczenie tradycyjnej dychotomii między tymi głównymi nurtami nowoczesności zmierzać będzie do wytyczenia „trzeciej drogi” (Deleuze) i poszukiwania różnych wymiarów realności obrazu malarskiego.

Powyższe założenia powodują, że na zajęciach pojawią się zagadnienia oświetlane z różnych perspektyw teoretycznych i historycznych. Na wykładach rozważane będą m. in. zagadnienia obrazu potencjalnego (Gamboni), różnicy ikonicznej (Boehm), materialności

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

i cielesności obrazu (Merelau-Ponty), koncepcje genezy sztuki abstrakcyjnej, znaczenia kultur pozaeuropejskich w kształtowaniu się nowoczesnego języka malarskiego (np. Henri Matisse i sztuka islamu), założenia malarstwa procesu, elementy antropologii aktu malarskiego itd. Ponadto dzieła malarstwa rozpatrywane będą także w kontekście towarzyszących im zjawisk artystycznych – performance'u, w dialogu ze sztuką ulicy (graffiti), współczesną technologią (obrazy hybrydowe).

Na wykładach omawiana będzie twórczość różnych artystów istotnych w przyjętej perspektywie, poczynając od „klasyków nowoczesności” (np. Paul Cézanne, Frank Stella) po artystów współczesnych (np. Thomas Scheibitz, Raoul de Keyser, Katharine Grosse). Istotnym aspektem zajęć będzie prezentacja analiz i interpretacji wybranych dzieł sztuki.

Przykładowa literatura:

- Affron M, Bois Y-A., Chlenowa M., Dickerman L. (ed.), *Inventing Abstraction 1910-1925. How a Radical Idea Changed Modern Art*, kat. Wyst. MoMA, Nowy Jork 2013
- Boehm, G. *O obrazach i widzeniu. Antologia tekstów*, red. D. Kołacka, Kraków 2014.
- Bois, Y-A., *Painting as Model*, MIT Press Cambridge, Massachusetts and London. 1990.
- Deleuze, G. Francis Bacon. *Logique de la sensation*, Paris 1984.
- Foster, H., Krauss R. et al., *Art Since 1900: Modernism, Anti-Modernism, Post-Modernism*, Thames & Hudson, 2004.
- Gamboni D. *Potential Images. Ambiguity and Indeterminacy in Modern Art*, London 2008.
- Godfrey M., *Painting Today*, London 2009
- Hudson, S., Robert Ryman: *Used Paint*, MIT Press Cambridge, Massachusetts, and London, 2009
- Imdahl M., *Bildautonomie und Wirklichkeit. Zur theoretischen Begründung moderner Malerei*, Mittenwald 1981
- Karmel, P., *Abstract Art: A Global History*, Thames&Hudson, 2020.
- Nickas, B. *Painting Abstraction: New elements in Abstract Painting*, Phaidon, London, 2009.
- *Painting: Documents of Contemporary Art*, Myers, T. R., [ed] Co-published by Whitechapel Gallery, London, and The MIT Press, Cambridge, Massachusetts. 2011.
- *Painting 2.0 Expression in the Information Age, Gesture and Spectacle; Eccentric Figuration, Social Networks*, ed. Ammer, Hochdorfer, A., Joselit., Munich, London, New York 2016.
- Singerman H., *Noncompositional Effects, or the Process of Painting in 1970*, Oxford Journal 26, 2003, s.125-150.
- Stella, F. *Working Space*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England. 1986
- Varnedoe, K. *Pictures of Nothing: Abstract Art Since Pollock*, Princeton University Press, Princeton, and Woodstock, Oxfordshire 2006

Sztuka wobec wojen

Prowadzący: dr Magdalena Radomska

II semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia dotyczyć będą prac artystycznych reagujących na współczesne konflikty zbrojne oraz na problemy społeczne, polityczne i ekonomiczne z nimi powiązane. Analizie poddane zostaną praktyki artystyczne podejmujące temat wojny, przemocy i ich skutków – od uchodźstwa i migracji, przez doświadczenia wojenne i strategie oporu, po artystyczne odpowiedzi na przemoc strukturalną i militarizm. Szczególna uwaga zostanie poświęcona pracom odnoszącym się do zjawisk towarzyszących wojnom: kryzysów ekonomicznych, praw kobiet i mniejszości, nacjonalizmu, przemysłu zbrojeniowego i narkotykowego,

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

a także ekologii i destrukcji środowiska naturalnego w obszarach objętych konfliktem. Zajęcia skupią się również na sztuce, która podejmuje problem przemocy wobec kobiet w czasie konfliktów zbrojnych, doświadczeń związanych z gwałtami wojennymi oraz artystycznych i politycznych działań na rzecz sprawiedliwości i rozliczeń w kontekście powojennym

W centrum znajdzie się sztuka współczesna, która w różny sposób zaangażowana była w globalne i lokalne konflikty ostatnich lat, takie jak wojna w Ukrainie (od 2014, pełnoskalowa inwazja od 2022), wojna w Syrii (od 2011), wojna w Afganistanie (2001–2021), konflikt izraelsko-palestyński (w tym wojna Izrael– Hamas od 2023) czy wojna w Sudanie (od 2023).

Prezentacji współczesnej sztuki zaangażowanej wobec wojen i konfliktów towarzyszyć będzie rekonstrukcja dyskusji teoretycznej dotyczącej roli artystek i artystów w sytuacjach granicznych – w obliczu przemocy, przesiedleń, zbrodni wojennych, gwałtów i dążeń do sprawiedliwości. Zajęcia współtworzyć będą osoby studenckie, a szczegółowy program tematyczny powstanie we współpracy z uczestni(cz)kami.

Bibliografia:

- Alberro, Alexander, and Blake Stimson, eds. 2009. *Institutional Critique: An Anthology of Artists' Writings*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Allen, Beverly. 1996. *Rape Warfare: The Hidden Genocide in Bosnia-Herzegovina and Croatia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bourke, Joanna. 2017. *War and Art: A Visual History of Modern Conflict*. London: Reaktion Books.
- Butler, Judith. 2009. *Frames of War: When Is Life Grievable?* London: Verso.
- Davis, Angela. 2016. *Freedom Is a Constant Struggle: Ferguson, Palestine, and the Foundations of a Movement*. Chicago: Haymarket Books.
- Demos, T. J. 2016. *Decolonizing Nature: Contemporary Art and the Politics of Ecology*. Berlin: Sternberg Press.
- Demos, T. J. 2017. *Against the Anthropocene: Visual Culture and Environment Today*. Berlin: Sternberg Press.
- Enwezor, Okwui, ed. 2001. *The Short Century: Independence and Liberation Movements in Africa 1945–1994*. Munich: Prestel.
- Esche, Charles, and Maria Hlavajova, eds. 2008. *Art and the Public Sphere*. Rotterdam: NAi Publishers.
- Fraser, Andrea. 2016. *2016 in Museums, Money, and Politics*. Berlin: Sternberg Press.
- Gržinić, Marina. 2018. *Border Thinking: Disassembled Histories of Global Capitalism*. Vienna: Sternberg Press.
- Gržinić, Marina, and Šefik Tattić. 2014. *Necropolitics, Racialization, and Global Capitalism: Historicization of Biopolitics and Forensics of Politics, Art, and Life*. Lanham: Lexington Books.
- Hansen, Lene. 2001. "Gender, Nation, Rape: Bosnia and the Construction of Security." *International Feminist Journal of Politics* 3 (1): 55–75.
- Henry, Nicola. 2016. *War and Rape: Law, Memory and Justice*. London: Routledge.
- Sholette, Gregory. 2011. *Dark Matter: Art and Politics in the Age of Enterprise Culture*. London: Pluto Press.
- Sontag, Susan. 2003. *Regarding the Pain of Others*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Zajęcia problemowe (II-III rok)

Krytyka artystyczna

prof. dr hab. Piotr Juskiewicz

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

2 pkt. ETCS (stary program)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zapraszam Państwa na zajęcia, w trakcie których po pierwsze będziemy się przyglądać krytyce artystycznej jako bardzo istotnemu elementowi nowoczesnego artystycznego świata. Będziemy zmierzać do zdefiniowania tej dziedziny komentowania sztuki jaką jest krytyka, zrozumienia jej genezy i związków z całym artystycznym systemem dystrybucji dzieł i ich wartości, zarówno symbolicznej, jak i rynkowej. Po drugie będziecie mieli Państwo okazję przyjrzeć się pisarskim rozwiązaniom obecnym w konkretnych tekstach krytyków XVIII, XIX i XX wiecznych, by móc odpowiedzieć na pytanie: jak pisano o sztuce, jak osiągnęto retoryczną skuteczność, jak wiązano przemyślenia dotyczące pojmowania własnej roli krytyka, sensu sztuki i potrzeby o niej rozmowy z rozwiązaniami pisarskimi prowadzącymi do konsekwentnego w swym znaczeniu i kształcie tekstu.

Po drugie będziemy się przyglądać krytyce artystycznej jako przedmiotowi badań historii sztuki, zwłaszcza tego, którego interesuje nowoczesna kultura artystyczna i który nie może pominąć dyskusji towarzyszących artystycznym przedsięwzięciom – w tym przede wszystkim takich, które domagały się intensywnego komentarza i inspirowały jego powstanie. Taki badacz, jednakże musi być świadomy jakiego typu możliwości interpretacyjne stwarzają wypowiedzi krytyków, towarzyszących częstokroć artystycznym wysiłkom, ale także w jaki sposób krytycznie konfrontować je z artystycznym materiałem i artystycznymi działaniami.

Forma zaliczenia: krótka praca końcowa oparta na materiale omawianym w trakcie wykładu.

Literatura:

- *Badania nad krytyką literacką*, Wrocław 1974.
- *Badania nad krytyką literacką*. Seria druga, Wrocław 1984.
- J. Sławiński, *Funkcje krytyki literackiej*, w: z historii i teorii literatury. Prace poświęcone V międzynarodowemu kongresowi Slawistów w Sofii, Wrocław 1963.
- *Współczesne problemy krytyki artystycznej*, Wrocław 1973.
- M. Porębski, *Pożegnanie z krytyką*, Kraków 1966; Rola krytyki w: idem, *Ikonosfera*, Warszawa 1972
- *Krytycy i metoda*, w: *Badania nad krytyką literacką*. Seria druga, op. cit
- C., H. White, *Canvases and Carriers. Institutional Change in the French Painting World*, New York 1965.
- R. Barthes, *Krytyka i prawda*, przeł. M. Błońska, w: *Współczesna teoria badań literackich za granicą*, t II, Kraków 1976.
- R. Wrigley, *The Origins of French Art Criticism*, Oxford 1995.
- T. E. Crow, *Painters and Public Life in Eighteenth-Century Paris*, New Haven & London, 1985.
- *A Roger Fry Reader*, ed. Ch. Reed, Chicago 1996.
- C. Greenberg, *The Collected Essays and Criticism*, ed. J. O' Brian, Chicago 1986.
- B. O'Doherty, *Inside the White Cube. The Ideology of the Gallery Space*, Santa Monica 1986.
- P. Mainardi, *The End of the Salon. Art and the State in the Early Third Republic*, Cambridge 1993
- R. Moulin, *The French Art Market: a Sociological View*, New Brunswick 1987.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- R. Jensen, *Marketing Modernism in the fin de siècle Europe*, Princeton 1994.
- M. C. Fitzgerald, *Making Modernism. Picasso and the Creation of the Market for 20th Art*,
- M. Gee, *Dealers, Critics and Collectors of Modern Painting: Aspects of the Parisian Art Market between 1910 and 1930*, New York 1981.
- P. Mathews, *Aurier's Symbolist Art Criticism and Theory*, Ann Arbor 1986.
- D. Robson, *Prestige, Profit and Pleasure. New York in 1949 and 1950s*, New York 1995
- P. Juszkiewicz, *Od rozkoszy historiozofii do gry w nic. Polska krytyka artystyczna czasu odwilży*, Poznań 2005.
- *Z dziejów polskiej krytyki i teorii sztuki*, t. 1, *Myśli o sztuce w okresie romantyzmu*, opr. E. Grabska,
- S. Morawski, t. 2, *Spór o rację bytu polskiej sztuki narodowej (1857-1891)*, opr. I. Jakimowicz,
- *Warszawska krytyka artystyczna (1875-1890)*, opr. A. Porębska, Warszawa 1961
- *Teksty o malarzach. Antologia polskiej krytyki artystycznej 1890-1918*, red. W. Jaworska, W. Juszczak, Wrocław 1976.
- H. Morawska, *Francuscy pisarze i krytycy o malarstwie 1820-1876*, t. 1. *W poszukiwaniu nowoczesności*, t. 2. *Antologia. Romantyzm*, t. 3. *Antologia. Realizm*, Warszawa 1977
- *Moderniści o sztuce*, opr. E. Grabska, Warszawa 1971.
- *Teoretycy, artyści i krytycy o sztuce 1700-1870*, opr. E. Grabska, M. Poprzęcka, Warszawa 1974.

Postkolonializm w muzeach

dr Kamila Kłudkiewicz

I semestr, 30 godzin

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Jesienią 2021 r. prasa na całym świecie doniosła, że Francja zwróciła Afryce zagrabione dzieła sztuki. Pod chwytliwymi tytułami kryło się uroczyste przekazanie przez prezydenta François'a Macrona Republice Beninu 26 obiektów z tysięcy zagrabionych w okresie kolonialnym. Szacunkowo 90% kulturowego dziedzictwa Afryki znajduje się poza kontynentem. Medialny szum przyczynił się do nagłośnienia problemu zwrotów dzieł z muzeów zachodnich do miejsc ich pochodzenia o kolonialnej przeszłości. Jednak kwestia kolonialnego dziedzictwa w instytucjach muzealnych pojawiła się w dyskusjach i refleksji naukowej już wcześniej jako odprysk postkolonializmu, nurtu w humanistyce, powstałego w latach 80. XX wieku.

Z jednej strony analizuje się ekspozycję, język, wystawy i praktyki muzealne, które utrzymują i konserwują przeszłość kolonialną z perspektywy kolonizatora. Z drugiej strony dyskusja dotyczy konkretnych obiektów z muzealnych kolekcji i ich zwrotu do miejsc, z których pochodziły.

Uczestnicy zajęć w pierwszej kolejności zapoznają się z podstawowymi pojęciami i nurtami badań w obrębie szeroko pojętego postkolonializmu. Na kolejnych zajęciach studenci będą prezentować referaty, oparte na tekstach przygotowanych przez prowadzącą. Referaty i dyskusja w przeważającej części będą dotyczyły wybranych *case studies*, a więc instytucji muzealnych z całego świata aktywnie mierzących się z przeszłością i proweniencją obiektów w kolekcjach. Na zajęciach podejmiemy również zagadnienie stosunku polskich muzeów do postkolonializmu i scharakteryzujemy główne tematy polskiej dyskusji w tym obszarze.

Wymagania na zaliczenie:

- obecność na zajęciach (dopuszczalne 2 nieobecności w semestrze),
- przygotowanie i prezentacja referatu na podstawie literatury, wskazanej przez prowadzącego.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Wybrana literatura:

- Ariese E. Csilla, Wróblewska Magdalena, *Practicing Decoloniality in Museums. A Guide with Global Examples*, Amsterdam 2022
- Beurden Jos van, *Treasures in Trusted Hands. Negotiating the future of colonial cultural objects*, Leiden 2017
- Bodenstein Felicity, Oswald Margareta von, Seiderer Anna, red., *Traces du dé/colonial au musée*, Paris 2024
- Gottschlich Jürgen, Zaptcioglu-Gottschlich Dilek, Łowcy skarbów. *Jak ojcowie archeologii rozkradli bogactwa Orientu*, Kraków 2023
- Hicks Dan, *The British Museums. The Benin Bronzes, Colonial Violence and Cultural Restitution*, London 2021
- Sarr Felwine, Savoy Bénédicte, *Restituer le patrimoine africain*, Paris 2017

Ochrona zabytków

dr Tomasz Ratajczak

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia poświęcone będą teoretycznym oraz praktycznym aspektom ochrony zabytków. W ramach zajęć zaprezentowane zostaną na tle europejskim regulacje prawne ochrony zabytków obowiązujące w Polsce, oraz historia formowania doktryn konserwatorskich. Omówiona zostanie także działalność instytucji zajmujących się ochroną zabytków w Polsce. W oparciu o wybrane przykłady przedstawione zostaną problemy związane z rewitalizacją obiektów zabytkowych, będące przedmiotem licznych kontrowersji w środowisku konserwatorów i historyków sztuki. Przedmiotem analizy będą także szanse i zagrożenia, które w dziedzinie ochrony zabytków pojawiają się na skutek umasowienia turystyki kulturowej.

Wybrana literatura:

- P. Dettloff, *Odbudowa i restauracja zabytków architektury w Polsce w latach 1918-1930*, Kraków 2007,
- B. Krasnowolski, *Ochrona zabytków. Historia, doktryny, systemy prawne*, Kraków 2023,
- J. Frycz, *Restauracja i konserwacja zabytków architektury w Polsce w latach 1795-1918*, Warszawa 1975,
- P. Majewski, *Ideologia i konserwacja. Architektura zabytkowa w Polsce w czasach socrealizmu*, Warszawa 2009,
- E. Małachowicz, *Konserwacja i rewitalizacja architektury w zespołach i krajobrazie*, Wrocław 1994,
- E. Małachowicz, *Ochrona środowiska kulturowego*, t. 1-2, Wrocław 1982,
- B. Rymaszewski, *Polska ochrona zabytków*, Warszawa 2005,
- W. Frodl, *Pojęcia i kryteria wartościowania zabytków*, Warszawa 1966,
- M. Kurzątkowski, *Mały słownik ochrony zabytków*, Warszawa 1989,
- *Doktryny i realizacje konserwatorskie w świetle doświadczeń krakowskich ostatnich 30 lat*, red. B. Krasnowolski, Kraków 2011,
- *Zamki w ruinie – zasady postępowania konserwatorskiego*, red. B. Szmygin, P. Molski, Warszawa – Lublin 2012.
- *Leksykon prawa ochrony zabytków*, red. K. Zeidler, Warszawa 2010,
- kwartalnik „Ochrona Zabytków”,
- tekst Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dostępny w Internecie

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Sztuka Ameryki Łacińskiej

dr Dorota Molińska

I sem., 30 godz.

3 pkt. ECTS

Zajęcia poświęcone będą przekrojowemu i sproblematyzowanemu przedstawieniu dzieł sztuki na terenie Ameryki Łacińskiej (Ameryki Środkowej i Południowej) obejmujących dziedzictwo kultur rdzennych oraz czasów europejskiej kolonizacji, aż po okres ruchów niepodległościowych w XIX w. Mają one za zadanie poszerzyć wiedzę uczestników w zakresie najważniejszych zjawisk kulturowo-artystycznych, obiektów architektonicznych, dzieł sztuki oraz twórców, którzy na przestrzeni wieków wpłynęli na ukształtowanie się artystycznej i stylistycznej charakterystyki tego regionu. Tematyka poszczególnych zajęć podporządkowana jest historycznej chronologii i obejmować będzie zagadnienia sztuki Mezoameryki (m. in. Olmeków, Tlailco, Zapoteków, Majów i Azteków) i Ameryki Południowej (Mochica, Nazca, Tiahuanaco, Chimú, Inków). Ponadto przedmiotem refleksji będą społeczno-polityczne uwarunkowania podboju przez Europejczyków oraz jego konsekwencje dla rozwoju tak zwanej sztuki kolonialnej. Omówione zostaną wątki architektury i urbanistyki najważniejszych ośrodków Wicekrólestw Nowej Hiszpanii, Peru i Brazylii, a także rozwój lokalnego środowiska artystycznego i szkół malarstwa barokowego oraz panorama sztuki powiązanej z narodotwórczymi procesami XIX w. Szczególne znaczenie odgrywać będzie specyfika artystycznej topografii, periodyzacji i terminologii w świetle metodologii postkolonialnych, ale także wątek krytycznej interpretacji historiograficznej narracji peryfaryzującej sztukę Ameryki Łacińskiej w odniesieniu do ośrodków europejskich.

Wymagania do zaliczenia:

- obecność na zajęciach; dopuszczalne są dwie nieobecności w semestrze.
- przygotowanie do zajęć w postaci lektury krótkich tekstów lub analizy wskazanego materiału wizualnego oraz aktywny udział w dyskusji.
- zaliczenie kolokwium w formie testu wizualno-pisemnego.

Zalecana literatura:

- D. Ades, G. Brett, *Art in Latin America: The Modern Era, 1820-1980*, Yale University Press, 1989.
- D. Ades, *Constructing Histories of Latin American Art*, [w:] „The two art histories: the Museum and the University”, C. W. Haxthausen (red.), Yale University Press, 2003, s. 32-45.
- L. E. Alcalá, J. Brown, *Painting in Latin America: 1550-1820*, Yale University Press, 2014.
- A. Andrzejewska, *Motywy pochodzenia europejskiego jako jeden z aspektów badań nad stylistyką mestizo w barokowej architekturze Wicekrólestwa Peru*, „Sztuka Ameryki Łacińskiej”, nr 1/2011, s. 259-278.
- *The Arts in Latin America: 1492-1820*. Exhibition catalog, Philadelphia: Philadelphia Museum of Art 2006.
- G.A. Bailey, *Art of colonial Latin America*, New York, 2005.
- G. A. Bailey, *The Andean Hybrid Baroque: Convergent Cultures in the Churches of Colonial Peru*, University of Notre Dame Press, 2010.
- J. Białostocki, *O sztuce dawnej Ameryki. Meksyk i Peru*, Warszawa 1972.
- W. Tatarkiewicz, *Architektura barokowa w Brazylii*, „Sztuka Ameryki Łacińskiej”, nr 1/2011, s. 17-43.
- M. Coe, D. Snow, E. Benson, *Wielkie kultury świata: Ameryka prekolumbijska*, Warszawa 1997.
- F. J. Dockstader, *Sztuka Ameryki*, t. 1-3, Warszawa 1975-1977.
- *Dzieje kultury latynoamerykańskiej*, Marcin Florian Gawrycki (red.), Warszawa 2009.
- L. Gandhi, *Teoria postkolonialna*, Poznań 2008.
- E. Kubiak, *Juli (Peru) – „miasto jezuitów”. Charakterystyczne cechy architektury misyjnej w okresie kolonialnym*, [w:] *Między złotym a srebrnym wiekiem kultury hiszpańskiej*, M. Jagłowski, D. Sepczyńska (red.), Olsztyn 2008, s. 169-186.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- E. Kubiak, *Kościół jezuicki w Cusco jako model kształtujący architekturę regionu*, [w:] Studia nad sztuką renesansu i baroku, I. Rolska-Boruch (red.), t. XI, Lublin 2012, s. 101-127.
- E. Kubiak, *Jerozolima na ziemiach Nowego Świata – święte miasto w sztuce Wicekrólestwa Peru*, [w:] Architektura znaczeń. Studia ofiarowane profesorowi Z. Bani, red. A. S. Czyż, J. Nowiński, Warszawa 2011, 90-101.
- G. Kubler, M. Soria, *Art and Architecture in Spain and Portugal and their American Dominions: 1500 to 1800*, Harmond– Sworth 1959.
- J. Olko, J. Żralka, *W krainie czerni i czerwieni. Kultury prekolumbijskiej Ameryki*, Warszawa 2008.
- K. Piekarz, *Rozwój architektury kolonialnej na przykładzie historii katedry w Limie*, „Ameryka Łacińska” 1(79), 2013, s. 23-42.
- R. C. Smith, *Colonial Towns of Spanish and Portuguese America*, „Journal of the Society of Architectural Historians”, vol. 14, nr 4, 1955, s. 3-12.
- M. Trusted, *The arts of Spain: Iberia and Latin America 1450-1700*, New York 2007.

Papier i jego poprzednicy.

Wprowadzenie do badań nad sztukami graficznymi

prof dr hab. Tadeusz J Żuchowski

II sem., 30 godz.

3 pkt. ECTS

forma zaliczenia: zaliczenie z notą, rozmowa

Zajęcia skierowane do osób zainteresowanych studiami nad rysunkiem i grafiką. Celem zajęć jest danie podstawowej wiedzy na temat podłoży stosowanych w rysunku i grafice (papierus, pergamin, papier) a także wprowadzenie w problematykę współczesnych badań nad papierami jako materiału artystycznego, m.in. badania nad znakami wodnymi. W bloku jednosemestralnym (30 godz.) zaplanowane są zajęcia wprowadzające w zagadnienia wytwarzania papieru, pergaminu oraz papieru ze zwróceniem uwagi na różnice między papierami orientalnymi a europejskimi. Podczas zajęć zostaną zaprezentowane próbki różnych podłoży (papierus, pergamin papier) wykorzystywanych przez rysowników i grafików. Większość zajęć będzie odbywana w formie wykładów, część zaplanowana została jako konwersatoria, na które zostanie podana studentom obowiązująca ich literatura. Zajęcia będą się kończyć zaliczeniem z notą. Warunkiem zaliczenia jest uczestnictwo na zajęciach oraz zdanie sprawdzianu ustnego na koniec zajęć. Sprawdzian będzie dotyczył materiałów i technik rysunkowych względnie graficznych a także kwestii terminologicznych.

Literatura podstawowa:

- Jurkiewicz Andrzej, *Podręcznik metod grafiki artystycznej*, Część 1-2, Nakładem własnym autora, Kraków 1938/1939;
- Helman-Ważny Agnieszka, *The Archaeology of Tibetan Books*, Leiden–Boston 2014;
- Krejča Aleš, *Techniki sztuk graficznych*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1984;
- Małczyńska Kazimiera, *Historia starego papieru*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1974;
- Meder Joseph, *Die Handzeichnung; ihre Technik und Entwicklung*, Anton Schroll, Wien 1919;
- Tschudin, Peter F., *Grundzüge der Papiergeschichte*, A. Hiersemann, Stuttgart 2002 (Bibliothek des Buchwesens 12);
- Teissig Karel, *Techniki rysunku*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1982;
- Weiss Karl Theodor, *Handbuch der Wasserzeichenkunde*, bearb. u. hg. v. Wiso Weiss, VEB Fachbuchverlag, Leipzig 1962 (reprint Saur, 1983)

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Sztuka egejska epoki brązu

Dr Katarzyna Dudlik

II sem., 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą, rozmowa

Celem zajęć jest zaznajomienie słuchaczy z bogatym dorobkiem artystycznym regionów Cyklad, Krety i Peloponezu w epoce brązu (3200–1200 p.n.e.). W trakcie spotkań omówione zostaną kluczowe zagadnienia związane z architekturą, malarstwem oraz rzemiosłem artystycznym tych obszarów, obejmujące zarówno dzieła ikoniczne, jak i te mniej znane, ale równie istotne dla pełniejszego zrozumienia ówczesnych zjawisk artystycznych. Szczególny nacisk zostanie położony na fragmentaryczność zachowanych źródeł oraz jej wpływ na różnorodność interpretacji, co często prowadzi do licznych dyskusji wśród badaczy. Druga część cyklu wykroczy poza czasy antyczne, koncentrując się na artystach i architektach, którzy ukształtowali dzisiejsze wyobrażenie o sztuce i samym świecie egejskim. Uczestnicy zajęć będą mieli też okazję zastanowić się nad znaczeniem tychże dzieł w kontekście współczesnym, analizując ich recepcję w XX i XXI wieku. Oprócz omówienia inspiracji, jaką rzemiosło cykladzkie i minojskie stanowiło chociażby dla Pabla Picassa, poruszona zostanie także problematyka kiczu i kultury komercyjnej, zwłaszcza w odniesieniu do współczesnej Krety oraz wykorzystania jej ikonicznych dzieł sztuki w mediach i turystyce.

Literatura (wybrana):

- J. Barrett, M.J. Boyd, C. Renfrew, *From Stonehenge to Mycenae: the challenges of archaeological interpretation*, London – New York 2019;
- P.P. Betancourt, *Introduction to Aegean art*, Philadelphia 2007;
- E.H. Cline (red.), *The Oxford handbook of the Bronze age Aegean (ca. 3000-1000 BC)*, Oxford – New York 2010;
- J.L. Fitton, *Cycladic art*, London 1999;
- R. Higgins, *Minoan and Mycenaean art*, London 1992;
- L. Press, *Budownictwo egejskie*, Warszawa 1986;
- B. Rutkowski, *Larnaksy egejskie*, Wrocław 1966;
- B. Rutkowski, *Sztuka egejska*, Warszawa 1973.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Współczesna sztuka białoruska

dr Magdalena Radomska

II sem., 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Zajęcia poświęcone będą współczesnej sztuce białoruskiej, która nie tylko jest jednym z najciekawszych fenomenów w Europie, ale także reprezentowana jest w Poznaniu przez środowisko osób artystycznych, które odgrywają we współczesnej białoruskiej sztuce kluczową rolę. Choć było już kilka fal zainteresowań współczesną sztuką ukraińską, scenie białoruska jest w narracji Zachodniej niemal nieznaną. Polityczna i społeczna sytuacja osób artystycznych z Białorusi jest znacznie bardziej skomplikowana niż tych z Ukrainy, ponieważ ze względu na politykę Łukaszenki nie są tak chętnie włączani w wystawy na świecie jak artyści ukraińscy. Zajęcia oparte będą na współpracy z osobami artystycznymi z Białorusi – środowiskiem skupionym wokół Galerii Szara Mandorla Sergieja Shabohina (która jest jedną z najciekawszych galerii w tej części Europy), Galerii DOMIE i platformy KALEKTAR. Przewodzone są liczne spotkania z osobami artystycznymi a zajęcia skoncentrowane będą na praktycznych aspektach – współpracy z osobami artystycznymi, odwiedzinach na wystawach i w pracowniach.

Literatura:

- Arcimovič, Tania. 2010. "From Isolation to Publicity? Exhibitions *New Art of Belarus* (Poland, 2000) and *Opening the Door? Belarusian Art Today* (Lithuania, 2010)." *Academia.edu*. <https://www.academia.edu/43056465>.
- Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, ed. 2011. *Otwierając drzwi? Współczesna sztuka białoruska*. Warszawa: CSW Zamek Ujazdowski.
- Full-bleed. 2017. "The Struggle for Time: History and Memory in Belarusian Art." *Full-Bleed: An Online Journal of Art & Design*. <https://www.full-bleed.org/the-struggle-for-time-history-and-memory-in-belarusian-art>.
- KALEKTAR – Research Platform on Belarusian Contemporary Art. Strona internetowa, platforma badawcza. Dostęp: kalektar.org (języki: angielski, białoruski)
- Kenigsberg, Ekaterina. 2020. "Creative and Curatorial Strategies of Modern Belarus." *Art Management Review* 14. <https://amr.openjournals.ge/index.php/amr/article/view/3699>.
- Kenigsberg, Ekaterina. 2021. "Modern Belarusian Art: Place on Map." *Artkurator.com*. <https://artkurator.com/en/articles/place.html>.
- Schilling, Paulina. 2022. "Belarusian Brushstrokes of Resilience." *ifa.de*. <https://www.ifa.de/en/blog/article/belarusian-brushstrokes-of-resilience>.
- Trakselytė, Aušra. 2011. "On Contemporary Belarusian Art." *Eurozine*, 22 February 2011. <https://www.eurozine.com/an-opened-door/>.

Ikonografia

(zajęcia obowiązkowe dla III roku)

dr Adam Soćko,

dr Dorota Molińska

I i II semestr, 60 godz.

6 pkt. ECTS

Forma zaliczenia:

- zaliczenie kolokwium podsumowującego wiedzę przekazaną w trakcie zajęć
- obecność na zajęciach – dopuszczalne 2 nieobecności nieusprawiedliwione w semestrze

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Zajęcia będą miały charakter wykładu wprowadzającego w badania nad ikonografią oraz jej rolę w historii sztuki. Mają zapoznać studentów z jedną z podstawowych, uniwersalnych metod interpretacji dziedzictwa artystycznego. Zakres poruszanej problematyki dotyczyć będzie treści zapisanych w obrazach, symboliki, konwencji i różnych wariantów przedstawieniowych poszczególnych tematów narracyjnych, dewocyjnych czy cykli przedstawieniowych. Istotą zajęć jest ukazanie związku dawnej sztuki przedstawieniowej z problematyką religijną, światopoglądową, literacką i zmian zachodzących w ikonografii pod wpływem nowych prądów myślowych lub wybitnych dzieł sztuki.

Zajęcia w pierwszym semestrze koncentrować się będą na ikonografii średniowiecznej (np. Narodzenie Marii, Zwiastowanie, Narodzenie Chrystusa, Pokłon trzech króli, Zaśnięcie i Wniebowzięcie Marii, Krzyż, Pieta, Chrystus Umęczony, Tron łaski a Pieta Patris, Ikonografia świętych polskich). Drugi semestr poświęcony będzie nowożytności; omówione zostaną zagadnienia ikonografii protestanckiej i kontrreformacyjnej oraz elementy symboliki w sztuce świeckiej ze szczególnym uwzględnieniem roli dziedzictwa kultury antycznej (mitologii i literatury). Cykl wykładów zamykać będzie refleksja na temat wybranych wątków ikonografii sztuki pozaeuropejskiej (kultury Judaizmu, Islamu oraz Azji Wschodniej). Podstawowa literatura źródłowa:

- *Biblia* (Pismo Święte – Biblia Tysiąclecia, a także tłum. J. Wujka);
- J. de Voragine, *Złota Legenda*, Wybór, tłum. J. Pleziowa, oprac. M. Plezia, Warszawa 1983;
- *Apokryfy Nowego Testamentu*, t.1, Ewangelie apokryficzne, red. M. Strowiejski, Lublin 1986;
- Owidiusz, *Metamorfozy* (wyd. BN Ossolineum, tłum. A. Kamieńska, S. Stabryła), Wrocław – Warszawa – Kraków 1995;
- C. Ripa, *Iconologia*, tłum. I. Kania, Kraków 1998;
- A. Alciatus, *Emblematum libellus. Książeczka emblematów, wstęp i opracowanie R. Krzywy*, Warszawa 2002;

Leksykony i podstawowe kompendia:

- *Ars Emblematica*, kat. wystawy, Warszawa 1981
- J. E. Cirlot, *Słownik symboli*, tłum. I. Kania, Kraków 2000;
- E. R. Curtis, *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, Kraków 1997;
- *Emblemata. Handbuch zur Sinnbildkunst des XVI und XVII Jahrhunderts*, Hrsg. A. Henkel, A. Schöne, Stuttgart 1976;
- D. Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, Warszawa 1990;
- C. Gibson, *Jak czytać symbole. Język symboli w różnych kulturach*, Warszawa 2010;
- P. Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, Wrocław 1987;
- J. Hall, *Leksykon symboli sztuki Wschodu i Zachodu*, Kraków 1997;
- A. Kramiszewska, *Visio religiosa w polskiej sztuce barokowej. Ze studiów nad ikonografią hagiograficzną*, Lublin 2003.
- R. Krzywy, *Wstęp*, [w:] A. Alciatus, *Emblematum libellus. Książeczka emblematów*, Warszawa 2002;
- Z. Kubiak, *Mitologia Greków i Rzymian*, Warszawa 1999;
- K. Künstle, *Iconographie der christlichen Kunst*, t.1-2, Freiburg 1926-28;
- *Lexikon der christlichen Ikonographie (LCI)*, wyd. E. Kirschbaum SJ., t.1-8, Rom – Freiburg – Basel...1968-1976;
- M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989;
- R. van Marle, *Iconographie de l'art profane, au moyen age et a la Renaissance et la decoration des demeures*, t. 1-2, La Haye 1931-32
- S. Michalski, *Protestanci a sztuka. Spór o obrazy w Europie Nowożytnej*, Warszawa 1989;
- J. Pelc: *Obraz – słowo – znak. Studium o emblematyce w literaturze staropolskiej*. Wrocław 1973
- *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte*, wyd. O. Schmitt i inni, Stuttgart 1937-
- L. Réau, *Iconographie de l'art chrétien*, t.1-6, Paris 1955-1959
- H. Sachs, E. Badstübner, H. Neumann, *Christliche Ikonographie in Stichworten*, Leipzig 1980;
- G. Schiller, *Iconographie der christlichen Kunst*, t.1-4, Gütersloh 1966-1980.

Wykłady ogólne (II-III rok)

Impressionism.

Painting in France and Beyond, 1860-1900

Dr Camilla Murgia

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą
(zajęcia w j. angielskim)

Impresjonizm rozwinął się we Francji około 1860 roku, kiedy to młodzi artyści coraz częściej odrzucali oficjalny Salon i interesowali się tworzeniem obrazów, które mogłyby wyrażać ich uczucia i „wrażenia”. Obraz Claude’a Moneta zatytułowany *Impresja. Wschód słońca* (1872) zapoczątkował nazwę ruchu i sam ruch. To właśnie zainteresowanie tym, co może przynieść pejzaż, widok miasta lub obraz codziennego życia, stanowi sedno sztuki tych malarzy. Aby pracować nad tym, co może przynieść obserwacja, artyści ci preferowali światło i pracę „en plein air”, która umożliwiała dokładną analizę świata zewnętrznego. Wkrótce zaczęli wystawiać swoje prace w opozycji do oficjalnego Salonu. Wystawy te, które odbywały się w latach 1874–1886, są reprezentatywne dla twórczości impresjonistów, a także odzwierciedlają rozwój artystyczny tamtej epoki. Są one ponadto świadectwem poważnych zmian w sztuce współczesnej, a także umiędzynarodowienia tego ruchu.

Kurs poświęcony jest badaniu tych aspektów i zmianom artystycznym. Zbadamy twórczość takich artystów, jak Edouard Manet, Edgar Degas, Claude Monet, Camille Pissarro i Auguste Renoir, oraz prześledzimy zmiany, które zaszły od lat 60. XIX wieku, wraz z postępującym kwestionowaniem ruchu realizmu, który propagował prawdziwą obserwację i rekonstrukcję natury oraz wszystkich jej elementów, aby zobaczyć, jak powstało zainteresowanie wyrażaniem uczuć i wykorzystaniem światła. Zbadamy również wpływ wykorzystania światła i ogólnie ruchu impresjonistycznego na sztukę końca XIX wieku. Taki krytyczny ruch obejmował oczywiście nie tylko Francję, ale także inne kraje Europy i Stany Zjednoczone, co omówimy podczas naszych zajęć.

Literatura:

- Callen, Anthea. *The Art of Impressionism: Painting Technique and the Making of Modernity*. New Haven: Yale University Press, 2000
- Clark, T.J. *The Painting of Modern Life: Paris in the Art of Manet and His Followers*. Princeton: Princeton University Press, 1999
- Herbert, Robert L. *Impressionism: Art, Leisure, and Parisian Society*. New Haven: Yale University Press, 1988
- Hobbs, Richard, ed. *Impressions of French Modernity. Art and Literature in France 1850-1900*. Manchester: Manchester University Press, 1998
- Iskin, Ruth E. *Modern Women and the Parisian Consumer Culture in Impressionist Painting*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007
- Moffett, Charles S. *The New Painting, Impressionism 1874–1886*. Geneva: Richard Burton SA, 1986
- Nochlin, Linda, ed. *Impressionism and Post-Impressionism, 1874–1904: Sources and Documents*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1966
- Rewald, John. *The History of Impressionism*. Rev. ed., New York: Museum of Modern Art, 1961
- Rubin, James Henry. *Impressionism*. London: Phaidon, 1999

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

- Rubin, James Henry. *Impressionism and the Modern Landscape: Productivity, Technology, and the Urbanization from Manet to Van Gogh*. Berkeley: University of California Press, 2008
- Schapiro, Meyer. *Impressionism: Reflections and Perceptions*. New York: George Braziller, 1997
- Thomson, Belinda. *Impressionism: Origins, Practice, Reception*. New York: Thames & Hudson, 2000
- Thomson, Richard and Simon Kelly. *Monet: A Bridge to Modernity*. Exhibition catalogue, Ottawa, National Gallery of Canada. Milan: 5 Continents, 2015
- Tinterow, Gary, and Henri Loyrette. *Origins of Impressionism*. Exhibition catalogue, New York, The Metropolitan Museum of Art, 1994
- Tompkins Lewis, Mary. *Critical Readings in Impressionism & Post-Impressionism. An Anthology*. Berkeley: University of California Press, 2007
- Ward, Martha. *Pissarro, Neo-Impressionism and the Spaces of the Avant-Garde*. Chicago: University of Chicago Press, 1995
- Wilson-Bareau, Juliet. *Manet, Monet, and the Gare Saint-Lazare*. New Haven: Yale University Press, 1998

„W nowym blasku”.

Losy dzieł sztuki średniowiecznej w XIX i XX w. – muzealizacja, konserwacja i nowe konteksty funkcjonowania

Dr Agnieszka Patała (IHS UW)

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: kolokwium wizualne

Zajęcia mają na celu omówienie wybranych zjawisk i wydarzeń, które na przestrzeni ostatnich dwóch stuleci kształtowały i wciąż wpływają na historię dzieł średniowiecznego malarstwa i sycerki. Mowa będzie zarówno o zabytkach przechowywanych i prezentowanych w instytucjach muzealnych całego świata, jak i tych znajdujących się we wnętrzach sakralnych, niekoniecznie stanowiących ich pierwotne miejsce przeznaczenia.

Kurs rozpocznie krótkie omówienie zagadnienia medializmu, biografii rzeczy oraz najważniejszych teoretycznych podstaw badania „życia po życiu” dzieł sztuki dawnej. W ramach zgłębiania XIX-wiecznej historii dzieł sztuki średniowiecznej przyjrzymy się bliżej konsekwencjom rewolucji francuskiej oraz sekularyzacji dóbr klasztorów i kościelnych w procesach, z jednej strony, niszczenia i rozproszenia zabytków, a z drugiej, w powstawaniu kolekcji prywatnych oraz muzealnych. Najważniejsze zespoły zbiorów i osoby kolekcjonerów zyskają szersze omówienie, podobnie jak problem nieostrych kryteriów klasyfikujących interesujące nas zabytki jako bądź dzieła sztuki (wysokiej) lub też rzemiosła artystycznego. Chwila uwagi zostanie też poświęcona modzie na (neo) gotyk, wybranym „romantycznym” adaptacjom średniowiecznego malarstwa i rzeźby oraz odkrywaniu i dokumentowaniu dzieł sztuki średniowiecznej przez polskich badaczy i artystów (Jan Matejko, Stanisław Wyspiański). Opowieść o wypadkach mających miejsce w XX w. otworzy problem relacji ekspresjonistów i sztuki średniowiecznej. Kolejne poruszane tematy będą obejmować konteksty towarzyszące organizacji wielkich wystaw sztuki średniowiecznej, a także podejmowanych w okresie międzywojennym przedsięwzięć konserwatorskich. Słuchacze zapoznają się ponadto z analizą zjawisk determinujących dzieje sztuki średniowiecznej w historii przed- i powojennej Polski. Uwzględnione zostaną zagadnienia organizacji wystaw stałych w największych krajowych muzeach, celowe i przypadkowe przemieszczenia zabytków, udział dzieł sztuki średniowiecznej w działaniach propagandowych. Spotkania kończące kurs będą poświęcone czasem

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

współczesnym, w tym m.in. roli dzieł sztuki średniowiecznej we współczesnych żeńskich klasztorach, zjawisku rosnącej popularności kopii (w tym wydruków 3D) dzieł średniowiecznych znajdujących się w kolekcjach muzealnych, które „powracają” do miejsc swojego pierwotnego przeznaczenia, a także realizowanym w przestrzeniach wystaw sztuki średniowiecznej artystycznym i kuratorskim interwencjom.

Zajęcia będą miały formę mieszaną, tj. wykładu i konwersatorium.

Wybrana literatura:

- Bräunlein, Peter J. *“Thinking Religion Through Things: Reflections on the Material Turn in the Scientific Study of Religion’s.”* Method & Theory in the Study of Religion. vol. 28. nos. 4–5. 2016, s. 365–99.
- Brooks, Mary M. *“Seeing the Sacred Conflicting Priorities in Defining, Interpreting, and Conserving Western Sacred Artifacts.”* Material Religion. vol. 8. no. 1. 2012, s. 10–28.
- Bushart, Magdalena. *Der Geist der Gotik und die expressionistische Kunst. Kunstgeschichte und Kunsttheorie 1911–1925.* München 1990.
- Crookes, Ellie and Willis, Ika. *Medievalism and Reception.* Martlesham 2024.
- von der Goltz, Michael. *Kunsterhaltung – Machtkonflikte. Gemälde-Restauration zur Zeit der Weimarer Republik.* Berlin 2002.
- Grajewski, Grzegorz. *Między sztuką, nauką a polityką. Ochrona zabytków na Dolnym Śląsku w czasach III Rzeszy.* Wrocław 2014.
- Hazard, Sonia. *“The Material Turn in the Study of Religion.”* Religion and Society. vol. 4. no. 1. 2013, s. 58–78;
- Minaty, Wolfgang. *Grünwald im Dialog. 500 Jahre Isenheimer Altar in Kunst, Literatur und Musik.* Regensburg 2016.
- Nagel, Alexander. *Medieval Modern. Art out of time.* New York 2012.
- *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*, ed. Arjun Appadurai. Cambridge 2014 (I wydanie z 1986).
- Paine, Crispin. *Religious Objects in Museums: Private Lives and Public Duties.* London 2013.
- *Wokół Wielkiego Jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski*, ed. R. Słowiński. Poznań 2017.
- Popiolek-Roßkamp, Małgorzata. *Warschau: Ein Wiederaufbau, der vor dem Krieg begann.* Paderborn 2021.
- Zborowska, Agata. *Życie rzeczy w powojennej Polsce.* Warszawa 2019.

Historia sztuki i obraz w ruchu

prof. UAM dr hab. Filip Lipiński

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Wykład poświęcony będzie omówieniu miejsca ruchomego obrazu i refleksji nad nim w historii sztuki – w badaniach, teorii i szeroko pojętej refleksji historyczno-artystycznej a także w praktykach artystycznych. Jego celem będzie uporządkowana, choć z konieczności wybiórcza, prezentacja stanu wiedzy na ten temat, omówienie wybranych zagadnień i propozycji teoretycznych a także zjawisk artystycznych, dzieł i wystaw, które problematyzują film, kino a szerzej – ruchomy obraz – w kontekście historii sztuki. Interesować nas będą takie zagadnienia jak: wczesne reakcje historyków sztuki i intelektualistów na wynalazek filmu, stosunek artystycznej awangardy do kina, zainteresowanie filmowców sztukami wizualnymi i sposoby interpretowania dzieł sztuki kamerą, dokumentalny film o sztuce jako sposób interpretacji historii sztuki, video art i video-projeckcja jako praktyki artystyczne eksplorujące ruchomy obraz, interdyscyplinarne przenikanie się krytyki artystycznej i badań nad filmem w latach 60. i 70., przeobrażenia przestrzeni wystawienniczej

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

(od white-cube'u do blackboxu), teoretyczne ujęcia „myślenia filmem” o sztuce, wystawy na temat filmu i sztuki. Celem wykładu będzie z jednej strony uchwycenie dynamiki relacji między historią sztuki a praktyką i teorią filmoznawczą, z drugiej wskazanie produktywności „kinowego” myślenia o sztuce, stworzenia interdyscyplinarnej platformy namysłu nad historią sztuki z zastosowaniem kategorii teoretycznych występujących na gruncie refleksji nad filmem. Jednym z elementów wykładu będą prezentacje krótkich form filmowych oraz dyskusje wokół nich. Zachęcam przy tym do czynnego udziału w zajęciach poprzez zadawanie pytań i zabieranie głosu.

Warunkiem zaliczenia zajęć jest obecność (możliwe 2 nieobecności nieusprawiedliwione) oraz zaliczenie krótkiego testu końcowego, opartego na wiedzy prezentowanej podczas wykładu.

Wybrana literatura:

- „Artium Quaestiones“ XXXI, 2020 – numer poświęcony „zwrotowi kinematograficznemu”.
- M. Bal, *Thinking in Film. The Politics of Video Art Installation According to Eija-Liisa Ahtila*, London 2013.
- F. Bovier, A. Mey (red.), *Exhibiting the Moving Image*, Lausanne 2015.
- D. Campamy (red.), *The Cinematic*, London-Cambridge, MA 2007
- A. Dalle Vacche, *Cinema and Painting. On How Art is Used in Film*, Austin 1995.
- A. Dalle Vacche (red.), *The Visual Turn. Classical Film Theory and History of Art*, New Brunswick-London 2003.
- A. Dalle Vacche (red.), *Film, Art, New Media: Museum Without Walls?*, New York 2012.
- A. Dalle Vacche, *Cinema and Art History. Film Has Two Eyes*, w: M. Renov, J. Donald (red.). *The Sage Handbook of Film Studies*, London 2006, 180-198.
- C. Elwes, *Installation and the Moving Image*, New York 2015.
- Élie Faure, *The Art of Cineplastics*, trans. Walter Pach, Boston 1923.
- M. Giżycki, *Kino artystów i artystek. Od Meliesa do Maciunasa*, Gdańsk 2023.
- A. Hollander, *Moving Pictures*, New York 1989.
- S. Jacobs, *Framing Pictures. Film and the Visual Arts*, Edinburgh 2011.
- F. Lipiński, *Historia sztuki wobec kina i studiów nad filmem*, w: J. Jarzewicz, J. Pazder, T. J. Żuchowski (red.) *Historia sztuki dziś*, Poznań 2011.
- F. Lipiński, *Czynić widzialnym. Film jako poszerzone, wirtualne dzieło sztuki*, „Kwartalnik Filmowy”, 2017, 39 (97-8), s. 250-262
- F. Lipiński, D. Łuczak, *Dzieło sztuki w polskim dokumentalnym filmie o sztuce 1945-1989*, w: *Historia sztuki na co dzień: studia z historii sztuki*, red. J. Jarzewicz, J. Pazder, Warszawa 2018, s. 111-24.
- P.-A. Michaud, (red.), *The Movement of Images*, (katalog wystawy) Paris 2006.
- Annette Michelson, *Film and the Radical Aspiration*, w: *Film Culture Reader*, red. P. Sitney Adams, New York 2000.
- Ł. Ronduda, J. Majmurek, *Kino-sztuka. Zwrot kinematograficzny w polskiej sztuce współczesnej*, Warszawa 2015.
- M. Scotini (red.), *Carlo Ludovico Ragghianti and the Cinematic Nature of Vision*, London 2000.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Medycyna, higiena, filantropia i początki architektury nowoczesnej prof. dr hab. Piotr Juskiewicz

II semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Wykład będzie propozycją odmiennego spojrzenia na początki architektury nowoczesnej, które zamiast prymatu zagadnienia innowacji w zakresie architektonicznej formy i budowlanej technologii zwraca uwagę na modernistyczne reformy w zakresie podnoszenia poziomu zdrowotnego nowoczesnego społeczeństwa oraz poprawy warunków życia najuboższych jego warstw. Szczególnie ważne będą tu dwa impulsy. Pierwszy z nich dotyczy wpływu ruchu higienicznego i postulatów formułowanych przez środowiska lekarskie już od ostatnich dziesięcioleci XX wieku, co do niezbędnych wymogów zdrowotnych, które spełniać powinna nowa architektura mieszkaniowa w zakresie odpowiedniego jej nasłonecznienia i napowietrzenia, a także obecności niezbędnych urządzeń sanitarnych. Impuls drugi związany jest z próbami stworzenia takiej formuły finansowania tej architektury, która zachęcałaby do inwestowania w nią prywatnego kapitału, ale która równocześnie czyniłaby mieszkania dla uboższych warstw społecznych dostępnymi pod względem finansowym. W skrócie wykład będzie obrazował na przykładach z architektury europejskiej przemianę formuły osiedla patronackiego w osiedle społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem działalności organizacyjnej kupca, bankiera, dyplomaty i filantropa George'a Peabody'ego w Wielkiej Brytanii, dzięki której powstał szereg osiedli mieszkaniowych oraz Hipolita Wawelberga, polskiego finansisty pochodzenia żydowskiego, który w 1898 r. utworzył Fundację tanich mieszkań dla warszawskich robotników im. Hipolita i Ludwiki Wawelbergów. W obu przypadkach zaprezentowany zostanie związek pomiędzy architektonicznym kształtem powstałych osiedli oraz wypracowanymi w kręgu tych postaci doktrynami zdrowotnymi i społecznymi.

Warunki zaliczenia: uczestnictwo w zajęciach oraz krótka praca pisemna z zakresu omawianego w trakcie wykładu materiału historycznego.

Malarstwo Jana Matejki. Nowe perspektywy prof. UAM dr hab. Michał Haake

II semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Wykład prezentuje badania nad twórczością Jana Matejki, jednego z najlepszych i najbardziej wpływowych malarzy w dziejach sztuki polskiej. Biorą one pod uwagę niedostrzegane dotąd aspekty jego dzieł i uwzględniają nowe konteksty.

Wybrana literatura:

- S. Tarnowski, *Matejko*, Kraków 1898
- S. Witkiewicz, *Matejko*, Lwów 1912
- J. Krawczyk, *Matejko i historia*, Warszawa 1990
- H. Słoczyński, *Matejko*, Kraków 2000
- W. Suchocki, *Matejko: how did he do it? (w:) Image, History and Memory*, ed. M. Haake, P. Juskiewicz, London 2022.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH I STOPNIA

Zajęcia w języku angielskim

dla studentów programu **Erasmus** oraz w ramach programu **Epicur**;
studenci IHS mogą w nich uczestniczyć traktując je
jako zajęcia problemowo-specjalizacyjne

Contemporary political art in Latin America and East-Central Europe dr Magdalena Radomska

II semestr, 30 godz.

6 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

The class *Art in the Global South* will critically discuss artistic practices problematizing political conflicts in a comparative global perspective, with a particular focus on regions of the Global South, mainly South and Latin America, including some art from Africa, Asia, and the Middle East. The course will look at artists from Argentina, Brazil, Chile, Mexico, Peru, Venezuela, Nigeria, South Africa, Kenya, Lebanon, Palestine, India, and the Philippines, among others, in the context of the political situations shaping their countries. Such a wide geographical spectrum will enable a cross-sectional grasp of the issues addressed by artists, including armed conflict, torture, economic crisis, global migration, the drug industry, human rights, ecological struggles, or criticism of capitalism – always taking into account the local specificities of each country's political and social conditions. The discussion of contemporary art engaged in global and local political issues will be accompanied by a reconstruction of the theoretical debates devoted to concepts such as *cultural hybridization* (Néstor García Canclini), *post-Latin America*, *anthropophagy* (Oswald de Andrade), and *decolonization* (Walter D. Mignolo).

Reading list

- Candela, Iria. 2013. *Art in Latin America: The Modern Era, 1820–1980*. London: Tate Publishing.
- de Andrade, Oswald. 1991. "Cannibalist Manifesto." Translated by Leslie Bary. *Latin American Literary Review* 19 (38): 35–47. Originally published 1928.
- Demos, T. J. 2016. *Decolonizing Nature: Contemporary Art and the Politics of Ecology*. Berlin: Sternberg Press.
- Demos, T. J. 2017. *Against the Anthropocene: Visual Culture and Environment Today*. Berlin: Sternberg Press.
- Erber, Pedro R. 2015. *Breaching the Frame: The Rise of Contemporary Art in Brazil and Japan*. Oakland: University of California Press.
- García Canclini, Néstor. 1995. *Hybrid Cultures: Strategies for Entering and Leaving Modernity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Harris, Jonathan. 2017. *The Global Contemporary Art World*. Oxford: Routledge.
- Mignolo, Walter D. 2005. *The Idea of Latin America*. Oxford: Blackwell.
- Mignolo, Walter D. 2011. *The Darker Side of Western Modernity: Global Futures, Decolonial Options*. Durham: Duke University Press.

STUDIA II STOPNIA

PROGRAM STUDIÓW II STOPNIA (MAGISTERSKICH)

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	Forma zajęć	Status zajęć	Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
I rok / I semestr						
I	Seminarium ogólne I (całoroczne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	7
II	Seminarium warsztatowe	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	6
III	Metodologia	konwers.	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	4
IV	Moduł specjalistyczny do wyboru I (1) (całoroczny)	konwers.	do wyboru	60		8
	1. Moduł I: zajęcia 1			30	zaliczenie z notą	4
	2. Moduł I: zajęcia 2			30	zaliczenie z notą	4
V	Wykład monograficzny I	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VI	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
				240		30
I rok / II semestr						
I	Seminarium ogólne I (całoroczne)	seminarium	do wyboru	30	zaliczenie z notą	7
II	Seminarium magisterskie (trzysemestralne)	sem. dyplomowe	do wyboru	30	zaliczenie z notą	9
III	Objazd zabytkoznawczy	zaj. terenowe	obowiązkowe	40	zaliczenie z notą	3
IV	Doktryny artystyczne		obowiązkowe	90		8
	Doktryny artystyczne	wykład	obowiązkowe	60	egzamin	5
	Doktryny artystyczne	konwers.	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	3
V	Moduł specjalistyczny do wyboru I (2) (całoroczny)	konwers.	do wyboru	30		4
	1. Moduł I: zajęcia 3			30	zaliczenie z notą	4
VI	Wykład monograficzny II	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
VII	Język obcy – lektorat	ćwiczenia	obowiązkowe	30	zaliczenie z notą	2
				280		36

Lp.	Nazwa przedmiotu / modułu	Forma zajęć	Status zajęć	Liczba godzin	Forma zaliczenia	ECTS
II rok / III semestr						
I	Seminarium magisterskie (trzysemestralne)	sem. dyplomowe	do wyboru	30	zaliczenie z notą	9
II	Dzieje sztuki: współczesne nurty badawcze	konwers.	obowiązkowe	60	zaliczenie z notą	4
III	Moduł specjalistyczny do wyboru II (1) (całoroczny)	konwers.	do wyboru	60		8
	1. Moduł II: zajęcia 1			30	zaliczenie z notą	4
	2. Moduł II: zajęcia 2			30	zaliczenie z notą	4
IV	Wykład monograficzny III	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
				180		24
II rok / IV semestr						
I	Seminarium magisterskie (trzysemestralne)	sem. dyplomowe	do wyboru	30	zaliczenie z notą / egzamin magisterski	15
II	Praktyka muzealna / konserwatorska / kuratorska	praktyka	obowiązkowe	160	zaliczenie z notą	8
III	Moduł specjalistyczny II (2) (całoroczny)	konwers.	do wyboru	30		4
	1. Moduł II: zajęcia 3			30	zaliczenie z notą	4
IV	Wykład monograficzny IV	wykład	do wyboru	30	zaliczenie z notą	3
				250		30

INFORMACJE O ZAJĘCIACH

I. ZAJĘCIA OBOWIĄZKOWE – PRZYPISANE DO POSZCZEGÓLNYCH LAT STUDIÓW

Metodologia

Prowadzący: prof. dr hab. Stanisław Czekalski

I semestr, 60 godz.

4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: kolokwium, zaliczenie z notą.

Warunki zaliczenia:

- obecność i aktywne uczestnictwo w zajęciach (dopuszczalne najwyżej cztery nieobecności w semestrze bez względu na przyczynę, usprawiedliwienie absencji ponad ten limit możliwe tylko w szczególnych przypadkach, **pod warunkiem uprzedniego porozumienia z prowadzącym**),
- terminowe przygotowanie, zadowalające opanowanie i poprawne omówienie na zajęciach przydzielonych tekstów,
- pozytywny wynik kolokwium zaliczeniowego.

Metodologia historii sztuki odnosi metody budowy wiedzy z zakresu tej dyscypliny do ogólnych metod nauki, których podstawą jest logika argumentów. W centrum metodologii leży problematyka oceny wartości poznawczej i prawomocności teorii przyjmowanych na potrzeby interpretacji lub wyjaśniania, przy czym miarą tej oceny są kryteria racjonalnego wyboru możliwie najlepszej hipotezy i odwołujące się do nich metody budowy uzasadnień.

Znajomość podstaw metodologii naukowej jest niezbędnym i istotnym składnikiem profesjonalnego warsztatu historyka sztuki, który pozwala prawidłowo prowadzić wywód w pracy magisterskiej. Dzięki opanowaniu wiedzy metodologicznej można kompetentnie analizować i krytycznie oceniać różnego rodzaju teorie, które składają się na aktualny stan wiedzy o dziełach sztuki, a zarazem rozwijać tę wiedzę przez argumenty uzasadniające nowe tezy.

Program zajęć, łączących elementy wykładu i konwersatorium, obejmuje trzy bloki zagadnień:

1. podstawy ogólnej metodologii nauki, ze szczególnym uwzględnieniem nauk humanistycznych (filozofia racjonalności i prawomocności naukowej, główne pojęcia i problemy metodologiczne, jak kwestia faktów i stosunku między teorią a faktami, wyjaśnianie i interpretacja, reguły formułowania, uzasadniania, uznawalności i krytyki teorii, metody wnioskowań i budowy wyводу argumentacyjnego),
2. metodologia historii sztuki w XX wieku,
3. aktualne problemy i perspektywy metodologiczne w odniesieniu do historii sztuki.

Literatura:

Lektury podstawowe

- S. Czekalski, *Jak wyjaśnić obraz? Metodologiczne tropy historii sztuki w epoce Ernsta H. Gombricha*, Poznań 2002
- S. Czekalski, *Logika paradoksu. Droga krytycznego racjonalizmu w metodologii historii sztuki*, „Rocznik Historii Sztuki”, t. XLVII, 2022
- S. Czekalski, *Historia sztuki w polu metodologii. Aktualne problemy i wyzwania*, „Artium Quaestiones”, t. XXXIV, 2023

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- Teksty na zajęcia:
- M. Schapiro, *Martwa natura jako przedmiot osobisty – nota o Heideggerze i van Goghu*, w: *Estetyka w świecie*, t. 3, red. M. Golaszewska, Kraków 1991
- E. Panofsky, *Neoplatonicki ruch we Florencji i w północnych Włoszech*, w: idem, *Studia z historii sztuki*, Warszawa 1971
- W. Friedlaender, *La tintura delle rose (the Sacred and Profane Love) by Titian*, "The Art Bulletin", 1938, Vol. 20, No. 3
- L. B. Philip, *The Prado Epiphany by Jerome Bosch*, "The Art Bulletin", 1953 Vol. 35, No. 4
- E. Panofsky, *Trzy ryciny Albrechta Dürera: "Rycerz, śmierć i diabeł"...*, w: idem, *Studia z historii sztuki*, Warszawa 1971
- J. Stumpel, *Dürer and Death: on the iconography of "Knight, Death and the devil"*, "Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art", 2010, Vol. 34, No. 2
- C. Gilbert, *On Subject and Not-Subject in Italian Renaissance Pictures*, "The Art Bulletin", 1952, Vol. 34, No. 3
- M. Lavin, *Piero della Francesca's Flagellation: The Triumph of Christian Glory*, "The Art Bulletin", 1968, Vol. 50, No. 4
- C. Gilbert, *Piero della Francesca's Flagellation: The Figures in the Foreground*, "The Art Bulletin", 1971, Vol. 53, No. 1
- L. Borgo, *New Questions for Piero's 'Flagellation'*, "The Burlington Magazine", 1979, Vol. 121, No. 918
- J. Hoffman, *Piero della Francesca's "Flagellation". A Reading from Jewish History*, "Zeitschrift für Kunstgeschichte", 1981, Bd. 44, H. 4
- M. Meiss, *"Ovum Struthionis": Symbol and Allusion in Piero della Francesca's Montefeltro Altarpiece*, w: idem, *The Painter's Choice: Problems in the Interpretation of Renaissance Art*, New York 1976

Lektury pomocnicze:

- M. Bal, *Narratologia. Wprowadzenie do teorii narracji*, Kraków 2012
- M. Bal, *Wędrujące pojęcia w naukach humanistycznych. Krótki przewodnik*, Warszawa 2012
- O. Bätschmann, *Anleitung zur Interpretation: Kunstgeschichtliche Hermeneutik*, w: *Kunstgeschichte: Eine Einführung*, Hrsg. H. Belting, H. Dilly, W. Kemp, W. Sauerlander, M. Warnke, Berlin 1988
- M. Baxandall, *Patterns of Intention: On the Historical Explanation of Pictures*, New Haven and London 1985
- N. Bryson, *Tradition and Desire: From David to Delacroix*, Cambridge 1984
- D. Carrier, *Principles of Art History Writing*, University Park 1991
- D. Carrier, *Poussin's Paintings: A Study in Art-Historical Methodology*, London 1993
- J. Derrida, *Restytucje*, rozdział książki *Prawda w malarstwie*, Gdańsk 2003
- M. Fried, *Absorption and Theatricality: Painting and Beholder in the Age of Diderot*, Chicago 1980
- M. Fried, *Courbet's Realism*, Chicago and London 1990
- C. Ginzburg, *The Enigma of Piero: Piero della Francesca*, London and New York 2000
- E. H. Gombrich, *The Evidence of Images*, w: *Interpretation: Theory and Practice*, ed. Ch. S. Singleton, Baltimore 1969
- E. H. Gombrich, *Aims and Limits of Iconology*, w: idem, *Symbolic Images. Studies in the art of the Renaissance*, London 1972
- M. Heidegger, *Źródło dzieła sztuki*, w: idem, *Drogi lasu*, Warszawa 1997

II

- A. Bronk, *Metoda naukowa*, „Nauka”, 2006, nr 1
- W. Diltthey, *Budowa świata historycznego w naukach humanistycznych*, Gdańsk 2004
- E. Domańska, *Historia egzystencjalna. Krytyczne studium narratywizmu i humanistyki zaangażowanej*, Warszawa 2012 (rozdziały: 1, 5, 6, 7)
- T. Eagleton, *Koniec teorii*, Warszawa 2012
- P. Feyerabend, *Przeciw metodzie*, Warszawa 2021
- H.-G. Gadamer, *Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej*, Warszawa 2004

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- E. D. Hirsch, *Validity in Interpretation*, New Haven and London 1967
- T. Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych*, Warszawa 2020
- T. Kuhn, *Obiektywność, sądy wartościujące i wybór teorii*, w: idem, *Dwa bieguny. Tradycja i nowatorstwo w badaniach naukowych*, Warszawa 1985
- T. Kuhn, *Droga po „Strukturze”*, Warszawa 2003
- J. F. Lyotard, *Kondycja ponowoczesna. Raport o stanie wiedzy*, Warszawa 1997
- K. R. Popper, *Nędzą historycyzmu*, Warszawa 1999
- K. R. Popper, *Spółczesność otwarta i jego wrogowie*, Warszawa 1993
- K. R. Popper, *Droga do wiedzy. Domysły i refutacje*, Warszawa 1999
- K. R. Popper, *Wiedza obiektywna. Ewolucyjna teoria epistemologiczna*, Warszawa 2012
- K. R. Popper, *Mit schematu pojęciowego. W obronie nauki i racjonalności*, Warszawa 1997
- H. White, *Poetyka pisarstwa historycznego*, Kraków 2010

Doktryny artystyczne

Prowadzący i egzaminatorzy:

prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski,

prof. UAM dr hab. Michał Haake

II semestr, moduł 90 godz.: 60 godz. wykładu i 30 godz. konwersatorium

8 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: egzamin

- Celem zajęć jest zdobycie umiejętności swobodnego posługiwania się pojęciami estetyki i teorii sztuki na płaszczyźnie historycznej. Przedmiotem wykładów i konwersatoriów są m.in. koncepcje mimesis i iluzji, formy ikonoklazmu od średniowiecza do nowoczesności, dzieje pojęć teoretycznych (np. disegno, nieskończoność, malowniczość, wzniosłość, Stimmung, symbol i alegoria) i idei estetycznych dotyczących procesu twórczego, materii sztuki, wyobraźni, non-finito, przedstawień ciała, akademii artystycznych oraz autorefleksja artystyczna i wizualne formy manifestacji teorii sztuki.

Literatura podstawowa:

- W. Tatarkiewicz, *Historia estetyki*, t. 1-3, Warszawa 2009 (i wcześniejsze)
- W. Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 2011 (i wcześniejsze)
- Wybór tekstów źródłowych z serii *Historia doktryn artystycznych*, J. Białostocki (red), t. 1-3 (kilka wydań od 1988)

Do konwersatoriów literatura podawana jest na bieżąco.

Egzamin ma charakter ustny. Jest to egzamin z literatury oraz wykładu. Zdający otrzymuje na wstępie cztery krótkie pytania testowe – szczegółowe i dwa pytania zasadnicze – problemowe.

Objazd zabytkoznawczy

(I rok)

prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz, dr Dorota Molińska

II semestr, 40 godz. (5 dni) zajęć terenowych

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest zapoznanie studentów z dziełami sztuki określonego regionu, miasta lub według klucza tematycznego i wykształcenie umiejętności interpretacji dzieł „w tere-

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

nie”. Zajęcia polegają na wspólnej analizie i interpretacji in situ dzieł ważnych z punktu widzenia rozwoju sztuki w Polsce. Punktem wyjścia i wprowadzeniem do dyskusji przy poszczególnych obiektach są referaty przygotowane przez studentów. Literatura podawana jest w zależności od trasy objazdu (która jest w każdym roku inna).

Warunki zaliczenia: aktywne uczestnictwo w zajęciach, przygotowanie referatu na temat określonego obiektu; po obejździe uczestnicy zobowiązani są do zaliczenia kolokwium z omawianego materiału. W ocenie końcowej brane są pod uwagę wszystkie te elementy.

Dzieje sztuki:

współczesne nurty badawcze

(II rok)

prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz, prof. UAM dr hab. Piotr Korduba,

dr Magdalena Radomska, dr Dorota Molińska,

dr Dorota Łuczak, dr Tomasz Ratajczak,

prof. UAM dr hab. Filip Lipiński, dr Camilla Murgia,

dr Kamila Kłudkiewicz, dr Wojciech Brillowski

I semestr, 60 godz.

4 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest prezentacja szerokiego horyzontu współczesnych tendencji w badaniach nad sztuką poszczególnych epok, zarówno w perspektywie metod, ram teoretycznych jak i zmieniających się zainteresowań przedmiotowych. Pod pojęciem „współczesnych nurtów” rozumiemy tu dorobek dziedziny historii sztuki ostatnich kilku dekad, choć zakres chronologiczny może różnić się w zależności od podejmowanych problemów. Cykl ten, prowadzony przez zespół pracowników, ma uzupełnić i/lub poszerzyć problematykę podejmowaną na innych zajęciach proponowanych w ofercie dydaktycznej Instytutu Historii Sztuki UAM. Dla studentów, którzy skończyli kierunek historia sztuki na poziomie licencjackim, będą one uzupełniać dotychczas zdobytą wiedzę, zwłaszcza tę w ramach cyklu zajęć kursowych Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki, który, z uwagi na ograniczony zakres godzin przeznaczonych na omówienie rozległego pola przedmiotowego, z konieczności stanowi syntezę porządkującą materiał, pomijającą bardziej szczegółową refleksję nad metodami, przedmiotowymi i teoretycznymi tendencjami badawczymi, czy wpływem innych obszarów wiedzy i nauki, lub ich explicite nie adresującą. Z kolei studentom, którzy dotychczas studiowali na innych kierunkach i dopiero rozpoczęli spotkanie z historią sztuki na poziomie studiów magisterskich, zajęcia te pozwolą zaznajomić się z wyborem zagadnień i charakterystyką badań nad poszczególnymi epokami, choć już na adekwatnym dla II stopnia, bardziej szczegółowym i teoretycznie zaawansowanym poziomie. Zajęcia te w różnej (zależnej od indywidualnej decyzji prowadzącego) proporcji, łączyć będą formułę wykładu z konwersatorium opartym na pracy z zadanymi na zajęcia tekstami. Szczegółowy tryb zaliczania (kolokwium pisemne) zostanie ustalony na początku semestru.

Zalecana literatura

Konkretne lektury na zajęcia zostaną podane przez prowadzących w trakcie kursu:

Sztuka starożytna:

- G. Adornato, G. Cirucci, W. Cupperi (red.) *Beyond „Art Collections”: Owning and accumulating objects from Greek antiquity to the early modern period*, Berlin – Boston 2020,
- S. Bussels, *The Animated Image: Roman Theory on Naturalism, Vividness and Divine Power*, Leiden 2012,

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- K. Galinsky (red.), *Memoria Romana: Memory in Rome and Rome in Memory*, Ann Arbor 2014,
- K. Galinsky (red.), *Memory in Ancient Rome and Early Christianity*, Oxford 2015,
- K. Galinsky, K. Lapatin (red.), *Cultural Memories in the Roman Empire*, Los Angeles 2016,
- T. Hölscher, *Sztuka rzymska: język obrazowy jako system semantyczny*, Poznań 2011,
- S. Rutledge, *Ancient Rome as a Museum: Power, Identity, and the Culture of Collecting*, Oxford 2012
- J. Tanner, *The Invention of Art History in Ancient Greece*, Cambridge 2006,
- P. Zanker, *August i potęgą obrazów*, Poznań 1999,

Sztuka średniowieczna:

- *A Companion to Medieval Art. Romanesque and Gothic in Northern Europe*, red. C. Rudolph, Malden – Oxford – Chichester 2010 [Blackwell Companions to Art History, 2.]
- *Artistic Integration in Gothic Buildings*, red. by V. Chieffo Raguin, K. Brush, P. Draper, Toronto 1995
- Belting, H., *Obraz i kult. Historia obrazu przed epoką sztuki*, przeł. T. Zatorski, Gdańsk 2010
- Belting, H., *Spiegel der Welt. Die Erfindung des Gemäldes in den Niederlanden*, München 2013
- Berliner, R., *The Freedom of Medieval Art*, tegoż, „*The Freedom of Medieval Art*” und andere Studien zum christlichen Bild, Hrsg. v. R. Suckale, Berlin 2003, s. 60-75 (polski przekład: *Wolność sztuki średniowiecznej*, przeł. F. Merski, „*Artium Quaestiones*”, XXVII, 2016, s. 249-278).
- Boerner, B., *Bildwirkungen. Die kommunikative Funktion mittelalterlicher Skulpturen*, Berlin 2008
- Bredekamp, H., *Theorie des Bildakts. Frankfurter Adorno-Vorlesungen*, Frankfurt a.M. 2010
- Folda, J., *East Meets West: Art and Architecture of Crusader States*, w: *a Companion to Medieval Art. Romanesque and Gothic in Northern Europe*, red. C. Rudolph, Malden – Oxford – Chichester 2010 [Blackwell Companions to Art History, 2.], s. 488-509 (tamże wcześniejsza literatura).
- Ganz, D., *Medien der Offenbarung. Visionsdarstellungen im Mittelalter*, Berlin 2008
- *Gravierte Schleier von Madonnen und Vesperbildern. Ein autochthones Motiv des böhmischen Schönen Stils und seine religiöse Funktion*, „*Umění*”, 66, 2018, nr 1-2, s. 2-35.
- *Intellektualisierung und Mystifizierung mittelalterlicher Kunst. „Kultbild”: Revision eines Begriffs*, Hrsg. M. Büchsel, R. Müller, Berlin 2010 (Neue Frankfurter Forschungen zur Kunst, Band 10).
- Jarzewicz, J., *O obrazach, o naturze i innych fundamentalnych kwestiach*, „*Artium Quaestiones*” XXIII, 2012 s. 269-286
- Jarzewicz, J., *Realizm i iluzja w sztuce średniowiecza. Kilka uwag wstępnych*, [w:] *Antyk, prawda i fałsz w średniowieczu*. Materiały Seminariów Mediewistycznych im. Alicji Karłowskiej-Kamzowej, red. J. Kowalski, T. Ratajczak, Poznań 2011 (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Nauk o Sztuce. Prace Komisji Historii Sztuki, tom 36), s. 15-26
- Johns, J., *Muslim Artists and Christian Models in the Painted Ceilings of the Cappella Palatina*, „*Romanesque and the Mediterranean*”, 2015, s. 59-89
- Kemp, W., *Architektur Analysieren. Eine Einführung in acht Kapiteln*, München 2009
- Kemp, W., *Christliche Kunst. Ihre Anfänge, ihre Strukturen*, München 1994
- Metzler *Lexikon der Kunstwissenschaft*, red. U. Pfisterer, Stuttgart 2011 (wyd 2.)
- Michalski, S., *Einführung in die Kunstgeschichte*, Darmstadt 2015
- Schöfbeck, T., K.-U. Heussner, *Dendrochronologische Untersuchungen an mittelalterlichen Kunstwerken zwischen Elbe und Oder*, [w:] *Die Kunst des Mittelalters in der Mark Brandenburg. Tradition – Transformation – Innovation*, red.. E. Badstübner, P. Knüvener, A. S. Labuda, D. Schumann, Lukas Verlag 2008, s. 172-187
- Schwarz, M. V., *Visuelle Medien im christlichen Kult. Fallstudien aus dem 13. bis 16. Jahrhundert*, Wien – Köln – Weimar 2002
- Tronzo, W., *Die Frage der aktiven Urhebererschaft im Rahmen der Hybriditätsdiskussion: die Cappella Palatina aus einem anderen Blickwinkel*, s. 229-238; [ang: 579-585;], [w:] *Die Cappella Palatina in Palermo. Geschichte, Kunst, Funktionen. Forschungsergebnisse der Restaurierung*. Hg. im Auftrag der Stiftung Würth von Thomas Diettelbach, Swiridoff 2011, s. 229-238, [Restoring Agency to the Discourse on Hybridity: the Cappella Palatina from a Different Point of View, s. 579-585]
- *Wyobrażenia średniowieczna*. Praca zbiorowa pod redakcją T. Michałowskiej, Warszawa 1996

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Sztuka nowożytna:

- Alcalá, L. E., J. Brown, *Painting in Latin America 1550-1820*, New Haven-London 2015
- Bayer, Thomas M. and John R. Page. *The Development of the Art Market in England: Money as Muse, 1730-1900*. London: Pickering & Chatto, 2011
- *Circulations in the Global History of Art*, red. T. DaCosta Kaufmann, C. Dossin, B. Joyeux-Prunel, New York-London 2015
- Elkins, J. *Visual Studies, a Skeptical Introduction*. London: Routledge, 2003
- Gould, Charlotte, and Sophie Mesplède, eds. *Marketing Art in the British Isles, 1700 to the Present: A Cultural History*, Farnham: Ashgate, 2012
- Gutiérrez, R., *Arquitectura y urbanismo en Iberoamérica*, Madrid 2002
- Haskell, F., *Patrons and Painters: a Study in the Relations Between Italian Art and Society in the Age of the Baroque*, London 1980
- Kacunko, S., *Spiegel – Medium – Kunst: zur Geschichte des Spiegels im Zeitalter des Bildes*, München 2010
- *Mediating Netherlandish Art and Material Culture in Asia*, red. M. North, T. Kaufmann, Amsterdam 2015
- Mirzoeff, N. *Introduction to Visual Culture*, London: Routledge, 2000
- Mitchell, W.J.T. *Picture Theory, Essays on Verbal and Visual Representation*, Chicago: University of Chicago Press, 1994
- Murgia, Camilla. "Trade, Exchange and Mobility: the Italian Artistic Community in London around 1800." In: *Jan Baetens and Dries Lyna*, eds., *Art Crossing Borders: The Birth of an Integrated Art Market in the Age of Nation States, Europe, ca.1780-1914*. Leiden: Brill, 2019, p. 164-192
- Murgia, Camilla. "Chapeaux habillés et tenues féminines comme spectacle à Paris de Napoléon à la Restauration." In: *Véronique Lochert et al.*, eds., *Spectatrices ! Les femmes au spectacle de l'Antiquité à nos jours*. Paris: Éditions du CNRS, 2022, p. 189-200
- *Performative turn' meets 'spatial turn'*. *Prozessionen und andere Rituale in der neueren Forschung, w: Raum und Performanz. Rituale in Residenzen von der Antike bis 1815*, red. D. Boschung, K.-J.H., C. Sode, Stuttgart 2015
- Schwartz, Vanessa R., and Jeannene M. Przyblyski, "Visual Culture's History. Twenty-first century interdisciplinarity and its nineteenth-century objects." In: Schwartz, Vanessa R., and Jeannene M. Przyblyski, eds. *The Nineteenth-Century Visual Culture Reader*. London: Routledge, 2004, p. 3-14
- *The Cultural Aesthetics of Eighteenth-Century Porcelain*, red. A. Cavanaugh, M. E. Yonan, Farnham 2010
- Warren, Jeremy, and Adriana Turpin., eds. *Auctions, Agents and Dealers: The Mechanisms of the Art Market 1660-1830*. London: Archaeopress, 2007

Sztuka nowoczesna:

- „Artium Quaestiones” 2018, tom XXIX, sekcja tematyczna: „Dzieło sztuki jako rzecz”
- Bourriaud, N., *Estetyka relacyjna*, tłum. Ł. Białkowski, Kraków 2012
- Buck-Morss, S., *Dreamworld and Catastrophe: The Passing of Mass Utopia in East and West*, Cambridge, Mass./London: MIT Press 2000
- Davis, W., *Gay and Lesbian Studies in Art History* (London, New York 1994).
- Grant, C., D. Price, *Decolonizing Art History*, „Art History” 2020, 43 (1), s. 8-66
- *A Keener Perception. Ecocritical Studies in American Art History*, red. A. C. Braddock, Ch. Irm-scher, Tuscaloosa 2009.
- Loomba, A., *Kolonializm/postkolonializm*, tłum. N. Bloch, Poznań 2011
- *Materiality*, red. P. Lange-Berndt, London 2015.
- Mitchell, W. J. T., *Seeing Through Race*, Cambridge, MA-London 2012.
- *Otherwise. Imagining Queer Feminist Art Histories*, red. A. Jones and E. Silver, Manchester University Press, Manchester 2015.
- *Photographs, Objects, Histories. On the Materiality of Images*, red. E. Edwards, J. Hart, New York-London 2004.
- Rancière, J., *Estetyka jako polityka*, tłum. J. Kutyła, P. Mościcki, Warszawa 2007
- Reed, Ch., *Art and Homosexuality. a History of Ideas*, Oxford-New York 2016.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Praktyki zawodowe:

muzealna/konserwatorska/kuratorska (II rok)

opiekun z ramienia IHS: prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

4 tygodnie w wybranym przez studenta,

niekolidującym z zajęciami terminie

8 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

UWAGA: Odbycie praktyki ma na celu nie tylko „zaliczenie” – przy wyborze miejsca praktyki warto pamiętać, że jest to niepowtarzalna okazja zapoznania się z Instytucjami, których później, po studiach, nie będzie już dane Państwu oglądać „od kuchni”. Radzimy przy tym uwzględniać zarówno zainteresowania, jak plany naukowe i życiowe, nie pomijając szalonych marzeń.

Studenci odbywają praktykę w wybranych przez siebie Instytucjach (przede wszystkim: w muzeach, biurach konserwatorskich i galeriach sztuki). Ponieważ honorujemy wyłącznie praktyki odbywane w placówkach gromadzących i udostępniających zbiory bądź organizujących wystawy dzieł sztuki, lub też zajmujących się nadzorem konserwatorskim – dobrze jest skonsultować uprzednio wybór miejsca praktyki z osobą upoważnioną do tego z ramienia Instytutu (prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski). Najlepiej też dokonać w wybranym miejscu osobistego „rozpoznania” lub uczynić to za pośrednictwem osoby upoważnionej z ramienia Instytutu.

Przyjęcie studenta na praktyki odbywa się w wybranej Instytucji zazwyczaj na podstawie pisemnego SKIEROWANIA, które wystawia osobiście i potwierdza swoim podpisem prowadzący z ramienia Instytutu, w godzinach dyżurów. W przypadkach, gdy Instytucja przyjmująca życzy sobie zawrzeć oprócz tego „POROZUMIENIE W SPRAWIE PRAKTYK” z Uniwersytetem, student powinien pobrać formularz takowego tegoż „Porozumienia”, wydrukować go w dwóch egzemplarzach, wypełnić, okazać do akceptacji osobie odpowiedzialnej z ramienia Instytutu po czym zanieść do Dziekanatu, jako że porozumienie wymaga podpisu Prodziekana ds. studenckich. Po odebraniu obu podpisanych egzemplarzy „Porozumienia” należy je dostarczyć Instytucji przyjmującej na praktyki, a po podpisaniu ich przedstawiciela tejże Instytucji – jeden egzemplarz złożyć w Sekretariacie Instytutu Historii Sztuki UAM.

Zaliczenie praktyk możliwe jest tylko na podstawie pisemnego oświadczenia Instytucji przyjmującej o odbyciu tychże w przepisany wymiarze, poświadczonego podpisem i właściwą pieczęcią, przy czym praktyka może być dzielona pomiędzy dwie lub trzy Instytucje. Oświadczenie o odbyciu praktyki nie musi zawierać oceny (chyba, że student sobie tego życzy), nie ma też potrzeby prowadzenia dziennika praktyk. Uwaga: można też zaliczyć jako praktykę płatną pracę w wybranej Instytucji.

Po zapoznaniu się z oświadczeniem o odbyciu praktyk w przepisany wymiarze, osoba upoważniona do tego z ramienia Instytutu (JK) zalicza studentowi praktyki za pośrednictwem systemu USOS.

II. ZAJĘCIA FAKULTATYWNE

Seminaria warsztatowe (I rok)

Seminarium warsztatowe:

Popularyzowanie sztuki i historii sztuki (na przykładzie Poznania)

prof. UAM dr hab. Piotr Korduba

I semestr, 30 godz.

6 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest wykształcenie umiejętności zdobywania i transmisji informacji naukowej zorientowanej na szerszego odbiorcę. Zadania takie stoją przed przyszłymi historykami sztuki prowadzącymi zarówno działalność badawczą i dydaktyczną jak i w szerokim rozumieniu popularyzatorską (np. w instytucjach kultury). Laboratorium naszej pracy będzie dawne i współczesne życie artystyczne Poznania z celem wykształcenia profesjonalnych metod jego popularyzacji. Będziemy zatem ćwiczyli umiejętność sformułowania tematu, gromadzenie i krytyczną selekcję koniecznych informacji z literatury, źródeł ikonograficznych oraz prasowych. Część naszych spotkań będzie polegała na zbieraniu praktycznych doświadczeń w zakresie kwerend bibliotecznych, archiwalnych, muzealnych i galeryjnych, a także na próbie pozyskiwania wiedzy w formule wywiadu (historia oralna). Naszym ostatecznym zamiarem będzie praca nad warsztatem krótkich pisemnych i ustnych form wypowiedzi, tworzeniu komunikatów i omówień, przygotowania projektów spacerów naukowych, konferencji, spotkań dyskusyjnych. Seminarium ma równocześnie zachęcać do własnych twórczych poszukiwań interesujących zadań popularyzatorskich w obszarze architektury, urbanistyki, sztuki parków i ogrodów, sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego, kolekcjonerstwa, obrotu dzieł sztuki i antyków oraz dziejów instytucji. Ich ograniczenie do Poznania i ewentualnie najbliższych okolic, ma ułatwić ćwiczenie w zdobywaniu materiałów badawczych, kontakt z właściwymi instytucjami i osobami.

Warunkiem zaliczenia zajęć jest sumienne i poprawne wykonywanie zadań, które będą dotyczyły zarówno prac samodzielnych jak i grupowych. Przewiduje się krótkie zadania ustne i pisemne. Dopuszczam dwie nieusprawiedliwione nieobecności.

Wybrana literatura:

- *Architektura Poznania w XX wieku*, red. T. Jakimowicz, Poznań 2005
- *Atlas architektury Poznania*, red. J. Pazder, Poznań 2008
- W. Czarnecki, *Zasady projektu zieleni w planie ogólnym miasta Poznania*, Poznań 1932
- *Dzieje Poznania do roku 1793; Dzieje Poznania w latach 1793-1945*, red. J. Topolski, L. Trzeciakowski, Poznań 1988, 1994
- *Galeria Malarstwa i Rzeźby Muzeum Narodowego w Poznaniu. Przewodnik*, red. J. Dziubkova, Poznań 2008
- *Galerie Poznania wczoraj i dziś*, oprac. W. Makowiecki, M. Pawłowski, Poznań 2004
- *GK Collection #1* [kolekcja Grażyny Kulczyk], red. P. Leszkowicz, Poznań 2006
- W. Gałka, *O architekturze i plastyce dawnego Poznania do końca epoki baroku*, Poznań 2001
- H. Grzeszczuk-Brendel, *Mieszkanie w mieście. Poznań w kontekście europejskich reform mieszkaniowo-urbanistycznych*, Poznań 2018
- „Kronika Miasta Poznania” 1923-2025

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- S. P. Kubiak, *Modernizm zapoznany. Architektura Poznania 1919-1939*, Warszawa 2014
- P. Korduba, *Sołacz. Domy i ludzie*, Poznań 2012
- P. Korduba, A. Paradowska, *Na starym Grunwaldzie. Domy i ich mieszkańcy*, Poznań 2012
- P. Marcinia, *Doświadczenia modernizmu. Architektura i urbanistyka Poznania w czasach PRL*, Poznań 2010
- P. Matusik, *Historia Poznania*, t. 1-4, Poznań 2021
- *Młoda sztuka Poznania*, red. S. Janecki, Poznań 1986
- Z. Ostrowska-Kębtowska, *Architektura i budownictwo w Poznaniu w latach 1780-1880*, Poznań 1982
- A. Robakowska, J. Trybuś, *Od Zamku do Browaru. O architekturze Poznania ostatnich stu lat*, Poznań 2005
- J. Skuratowicz, *Architektura Poznania 1890-1918*, Poznań 1991
- J. Skuratowicz, L. Szurkowski, *Secesja w architekturze Poznania*, Poznań 2002
- „Studia Muzealne”, 1953-2025
- Prasa bieżąca

Seminarium warsztatowe:
Obiekt, kontekst, narracja.
Praktyka kuratorska w muzeum
dr Martyna Łukasiewicz

I semestr, 30 godz.

6 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą (zajęcia odbywają się co 2 tygodnie)

Celem kursu jest wprowadzenie w praktyczne funkcjonowanie muzeum oraz w procesy związane z przygotowaniem nowej wystawy stałej w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Uczestnicy będą współpracować z zespołem muzealnym, zdobywając doświadczenie w kluczowych obszarach pracy instytucji. Wezmą czynny udział w procesie pracy nad nową ekspozycją Galerii Sztuki Europejskiej – od badań nad obiektami po opracowywanie tekstów interpretacyjnych.

W trakcie zajęć uczestnicy zapoznają się z praktyką przygotowywania i funkcjonowania wystaw, metodologią badań obiektów w kontekście muzealnym, a także ze strategiami kuratorskimi dotyczącymi interpretacji dzieł i kształtowania narracji. Integralną częścią kursu będzie również refleksja nad międzynarodowymi kontekstami pracy kuratorskiej, umożliwiającą porównanie rozwiązań stosowanych w różnych instytucjach oraz krytyczną analizę metod opracowywania i udostępniania zbiorów publiczności.

Kurs obejmuje zarówno indywidualne zadania badawcze, jak i pracę zespołową. Zajęcia integrują praktyczne działania w przestrzeni muzealnej z refleksją teoretyczną nad aktualnymi strategiami kuratorskimi, umożliwiając bezpośrednie uczestnictwo w procesie kształtowania ekspozycji.

Warunkiem zaliczenia zajęć jest sumienne i poprawne wykonywanie wszystkich zadań, zarówno indywidualnych, jak i grupowych. Dopuszczalne są maksymalnie dwie nieusprawiedliwione nieobecności. Nieobecność podczas zajęć terenowych nie jest dopuszczalna.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Seminaria ogólne (I rok)

**Sztuka we współczesnej
kulturze wizualnej:
komentarz i ingerencja
w rzeczywistość**
prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl

I-II semestr, 60 godz
14 pkt. ECTS
Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium poświęcone będzie funkcjonowaniu sztuki we współczesnej kulturze wizualnej. Praca przebiegać będzie dwuetapowo. Pierwsza część zajęć polegać będzie na próbie zdefiniowania fenomenu współczesnej kultury wizualnej w oparciu o wspólne lektury. W ten sposób wyodrębnione zostaną obszary problemowe, do których odnoszą się współcześni artyści. W drugiej części każda z osób uczestniczących w zajęciach wybierze przykład takich relacji i podda go analizie. Końcowym efektem pracy na seminarium będzie praca pisemna.

Warunkiem zaliczenia jest: obecność na zajęciach (dopuszczalne dwie nieusprawiedliwione nieobecności), aktywność na zajęciach (lektura tekstów, przygotowanie prezentacji). W pierwszym semestrze przewidziane jest przygotowanie prezentacji na temat danego obszaru kultury wizualnej, a także wybór dzieł do analizy i uzgodnienie tematu pracy wraz z przygotowaniem wstępnego konspektu pracy (te aktywności będą podlegać ocenie). W drugim semestrze przewidziana jest prezentacja postępów w pracy oraz dyskusja nad prezentacjami. Efektem końcowym seminarium podlegającym ocenie jest praca pisemna (objętość 40 000 znaków, Times New Roman 12 pkt, odstęp 1,5), dostarczona na ostatnich zajęciach.

Wybrana literatura:

- Konrad Chmielecki, *Widzenie przez kulturę. Wprowadzenie do teorii kultury wizualnej*, Gdańsk 2018
- Marita Sturken, Lisa Cartwright, *Practices of Looking. An Introduction to Visual Culture*, Oxford University Press 2018 (Third Edition)
- *Antropologia kultury wizualnej. Zagadnienia i wybór tekstów*, oprac. Iwona Kurz, Paulina Kwiatkowska, Łukasz Zaremba, Warszawa 2012
- *Kultura wizualna w Polsce*, Iwona Kurz, Magdalena Szcześniak i inni, Warszawa 2017
- Wojciech Chyła, *Media jako biotechnosystem. Zarys filozofii mediów*, Poznań 2008
- Lambert Wiesing, *Sztuczna obecność. Studia z filozofii obrazu*, Warszawa 2012
- Jean Baudrillard, *Symulakry i symulacja*, Warszawa 2005
- Anne Friedberg, *Wirtualne okno. Od Albertiego do Microsoftu*, Warszawa 2012
- Giovanni Sartori, *Homo videns. Telewizja i postmyślenie*, Warszawa 2007
- Henry Jenkins, *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, Warszawa 2007
- Linda Williams, *Hard core. Władza, przyjemność i „szaleństwo widzialności”*, Gdańsk, 2010

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Alterglokalne zjawiska w sztuce współczesnej dr Magdalena Radomska

I-II semestr, 60 godz.

14 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium poświęcone będzie reakcji sztuki na alteroglobalne wydarzenia polityczne i społeczne. Skoncentruje się więc na przecięciach procesów globalnych takich jak kapitalizm i jego krytyka, globalizacja w szerokim sensie, kolonializm i dekolonizacja, ruchy emancypacyjne i kontestacyjne (feministyczne i genderowe, antyrasistowskie i dekolonialne, klasowe i pracownicze, klimatyczne i ekologiczne, prodemokratyczne i wolnościowe, antywojenne, antykapitalistyczne, religijne i etniczne, lokatorskie i miejskie) w dobrze rozpoznanym i zdefiniowanym kontekście lokalnym.

Seminarium będzie opierała się zarówno na lekturze tekstów krytycznych, jaki i spotkaniach z osobami artystycznymi.

Mile widziane tematy własne zramowane w sposób zgody z ideą seminarium – na styku problemów globalnych i lokalnych.

Bibliografia

- Alberro, Alexander, and Blake Stimson, eds. 2009. *Institutional Critique: An Anthology of Artists' Writings*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Beech, Dave. 2015. *Art and Value: Art's Economic Exceptionalism in Classical, Neoclassical and Marxist Economics*. Leiden–Boston: Brill.
- Bishop, Claire. 2013. *Radical Museology, or What's "Contemporary" in Museums of Contemporary Art?* London: Koenig Books.
- Davis, Ben. 2013. *9.5 Theses on Art and Class*. Chicago: Haymarket Books.
- Demos, T. J. 2016. *Decolonizing Nature: Contemporary Art and the Politics of Ecology*. Berlin: Sternberg Press.
- Demos, T. J. 2017. *Against the Anthropocene: Visual Culture and Environment Today*. Berlin: Sternberg Press.
- Edwards, Elizabeth, Chris Gosden, and Ruth B. Phillips, eds. 2006. *Sensible Objects: Colonialism, Museums and Material Culture*. Oxford–New York: Berg.
- Enwezor, Okwui, ed. 2001. *The Short Century: Independence and Liberation Movements in Africa 1945–1994*. Munich: Prestel.
- Fraser, Andrea. 2016. *2016 in Museums, Money, and Politics*. Berlin: Sternberg Press.
- Gržinić, Marina. 2018. *Border Thinking: Disassembled Histories of Global Capitalism*. Vienna: Sternberg Press.
- Gržinić, Marina, and Šefik Tatlić. 2014. *Necropolitics, Racialization, and Global Capitalism: Historicization of Biopolitics and Forensics of Politics, Art, and Life*. Lanham: Lexington Books.
- Latour, Bruno. 2017. *Facing Gaia: Eight Lectures on the New Climatic Regime*. Cambridge: Polity Press.
- Mbembe, Achille. 2017. *Critique of Black Reason*. Durham: Duke University Press.
- Mignolo, Walter, and Rolando Vázquez. 2013. *Decolonial AestheSis: Colonial Wounds/Decolonial Healings*. Durham: Duke University Press.
- Piotrowski, Piotr. *Globalne ujęcie sztuki Europy Wschodniej*, Poznań 2018.
- Sholette, Gregory. 2011. *Dark Matter: Art and Politics in the Age of Enterprise Culture*. London: Pluto Press.
- Szreder, Kuba. 2016. *ABC Projektariatu. O nędzy projektowego życia*. Warszawa: Fundacja Bęc Zmiana.
- Vishmidt, Marina. 2018. *Speculation as a Mode of Production: Forms of Value Subjectivity in Art and Capital*. Leiden

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Moduły specjalistyczne (I-II rok)

Każdy student wybiera z oferty jeden moduł specjalistyczny i realizuje w danym roku akademickim wszystkie wchodzące w jego skład zajęcia w obu semestrach

Moduł specjalistyczny I:

Rasa, Klasa, Płeć

Prowadzący: prof. UAM dr hab. Filip Lipiński,
dr Dorota Łuczak,
dr Magdalena Radomska

Liczba godzin: 90

(I sem. 30 godz., II sem. 60 godz.)

Zaproponowany temat kursu wynika z głębokiego przekonania o bliskiej relacji współczesnej humanistyki i życia społecznego. Akademickie dyskusje i krytyczne analizy nie ograniczają się do teoretycznego wymiaru, ale mają swoje przełożenie na rzeczywistą tkankę społeczną. W ramach kursu podjęte zostaną trzy kluczowe tematy dla funkcjonowania współczesnych społeczeństw: rasa, klasa i dostępność. Kluczowe stanie się zespolenie akademickiego dyskursu o sztuce z analizą konkretnych strategii programowych instytucji kultury. Zakładamy, że tak pomyślany program kursu pozwoli na wstępne przygotowanie osób studenckich do sprawczego i równościowego uczestnictwa w kształtowaniu dyskursu artystycznego.

• I semestr, 30 godzin

Rasa (16 godzin, prowadzący: prof. F. Lipiński)

Problem obecności rasy (a szerzej – inności, peryferii, lokalności) w muzeach, galeriach oraz projektach artystycznych eksponowanych w instytucjach i przestrzeni publicznej zostanie zaadresowany w kontekście rozmaitych strategii dekolonialnych leżących u podstawy działań kuratorskich i artystycznych. Refleksja teoretyczna będzie wspierana studiami konkretnych przypadków. Elementem tej części modułu będzie wyjazd do Muzeum Etnograficznego w Warszawie i dyskusja wokół kolekcji stałej, wystaw i strategii rewidujących kolonialną spuściznę tej instytucji.

Klasa (14 godzin, prowadząca: dr M. Radomska)

Zajęcia dotyczyć będą problemu podziałów klasowych i sposobów, w jaki pojawiają się one w instytucjach wystawienniczych. Problem ten rzadko ukazywany jako pierwszoplanowy, a instytucje koncentrują się raczej na aspektach tożsamościowych takich jak orientacja seksualna, płeć kulturowa, rasa czy kwestie etniczne i religijne. Przyczyną jest uwikłanie instytucji wystawienniczych w mechanizmy kapitalizmu. Zajęcia poświęcone będą instytucjom, osobom kuratorskim i artystycznym, które takim wykluczeniem się zajmują i oparte na spotkaniach z nimi. Skoncentrowane będą na krytycznej analizie strategii wystawienniczych, etycznym kuratorstwie, które uwzględnia nie tylko podziały klasowe jako problem w sztuce, ale także – w sposobach funkcjonowania instytucji w kontekście społecznym i strategiach kierowania wystaw do możliwie najszerszego grona odbiorców. Zaliczenie: obecność na zajęciach oraz krótka wypowiedź pisemna / test na koniec semestru oparta na omawianych podczas zajęć zagadnieniach.

• II semestr, 60 godzin

Dostępność (prowadząca dr D. Łuczak wraz z zespołem zewnętrznych ekspertów)

Neutralizacja niedostępności sztuk wizualnych dla osób z niepełnosprawnościami wzroku nie wynika jedynie z fizycznych ograniczeń, ale jest konsekwencją założeń kulturowych

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

i epistemicznych, zwłaszcza okresu nowoczesności. Wyparcie zmysłu dotyku, zapachu czy smaku na rzecz dominacji wzroku uznać należy za element dyskursywnego porządkowania świata. Praca w drugim semestrze będzie splotem pogłębionej akademickiej analizy wzrokocentryzmu i estetyki niepełnosprawności w sztukach wizualnych i kulturze oraz praktyki skupionej na metodach udostępniania sztuki. Praktyczne zajęcia będą prowadzone przez zewnętrznych ekspertów, w trybie całodziennych warsztatów. Zaplanowane są trzy spotkania dotyczące: audiodeskrypcji, prowadzenia spotkań z osobami niewidzącymi oraz technik przygotowania i wykorzystywania alternatywnych tyflografik. Ponadto zaplanowana została współpraca z Działem Edukacji Muzeum Narodowego w Poznaniu oraz Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owińskach, gdzie odbędzie się część zajęć. Najważniejszym zadaniem dla uczestników stanie się przygotowanie lekcji o sztuce dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami wzroku, a także napisanie wniosku o sfinansowanie warsztatów w ramach uniwersyteckiego grantu IDUB. Zaliczenie modułu, w tym obowiązkowa obecność na warsztatach z ekspertami zostaną odnotowane dodatkowo **wpisem na dyplomie o uczestnictwie w szkoleniu z zakresu dostępności sztuki**.

Literatura:

I semestr

- Ariese, C.A., M. Wróblewska, *Practicing Decoloniality in Museum*, Amsterdam 2021.
- Karp, I., S. D. Levine (red.), *Exhibiting Cultures. The Poetics and Politics of Museum Display*, Washington 1991.
- Ott, M., B. Mbaye Diop, *Decolonial Aesthetics I. Tangled Humanism in the African-European Context*, Berlin 2023.
- Grant, C., D. Price, *Decolonizing Art History*, „Art History” 2020, 43 (1), s. 8-66.
- Lomba, A., *Kolonializm/postkolonializm*, tłum. N. Bloch, Poznań 2011
- Mignolo, W., *Epistemiczne nieposłuszeństwo i dekolonialna opcja : manifest /* Walter Mignolo ; przełożył Tomasz Szerszeń, „Konteksty”, 2020, 74 (4), s. 15-30.
- Domańska, E., *Problem sprawiedliwości epistemicznej i dekolonizacja postkolonializmu (casus Europy Środkowo-Wschodniej)*, w: *Perspektywy postkolonializmu w Polsce, Polska w perspektywie postkolonialnej*, red. Jan Kieniewicz. Warszawa 2016: 39-53.

II semestr

- *Audiodeskrypcja i jej pogranicza*, red. M. Rybka, M. Wrześniewska-Pietrzak, Bea, Poznań 2020.
- „Kultura współczesna”, 2021, nr 3.
- *Sensible Objects: Colonialism, Museums and Material Culture*, red. E. Edwards, C. Gosden, R. Phillips, Oxford and New York 2006.
- „Teksty drugie”, 2020, nr 2, temat numeru: *Studia o niepełnosprawności*.
- *The Book of Touch*, red. C. Classen, London and New York 2005.
- *The Deepest Sense: A Cultural History of Touch*, red. C. Classen, University of Illinois Press 2012.
- *Touch in Museums: Policy and Practice in Object Handling*, red. H. J. Chatterjee, Oxford and New York, 2008.
- *Ways of Sensing*, red. D. Howes, C. Classen, London and New York 2013.
- *Zawód audiodeskryptor. Konsultant audiodeskrypcji z niepełnosprawnością wzroku*, Fundacja Ari Ari oraz Fundacja Otwieramy Kulturę i Sztukę, Bydgoszcz/ Poznań 2022.
- Beech D., *Art and Value: Art's Economic Exceptionalism in Classical, Neoclassical and Marxist Economics*, Leiden–Boston 2015.
- Davis B., *9.5 Theses on Art and Class*, Chicago 2013.
- Fraser A., 2020: *In Museums, Money, and Politics*, Berlin 2016.
- Garland-Thomson R., *Niezwykłe ciała. Przedstawienia niepełnosprawności fizycznej w amerykańskiej kulturze i literaturze*, tłum. N. Pamulą, Fundacja Teatr 21, Warszawa 2020.
- Grodz I., *Audiodeskrypcja dzieła sztuki w terapii*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, „Studia de Cultura”, 2019, nr 11 (4), s. 108-118.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- Jerzakowska B., *Posłuchać obrazów. Podręcznik z audiodeskrypcją do reprodukcji malarskich, uzupełniający kształcenie literackie i językowe uczniów niewidomych*, Poznań 2016.
- Kleege G., *Ślepotą a kultura wizualna. Relacja naocznego świadka*, „Widok. Teorie i Praktyki Kultury Wizualnej”, 2019, nr 24.
- Marks L. U., *Touch: Sensuous Theory and Multisensory Media*, London 2002
- Pawłowska A., Sowińska-Heim J., *Audiodeskrypcja dzieł sztuki. Metody – problemy – przykłady*, Łódź 2016.
- Paterson M., *The Senses of Touch: Haptics, Affects and Technologies*, Oxford and New York 2007.
- Piotrowski P., *Muzeum krytyczne*, Warszawa 2011.
- Rancière J., *Estetyka jako polityka*, tłum. J. Kutyla, P. Mościcki, Warszawa 2007
- Sholette G., *Dark Matter: Art and Politics in the Age of Enterprise Culture*, London 2011.
- Siebers T., *Estetyka niepełnosprawności*, tłum. K. Ojrzyńska, Fundacja Teatr 21, Warszawa 2023
- Smolińska M., *Haptyczność poszerzona: zmysł dotyku w sztuce polskiej drugiej połowy XX i początku XXI wieku*, Kraków 2020
- Szreder K., *ABC Projektariatu. O nędzy projektowego życia*, Warszawa 2016.
- Więckowski R., *Sztuka prezentowania sztuki*, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, (https://www.nimoz.pl/files/articles/147/Sztuka_prezentowania_sztuki.pdf)
- Więckowski R., Żorawska A., *Audiodeskrypcja obrazów – zasady tworzenia*, Fundacja Kultura bez Barier, Warszawa 2022.
- Vishmidt M., *Speculation as a Mode of Production: Forms of Value Subjectivity in Art and Capital*, Leiden–Boston 2018.

Moduł specjalistyczny II: Koneserstwo, kolekcjonerstwo i rynek sztuki

dr Kamila Kłudkiewicz,
prof. UAM dr hab. Piotr Korduba (koordynator przedmiotu),
dr Dorota Molińska,
dr Camilla Murgia,
Anna Muszyńska (Fundacja Rodziny Staraków)

I-II semestr, moduł 90 godz.

12 pkt. ECTS

Zajęcia częściowo w j. angielskim

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Celem zajęć jest wykształcenie orientacji w zjawisku kolekcjonowania dzieł sztuki doby nowożytnej i nowoczesnej, mechanizmach rozpoznawania dzieł sztuki jako obiektów rynku sztuki oraz w zakresie funkcjonowania i instytucji rynku sztuki. Moduł ma charakter zajęć współprowadzonych, a dobór nauczycieli odpowiada poszczególnym obszarom tematycznym.

Moduł będzie poświęcony spletającym się ze sobą obszarom rynkowej i kolekcjonerskiej dystrybucji dzieł sztuki wraz z elementami ich znawstwa. Zajmiemy się w jego ramach zarówno wiedzą o historii i mechanizmach dawnego i współczesnego kolekcjonerstwa (prywatnego i publicznego), zasadach funkcjonowania rynku sztuki, jak i podstawowymi krajowymi i zagranicznymi instytucjami z nim związanymi. Nadrzędnym celem zajęć jest orientacja w do niedawna uśpionym w Polsce, a ostatnio niezwykle dynamicznie rozwijającym się sektorze rynku sztuki, łączącym w sobie elementy wiedzy z zakresu akademickiej historii sztuki z fenomenem kolekcji i kolekcjonerstwa oraz ich instytucjonalnego zaplecza.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

W zakresie części dotyczącej historii kolekcjonerstwa podjęta zostanie analiza struktury kolekcji w Europie od XVI wieku. Szczególną uwagę poświęcimy sposobom dzielenia się wiedzą i przekazywania jej za pośrednictwem kolekcji, a także warunkom i środowiskom, które doprowadziły do powstania kolekcji w Europie. W dyskusji poruszone zostaną kluczowe pojęcia, takie jak: gabinety osobliwości, muzea papierowe, antykwaryzm i konserwatorstwo, które pomogły w zrozumieniu konstrukcji wizualnego tła, jakie kolekcjonerzy nabywali przez wieki. Wykłady będą obejmowały badanie poszczególnych kolekcji i kultur kolekcjonerskich w całej Europie, z uwzględnieniem bogactwa ich różnorodności, takiej jak artefakty, obrazy, rzeźby i prace na papierze, by wymienić tylko kilka. W kolejnym segmencie słuchacze zostaną zapoznani z historią polskiego kolekcjonerstwa od czasów najdawniejszych do współczesności. Pokróćce zostaną omówione wczesne kolekcje polskiej magnaterii i władców epoki przedrozbiorowej. Szczególną uwagę poświęcimy jednak narodzinom nowoczesnego kolekcjonerstwa na ziemiach polskich, poczynając od mecenatu i zbieractwa ostatniego króla Stanisława Augusta, przez prężny rozwój prywatnych galerii i zbiorów w wieku XIX. Poruszone zostaną również wątki relacji pomiędzy kolekcjami prywatnymi i powstającymi od drugiej połowy XIX wieku muzeami publicznymi, rozproszenia zbiorów w czasie II wojny światowej i okresie nacjonalizacji kolekcji w epoce komunistycznej oraz rozwoju kolekcjonerstwa prywatnego po 1989 roku.

Jeśli chodzi o zajęcia poświęcone organizacji rynku sztuki i powstawaniu współczesnych kolekcji sztuki w Polsce to w jego ramach studenci poznają ich struktury oraz uczestników (domy aukcyjne, galerie komercyjne, marszandzi, kolekcjonerzy), a także mechanizmy i metody sprzedaży, reguły prawne i finansowe handlu sztuką w praktyce domu aukcyjnego, galerii i antykwariatu. Istotnym elementem tych zajęć będą wizyty studyjne w stołecznych instytucjach rynku sztuki (dom aukcyjny Desa Unicum, komercyjne galerie sztuki dawnej i nowoczesnej, prywatna kolekcja sztuki – Fundacja Rodziny Staraków).

Warunkiem zaliczenia modułu jest aktywne uczestnictwo w zajęciach stacjonarnych i terenowych oraz przygotowanie krótkiej pracy pisemnej na temat ustalony z koordynatorem przedmiotu.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Wybrana literatura:

- L. Bader, *Artists versus art historians? Conflicting interpretations in the Holbein controversy*, „Journal of Art Historiography”, 19, 2018, s. 1–23
- C. Baker, C. Elam, G. Warwick, eds. *Collecting Prints & Drawings in Europe, c.1500-1750*. Aldershot: Ashgate, 2003
- P. Baker-Bates, Elena Calvillo, eds., *Almost Eternal. Painting on Stone and Material Innovation in Early Modern Europe*, Leiden 2018
- P. Bazyłko, K. Masiewicz, *Przewodnik kolekcjonera sztuki najnowszej*, 2, Kraków-Warszawa 2019
- J. Białynicka-Birula, *Międzynarodowy handel dziełami sztuki w Unii Europejskiej*, Kraków 2014
- P. Blom, *To Have and to Hold. An Intimate History of Collectors and Collecting*, London 2002
- U. Bode, *Auctioneers who made art history*, Ostfildern 2014
- H. Bredekamp, *The Lure of Antiquity and the Cult of the Machine: The Kunstkammer and the Evolution of Nature, Art and Technology*. Princeton: Markus Wiener Publishers, 1995
- M. Bryl, *Rynek sztuki w Polsce. Poradnik dla kolekcjonerów i inwestorów*, Warszawa 2018
- M. Bycroft, S. Dupré (eds.), *Gems in the early modern world: materials, knowledge and global trade, 1450-1800*, Basingstoke 2018
- T. DaCosta Kaufmann, *Court, Cloister, and the City. The Art and Culture of Central Europe, 1450-1800*. Chicago: The University of Chicago Press, 1995
- E. Décultot ed., *Musées de papier. L'Antiquité en livres, 1600-1800*. Paris: Musée Louvre Editions, 2010
- J. Elsner, C. Roger eds., *The Cultures of Collecting*. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1994.
- P. Hook, *Rogues' Gallery: A History of Art and Its Dealers*, London 2017
- P. Findlen, *Possessing Nature: Museums, Collecting, and Scientific Culture in Early Modern Italy*, Berkeley 1994
- A. Gáldy, F. Dobmeier eds. *Collecting and Museology*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2020
- A. Grote (red.), *Macrocosmos in Micocosmo. Die Welt in der Stube. Zur Geschichte des Sammelns 1450 bis 1800*, Opladen 1994
- F. Haskell, *Rediscoveries in Art: Some Aspects of Taste, Fashion, and Collecting in England and France*. Ithaca: Cornell University Press, 1976
- F. Haskell, N. Penny, *Taste and the Antique. The Lure of Classical Sculpture, 1500-1900*. New Haven: Yale University Press, 1981
- O. Impey, Arthur Macgregor (red.), *The Origins of the Museums. The cabinet of curiosities in sixteenth- and seventeenth-century Europe*, Oxford 1986
- R. E. Iskin, B. Salsbury eds. *Collecting Prints, Posters, and Ephemera: Perspectives in a Global World*. New York: Bloomsbury, 2020
- J. Hübner-Wojciechowska, *Przewodnik dla kolekcjonerów. Lata 60 XX wieku. Sztuka użytkowa*, Warszawa 2014
- J. Hübner-Wojciechowska, *Art déco: przewodnik dla kolekcjonerów*, Warszawa 2007
- Stefanos Karamelas et al., *Gems and Gemmology. An Introduction for Archaeologists, Art-Historians and Conservators*, Springer 2020
- M. Korzeniowska-Marciniak, *Międzynarodowy rynek dzieł sztuki*, Kraków 2001
- W. Kowalski, K. Zalasńska, *Rynek sztuki. Aspekty prawne*, Warszawa 2011
- B. De Munck, Bert, L. Dries Lyna eds., *Concepts of Value in European Material Culture, 1500-1900*. London: Routledge, 2015
- M. Myrone, L. Peltz, eds. *Producing the Past. Aspects of Antiquarian Culture and Practice 1700-1850*. Aldershot: Ashgate, 1999
- H. Opperman, *The Thinking Eye, the Mind That Sees: The Art Historian as Connoisseur*, „Artibus et Historiae”, 11, 1990, s. 9-13
- S. Pearce, *On Collecting. An investigation into Collecting in the European Tradition*. London: Routledge, 1995

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

- M. Pointon, *Brilliant Effects: a Cultural History of Gem Stones and Jewellery*, New Haven and London 2009
- K. Pomian, *Zbieracze i osobliwości. Paryż-Wenecja XVI-XVIII wiek*, przeł. Andrzej Pieńkos, Lublin 2001
- K. Pomian, *Le musée, une histoire mondiale*, t. I-II, Paris 2020-2021
- *Princely Magnificence: Court Jewels of the Renaissance, 1500–1630*, ed. Victoria and Albert Museum, London, 1980
- P. Read, *Gemmology*, Butterworth-Heinemann 1991
- I. Robertson, *Understanding Art Markets. Inside the World of Art and Business*, London 2016
- Sawicki Ł., K. Borowski K., *Rynek sztuki. Podejście inwestycyjne i behawioralne*, Warszawa 2018
- D. Scarisbrick, C. Vachaud, J. Walgrave, *Brilliant Europe: Jewels from European Courts*, Brussels 2007
- A. Szczekala, *Falszerstwa dzieł sztuki. Zagadnienia prawnekarne*, Warszawa 2012
- A. Tummers, *The eye of the connoisseur: authenticating paintings by Rembrandt and his contemporaries*, Amsterdam 2001
- A. Turpin, S. Braken eds. *Art Markets, Agents and Collectors. Collecting Strategies in Europe and the United States, 1550-1950*. New York: Bloomsbury, 2022
- *Wokół problematyki prawnej zabytków i dzieł sztuki*, red. W. Szafrński, K. Zalańska, t. 1-3, Poznań 2007-2009
- D. Zagłewska, *Sztuka czy biznes. Sekrety antykwariuszy*, Warszawa 2018

Moduł specjalistyczny III: Wielkie dzieła, wielkie interpretacje. Warsztaty z zakresu interpretacji dzieła sztuki

prof. UAM dr hab. Mariusz Bryl,
prof.dr hab. Stanisław Czekalski,
prof. UAM dr hab. Michał Haake,
prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz,
prof. dr hab. Piotr Juskiewicz,
prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski,
prof. dr hab. Tadeusz Żuchowski

I-II semestr, moduł 90 godz.
12 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Głównym przedmiotem zajęć będzie zespół doniosłych interpretacji sformułowanych w odniesieniu do najistotniejszych dzieł sztuki światowej i polskiej. Zestaw omawianych dzieł artystycznych obejmuje wiele dziedzin sztuk wizualnych: malarstwo, grafikę, rzeźbę, film, a także architekturę. W trakcie zajęć prezentowane będą i omawiane propozycje interpretacyjne autorstwa wybitnych historyków sztuki, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Na blok zajęć w module: Wielkie dzieła, wielkie interpretacje. Warsztaty z zakresu interpretacji dzieła sztuki składają się zajęcia gabinetowe w wymiarze 60 godzin (wykłady konwersatoryjne) oraz zajęcia terenowe. Zajęcia gabinetowe poświęcone będą omawianiu wybranych dzieł sztuki i szczególnie istotnych prób ich wyjaśniania i komentowania, na podstawie materiałów fotograficznych, filmowych oraz tekstów.

Integralną częścią modułu będą zajęcia terenowe w wymiarze 30 godzin odbywane w znaczących muzeach i galeriach europejskich, w których możliwy będzie bezpośredni kontakt z wybranymi dziełami sztuki, dzięki czemu ich konfrontacja z narostym dorobkiem interpretacyjnym na ich temat zyska szczególną efektywność. Wybór konkretnej placówki zostanie uzależniony od wysokości uzyskanego przez wydział finansowania.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Celem zajęć jest przekazanie ich uczestnikom zasobu wiedzy na temat współczesnego stanu interpretacji arcydzieł światowej sztuki, związanej z nimi pracy badawczej, kuratorskiej, kolekcjonerskiej, publikacyjnej i popularyzatorskiej, a także przeniesienie samodzielnej aktywności interpretacyjnej uczestników zajęć na wyższy poziom, odpowiadający 7 poziomowi prk. Uczestnicy zajęć będą mieli okazję nie tylko zetknąć się z zaawansowaną wiedzą na temat czołowych dzieł światowej kultury, ale także z wielokierunkowością i wieloaspektowością współczesnych metod interpretacyjnych, skonfrontowanych z artystycznym konkretem.

W roku akademickim 2025/2026 planowane jest w ramach modułu podjęcie następujących zagadnień podczas zajęć gabinetowych:

- Biczowanie Chrystusa Piero della Francesca
- Jacob van Ruisdael, Młyn w Wijk
- Edgar Degas, Absynt
- Melancholia Jacka Malczewskiego
- Mark Rothko – wybrane przykłady malarstwa.
- Leonardo da Vinci, Ostatnia Wieczerza, w interpretacji Lea Steinberga
- Piero della Francesca Zmartwychwstanie, w interpretacji Baxandalla na tle odczytań wcześniejszych
- JanVan Eyck, Małżeństwo Arnolfinich, w interpretacji Zdzisława Kępińskiego
- Caravaggio Powołanie Mateusza
- Leonardo da Vinci, Mona Lisa w interpretacji Waltera Patera
- Akira Kurosawa, Rashomon
- Karl Friedrich Schinkel, Pałac w Antoninie
- Eduard Manet, Bar w Folies Bergère,
- Pierre Bonnard „Akt w wannie”. John Elderfield i inni
- Caravaggionizm okiem Michela Frieda
- Tycjan „Apollo i Marsjasz”. Od zastrzeżeń Erwina Panofsky’ego po współczesne lektury.
- „Pejzaż z Łagowa” i inne pejzaże. Kępiński o Potworowskim
- Jacopo Tintoretto – cykl malarski w Scuola di San Rocco w Wenecji – spojrzenia wybranych XX wiecznych interpretatorów
- Katedra w Reims
- Katedra w Auxerre
- Kaplica w Saint Germer de Fly i Saint Germain en Laye
- Jan van Eyck, Madonna Kłodzka i Madonna w Kościele w Gemäldegalerie w Berlinie
- Rogier van der Weyden Tryptyk Miraflores i Tryptyk św. Jana w Gemäldegalerie w Berlinie
- Dušan Makavejev, *Sweet Movie* (1974) – 2 zajęcia
- Gustav Courbet, *Pracownia artysty* (1855)
- Artur Grottger, *Polonia* (1863)
- Rafael Santi i warsztat, Malowidła w tzw. Stanzach watykańskich – malowidło ściennie a architektura
- Caspar David Friedrich, Szaser w lesie – wokół interpretacji
- Michał Anioł, Pieta Rondanini a August Zamoyski, Wniebowstąpienie – granica procesu rzeźbiarskiego

Program zajęć terenowych ustalany będzie na bieżąco, w zależności od wyboru placówki wystawienniczej.

Literatura będzie podawana na bieżąco w odniesieniu do poszczególnych tematów.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Wykłady monograficzne

Przestrzeń tworzenia w epoce nowoczesnej. Pracownia i inne miejsca

Prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

I semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Pracownia artysty to miejsce, które w dziejach sztuki odgrywało różne role – od zorganizowanego warsztatu pracy, intymnej sfery intelektualnego działania po funkcje ekonomiczne, publiczne i reprezentacyjne. Choć wszystkie te rejestry będą uwzględnione podczas wykładów, szczególna uwaga poświęcona zostanie zagadnieniu aktu malarskiego (próby ukazania czynności manualnych w autoportrecie włoskim XVI wieku). Pracownia interesować nas będzie zatem jako „próg” między praktyką warsztatową a wyobrażoną rzeczywistością należącą do wytworzonego dzieła sztuki (m.in. Caravaggio).

Szczególna uwaga poświęcona zostanie wiekowi XVII, w którym wnętrze studia staje się przedmiotem rozległego nurtu wyobrażeń. W powstałych wówczas dziełach – zarówno tych należących do rozpoznawalnego kanonu sztuki europejskiej (m.in. Velazquez), jak i tych mniej znanych, zawierających np. sceny o ludycznym charakterze – proces twórczy przyjmuje, rzadko spotykaną wcześniej, postać wielowymiarowego spektaklu.

Osobnym wątkiem będą też kwestia rekonstrukcji przestrzeni pracowni wybranych malarzy, oraz rozważania na temat sposobu organizacji pracowni ze względu na specyfikę tworzonej przez artystę sztuki; przysposabianie tradycji i obyczajów warsztatowych do indywidualnych wymagań twórczych (m.in. Frans Hals).

Literatura szczegółowa związana z poszczególnymi tematami będzie przywoływana i omawiana w trakcie wykładów.

Literatura ogólna wprowadzająca do problematyki:

- *Inventions of the Studio, Renaissance to Romanticism*, red. M. Pardo, M. W. Cole, 2005.
- *The Studio Reader: On the Space of Artists*, red. M. J. Jacob, M. Grabner, 2010.

Mistrz Naumburski i problem indywidualności artysty w XIII wieku

prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz

30 godz. I sem.

3 pkt. ECTS

Tematem wykładu jest sztuka tzw. Mistrza Naumburskiego – anonimowego rzeźbiarza-architekta, twórcy wyjątkowego dzieła – zachodniego chóru katedry w Naumburgu (w połowie XIII w.) z zespołem unikalnych zarówno pod względem formy, jak znaczenia rzeźb. Postać tego twórcy wyodrębniona została poprzez analizę dzieł, które charakteryzują się oryginalnością pod względem indywidualnego stylu i koncepcji treściowej. Wbrew utartym stereotypom w średniowieczu działali artyści-indywidualiści, niekiedy znani z imienia, częściej – jak w tym wypadku – anonimowi. Cykl wykładów poświęcony jest przedstawieniu złożonej problematyki interpretacji tych dzieł w kontekście recepcji gotyku

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

francuskiego w Europie środkowej. M. in. poruszane będą zagadnienia: kształtowania się indywidualności artystycznej, genezy treściowej i formalnej, wpływu sztuki Mistrza Naumburskiego w Saksonii i na Śląsku, historycznego i politycznego znaczenia posągów.

Podstawowa bibliografia:

- *Der Naumburger Meister. Bildhauer und Architekt im Europa der Kathedralen*, [katalog wystawy], Hg. Hartmut KROHM, Holger KUNDE, Guido SIEBERT, Petersberg 2011, 2 tomy;
- *Der Naumburger Meister. Bildhauer und Architekt im Europa der Kathedralen. Forschungen und Beiträge zum internationalen wissenschaftlichen Kolloquium in Naumburg vom 5. bis 8 Oktober 2011*, Hg. Hartmut KROHM, Holger KUNDE, Guido SIEBERT, Petersberg 2012
- Gerhard Straehle, *Der Naumburger Meister in der deutschen Kunstgeschichte*, München 2009

Warunkiem zaliczenia jest uczestnictwo w zajęciach (dopuszczalne 2 nieobecności) oraz zaliczenia

„W nowym blasku”.

**Losy dzieł sztuki średniowiecznej
w XIX i XX w. – muzealizacja,
konserwacja i nowe konteksty funkcjonowania**
dr Agnieszka Patała (IHS UW)

30 godz. I sem.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: kolokwium wizualne

[uczestnictwo w zajęciach studentów/ek studiów II stopnia
wymaga zgody prodziekana ds. kształcenia]

Zajęcia mają na celu omówienie wybranych zjawisk i wydarzeń, które na przestrzeni ostatnich dwóch stuleci kształtowały i wciąż wpływają na historię dzieł średniowiecznego malarstwa i snycerki. Mowa będzie zarówno o zabytkach przechowywanych i prezentowanych w instytucjach muzealnych całego świata, jak i tych znajdujących się we wnętrzach sakralnych, niekoniecznie stanowiących ich pierwotne miejsce przeznaczenia. Kurs rozpocznie krótkie omówienie zagadnienia medievalizmu, biografii rzeczy oraz najważniejszych teoretycznych podstaw badania „życia po życiu” dzieł sztuki dawnej. W ramach zgłębiania XIX-wiecznej historii dzieł sztuki średniowiecznej przyjrzymy się bliżej konsekwencjom rewolucji francuskiej oraz sekularyzacji dóbr klasztornych i kościelnych w procesach, z jednej strony, niszczenia i rozproszenia zabytków, a z drugiej, w powstawaniu kolekcji prywatnych oraz muzealnych. Najważniejsze zespoły zbiorów i osoby kolekcjonerów zyskają szersze omówienie, podobnie jak problem nieostryści kryteriów klasyfikujących interesujące nas zabytki jako bądź dzieła sztuki (wysokiej) lub też rzemiosła artystycznego. Chwila uwagi zostanie też poświęcona modzie na (neo) gotyk, wybranym „romantycznym” adaptacjom średniowiecznego malarstwa i rzeźby oraz odkrywaniu i dokumentowaniu dzieł sztuki średniowiecznej przez polskich badaczy i artystów (Jan Matejko, Stanisław Wyspiański). Opowieść o wypadkach mających miejsce w XX w. otworzy problem relacji ekspresjonistów i sztuki średniowiecznej. Kolejne poruszane tematy będą obejmować konteksty towarzyszące organizacji wielkich wystaw sztuki średniowiecznej, a także podejmowanych w okresie międzywojennym przedsięwzięć konserwatorskich. Słuchacze zapoznają się ponadto z analizą zjawisk determinujących dzieje sztuki średniowiecznej w historii przed- i powojennej Polski. Uwzględnione zostaną zagadnienia organizacji wystaw stałych w największych krajowych muzeach, celowe i przypadkowe przemieszczenia zabytków, udział dzieł sztuki średniowiecznej

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

w działaniach propagandowych. Spotkania kończące kurs będą poświęcone czasom współczesnym, w tym m.in. roli dzieł sztuki średniowiecznej we współczesnych żeńskich klasztorach, zjawisku rosnącej popularności kopii (w tym wydruków 3D) dzieł średniowiecznych znajdujących się w kolekcjach muzealnych, które „powracają” do miejsc swojego pierwotnego przeznaczenia, a także realizowanym w przestrzeniach wystaw sztuki średniowiecznej artystycznym i kuratorskim interwencjom.

Zajęcia będą miały formę mieszaną, tj. wykładu i konwersatorium.

Wybrana literatura:

- Bräunlein, Peter J. *“Thinking Religion Through Things: Reflections on the Material Turn in the Scientific Study of Religion’s.”* *Method & Theory in the Study of Religion*. vol. 28. nos. 4–5. 2016, s. 365–99.
- Brooks, Mary M. *“Seeing the Sacred Conflicting Priorities in Defining, Interpreting, and Conserving Western Sacred Artifacts.”* *Material Religion*. vol. 8. no. 1. 2012, s. 10–28.
- Bushart, Magdalena. *Der Geist der Gotik und die expressionistische Kunst. Kunstgeschichte und Kunsttheorie 1911–1925*. München 1990.
- Crookes, Ellie and Willis, Ika. *Medievalism and Reception*. Martlesham 2024.
- von der Goltz, Michael. *Kunsterhaltung – Machtkonflikte. Gemälde-Restaurierung zur Zeit der Weimarer Republik*. Berlin 2002.
- Grajewski, Grzegorz. *Między sztuką, nauką a polityką. Ochrona zabytków na Dolnym Śląsku w czasach III Rzeczy*. Wrocław 2014.
- Hazard, Sonia. *“The Material Turn in the Study of Religion.”* *Religion and Society*. vol. 4. no. 1. 2013, s. 58–78;
- Minaty, Wolfgang. *Grünwald im Dialog. 500 Jahre Isenheimer Altar in Kunst, Literatur und Musik*. Regensburg 2016.
- Nagel, Alexander. *Medieval Modern. Art out of time*. New York 2012.
- *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*, ed. Arjun Appadurai. Cambridge 2014 (I wydanie z 1986).
- Paine, Crispin. *Religious Objects in Museums: Private Lives and Public Duties*. London 2013.
- *Wokół Wielkiego Jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski*, ed. R. Stowiński. Poznań 2017.
- Popiołek-Roßkamp, Małgorzata. *Warschau: Ein Wiederaufbau, der vor dem Krieg begann*. Paderborn 2021.
- Zborowska, Agata. *Życie rzeczy w powojennej Polsce*. Warszawa 2019.

Interactions. European Art, 1850-1900

Dr Camilla Murgia

II semestr, 30 godz.

3 pkt. ECTS

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

(zajęcia w j. angielskim)

W drugiej połowie XIX wieku Europa doświadczyła szeregu wydarzeń, które miały znaczący wpływ na jej krajobraz polityczny, kulturowy i artystyczny. Procesy zjednoczenia w krajach takich jak Włochy i Niemcy, a także pewne znaczące działania, zwłaszcza we Francji, gdzie sztuka stała się środkiem wyrażania niezadowolenia z konwencjonalnych zasad i ustaleń, doprowadziły do pojawienia się nowych trendów artystycznych i kulturowych. Tendencje te miały na celu odniesienie się do pojęcia nowoczesności, którego świadkiem była Europa i które rozwijało się również dzięki postępowi naukowemu i przemysłowemu. W sztuce nastąpiła era masowej konsumpcji obrazów, co w oczywisty sposób doprowadziło do wzrostu znaczenia wymiaru wizualnego w życiu codziennym. Wszystkie te czynniki przyczyniły się do zwiększenia mobilności artystów, wymiany i współpracy.

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Kurs skupi się na tych interakcjach, badając samą naturę wymiany między artystami i głównymi ośrodkami artystycznymi. Omówimy na przykład, w jaki sposób artyści z różnych krajów europejskich podchodzili do kluczowych kwestii, takich jak kolor, przedstawianie rzeczywistości i krajobrazu, lub jak radzili sobie z ewolucją swojej praktyki i kształcenia. Perspektywa porównawcza tego kursu będzie szczególnie pomocna w zrozumieniu wpływu, jaki mobilność artystyczna wywarła na ruchy i kraje, a także w jaki sposób pomogła artystom poradzić sobie z nowoczesnością i nowym podejściem do wizualności.

Literatura:

- Barringer, Tim. *Men at Work: Art and Labour in Victorian Britain*. New Haven: Yale University Press, 2005
- Berthommier, Claire, ed. *Auf der Suche nach dem Stil, 1850-1900*. Exhibition catalogue, Zurich, Landesmuseum. Zurich: Scheidegger und Spiess, 2018
- Boime, Albert. *The Art of the Macchia and the Risorgimento*. Chicago: University of Chicago Press, 1993
- Boime, Albert. *Art in an Age of Civil Struggle, 1848-1871*. Vol.4 of *A Social History of Modern Art*. Chicago: Chicago University Press, 2007
- Broude, Norma. *The Macchiaioli: Italian Painters of the Nineteenth Century*. New Haven: Yale University Press, 1987
- Chu, Petra ten-Doesschate. *The Most Arrogant Man in France. Gustave Courbet and the Nineteenth-Century Media Culture*. Oxford: Oxford University Press, 2007
- Hobbs, Richard, ed. *Impressions of French Modernity. Art and Literature in France 1850-1900*. Manchester: Manchester University Press, 1998
- Nochlin, Linda. *Realism*. Harmondsworth: Penguin, 1971
- Mainardi, Patricia. *Arts and Politics of the Second Empire*. New Haven: Yale University Press, 1987
- Morrison, John. *Painting Labour in Scotland and Europe: 1850-1900*. Farnham: Ashgate, 2014
- Prettjohn, Elizabeth. *The Art of the Pre-Raphaelites*. London: Tate Publishing, 2008
- Ruhmer, Eberhard. *Der Leibl-Kreis und die reine Malerei*. Rosenheim : Rosenheimer Verlagshaus, 1984
- Schwartz, Vanessa R., and Jeannene M. Przyblyski, eds. *The Nineteenth-Century Visual Culture Reader*. London: Routledge, 2004
- Somigli, Luca. *Legitimizing the Artist. Manifesto Writing and European Modernism 1885-1915*. University of Toronto Press, 2003
- Von Manstein, Marianne, Bernhard von Waldkirch, Jonas Beyer et al. *Wilhelm Leibl: The Art of Seeing*. Munich: Hirmer, 2019
- Weisberg, Gabriel P., ed. *The European Realist Tradition*. Bloomington: Indiana University Press, 1982
- Werner, Marcia. *Pre-Raphaelite Painting and Nineteenth-Century Realism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005
- Young, Marnin. *Realism in the Age of Impressionism: Painting and the Politics of the Time*. New Haven: Yale University Press, 2015

Dziedzictwo kulturowe w XIX wieku – narodziny i kształtowanie pojęcia

dr Kamila Kludkiewicz

II semestr, 30 godzin

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Najogólniej rzecz ujmując dziedzictwo to zasób rzeczy ruchomych i nieruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi uznawanymi za istotne i warte ochrony prawnej dla dobra konkretnego społeczeństwa

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

i jego rozwoju. Termin ten w pełni wykształcił się w XX wieku. Jednak formowanie się tego, co współcześnie nazywamy dziedzictwem kulturowym rozpoczęło się w stuleciu XIX, trwa do dziś i jest ciągle poddawane reinterpretacji. Narodzin idei dziedzictwa badacze dopatrują się w kulturze osiemnastowiecznego antykwaryzmu, hasłach rewolucji francuskiej, a jej rozwój wiąże z nowoczesnością końca XIX wieku.

Celem wykładu jest zapoznanie słuchaczy z początkami oraz rozwojem konceptu zachowania i ochrony pewnych przedmiotów, zwyczajów i wartości. Dziewiętnastowieczna myśl o dziedzictwie rozwijała się na styku świata nauki, innowacji technologicznej, praktyki artystycznej oraz rzemieślniczej. Ważnym dla jej zrozumienia są również konteksty kulturowe, społeczne, polityczne i narodowe. Szerokie spektrum zagadnień wokół których rozwijała się idea dziedzictwa w XIX wieku zostanie na potrzeby wykładu ograniczone do kilku głównych punktów: rozwoju wiedzy i nauki, kolekcjonerstwa i muzeów, metod i narzędzi klasyfikowania dziedzictwa, techniki i sposobów jego obrazowania. Przegląd wymienionych zagadnień w perspektywie „długiego wieku” ujawni się jako proces poszerzania katalogu przedmiotów i zjawisk, wartych zachowania; ciągłego narastania wiedzy o nich; lawinowo rosnących zbiorów; wynalazków coraz to nowych technik obrazowania, dokumentowania i wystawiania.

Słuchacze wykładu poznają więc w jaki sposób w XIX wieku definiowano i rozumiano zabytki przeszłości, okazy, rzeczy ludowe, dzieła sztuki, dowiedzą się jak rozwijały się różne dziedziny nauk humanistycznych (przede wszystkim historia, historia sztuki, archeologia klasyczna, prehistoria, antropologia i etnologia) oraz jakie metody i narzędzia badacze wykształcili w tym okresie. Podejmiemy również wątki zainteresowań dziewiętnastowiecznych zbieraczy (kto kolekcjonował i co kolekcjonowano), muzeów (jakie rodzaje muzeów wykształciły się w ciągu stulecia i jakim obiektom były one poświęcone), bibliotek i archiwów. Zajrzymy także „na zaplecze” muzeów, archiwów i kolekcji, przyglądając się organizacji przestrzeni, oświetleniu, kolorystyce, zabezpieczeniu zbiorów, wszelkim rozwiązaniom praktycznym, które służyły przechowywaniu i porządkowaniu obiektów dziedzictwa. Wreszcie zadamy sobie pytanie, w jaki sposób dziedzictwo w XIX wieku było popularyzowane. Przyjrzymy się więc zarówno wystawom (przemysłowym, artystycznym, krajowym jak i światowym), wydawnictwom (ilustracjom w czasopiśmie, sposobom reprodukcji dziedzictwa, pocztówkom, albumom ilustrowanym grafikami i fotografiami), jak i widowiskom, charakterystycznym dla dziewiętnastowiecznej rozrywki (żywym obrazom, gabinecie figur woskowych, manekinom, panoramom, dioramom itd.)

Wymagania na zaliczenie:

- obecność na zajęciach (dopuszczalne 2 nieobecności w semestrze),
- zaliczenie wizualnego kolokwium.

Wybrana literatura:

- Choay Françoise, *L'allégorie du patrimoine*, Paris 2007
- Eriksen Anne, *From Antiquities to Heritage. Transformations of Cultural Memory*, New York-Oxford 2016
- Harrison Rodney, *Heritage: Critical Approaches*, New York 2013
- Manikowska Ewa, Fedorowicz-Jackowska Aleksandra, Kludkiewicz Kamila, Walanus Wojciech, Woźny Marzena, *Porządek dziedzictwa w XIX wieku. Polskie pojęcia i wyobrażenia*, Warszawa 2023
- Pruszyński Jan, *Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna*, t. 1, Kraków 2001
- Smith Laurajane, *The Uses of Heritage*, New York 2006

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Seminaria magisterskie (I-II rok)

**Wybór seminarium magisterskiego powinien się dokonać
w ciągu II semestru I roku studiów magisterskich**

Seminarium magisterskie

prof. dr hab. Stanisław Czekalski

I-II semestr, 60 godz.

34 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Warunkiem przyjęcia na seminarium jest uzgodnienie tematyki pracy magisterskiej. Tryb odbywania seminarium ustala się na początku semestru.

Seminarium magisterskie

prof. UAM dr hab. Michał Haake

I-II semestr, 60 godz.

34 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium magisterskie

prof. dr hab. Jarosław Jarzewicz

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium skoncentrowane jest na problematyce sztuki średniowiecznej. Tematy prac, literatura i metody będą ustalane z poszczególnymi uczestnikami. Ważną częścią pracy na seminarium jest prezentacja swoich badań i merytoryczna dyskusja w gronie uczestników.

Celem zajęć i podstawą zaliczenia jest napisanie pracy magisterskiej; do końca pierwszego semestru należy przygotować konspekt zawierający planowaną strukturę pracy, zarys problematyki, stan badań i literaturę przedmiotu.

Seminarium magisterskie

prof. dr hab. Piotr Juskiewicz

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Seminarium magisterskie

prof. UAM dr hab. Łukasz Kiepuszewski

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium magisterskie

prof. UAM dr hab. Jacek Kowalski

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium magisterskie

prof. UAM dr hab. Piotr Korduba

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Mile widziane będą tematy związane z historią architektury mieszkalnej, wnętrzarsstwem, rzemiosłem artystycznym oraz historią designu i szeroko rozumianą problematyką miejską.

Seminarium magisterskie

prof. UAM dr hab. Filip Lipiński

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Seminarium magisterskie

prof. dr hab. Michał Mencfel

I-II semestr, 90 godz.

39 pkt. ECTS (33 pkt.)

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

INFORMACJE O ZAJĘCIACH NA STUDIACH II STOPNIA

Seminarium magisterskie

prof. dr hab. Tadeusz J. Żuchowski

II semestr, 30 godz. – dla studentów I roku studiów drugiego stopnia

I-II semestr, 60 godz. – dla studentów II roku studiów drugiego stopnia

9 pkt. ECTS – dla studentów I roku studiów drugiego stopnia

9 + 15 pkt. ECTS dla studentów II roku studiów drugiego stopnia

Forma zaliczenia: zaliczenie z notą

Nabór dla studentów II roku zamknięty. Możliwość uzgodnienia tematów dla studentów I roku jeszcze przed rozpoczęciem semestru letniego.

Celem seminarium jest przygotowanie studentów do napisania i napisanie pracy magisterskiej. Średnia objętość takiej pracy to ok. 80-90 stron znormalizowanego tekstu (tolerancja 10%). Zazwyczaj praca jest podzielona na trzy-cztery rozdziały o objętości ok. 20-25 stron, plus wstęp i zakończenie, nie licząc aneksów, spisu literatury i ilustracji. Praca powinna być napisana poprawnie po polsku i samodzielnie, na podstawie aktualnej literatury i własnych badań. Powinna także dowodzić, że jej autor zna podstawy warsztatu humanisty, a także zasady robienia przypisów, aneksów i cytowania.

W czasie semestru letniego studenci I roku studiów II stopnia będą mieli zajęcia przygotowujące do pisania dużych tekstów naukowych i prowadzenia kwerend.

W czasie semestru letniego studenci II roku studiów II stopnia studenci będą mieli zajęcia przygotowujące ich do pisania dużej rozprawy naukowej i przygotowanie jej do publikacji. Proces pisania pracy podzielony jest na trzy semestry. Studenci I roku studiów magisterskich przedstawiają w trakcie zajęć postępy w pracy nad wybranym tematem i przygotowują na koniec semestru konspekt planowanej pracy, obj. ok. 5-6 stron plus dołączona literatura przedmiotu. Przygotowanie zaakceptowanego przez prowadzącego seminarium konspektu jest podstawowym warunkiem zaliczenia semestru letniego przez studentów I roku studiów II stopnia.

Studenci II roku studiów magisterskich prezentują na seminariach postępy nad pracą. Semestr zimowy kończy się przedłożeniem i zaakceptowaniem minimum jednego rozdziału pracy (tekst o obj. około 25 stron).

Zaliczenie semestru letniego dla studentów II roku studiów II stopnia odbywa się po zaakceptowaniu przez prowadzącego seminarium całości pracy magisterskiej.

Na ocenę przedkładanych tekstów wpływa oryginalność przedstawionej propozycji wynikającej z znajomości literatury przedmiotu oraz umiejętność jej wykorzystania, to jest przełożenie na logiczną kompozycję tekstu, co oznacza opanowanie warsztatu badawczego i poprawność w formułowaniu problemów na piśmie.

Dodatkowym warunkiem zaliczenia poszczególnych semestrów jest obecność na zajęciach w wymiarze powyżej 50% odbytych spotkań.

INFORMACJE O EGZAMINACH DYPLOMOWYCH

Uwaga: informacje dotyczące egzaminów przedmiotowych zostały podane przy opisach poszczególnych zajęć zamieszczonych w dwóch poprzednich rozdziałach Informatora.

Egzamin dyplomowy licencjacki (III rok I stopnia)

Egzamin dyplomowy licencjacki (obrona pracy dyplomowej) dotyczy zagadnień związanych z jedną z prac seminaryjnych przygotowywanych w trakcie III roku studiów (praca musi zostać zgłoszona jako licencjacka, zarejestrowana jako taka w Biurze Obsługi Studenta oraz zamieszczona w uniwersyteckim Archiwum Prac Dyplomowych) oraz ogólnych zagadnień przedmiotowych i epokowych odpowiadających pracy. O wyborze pracy mającej status licencjackiej decyduje student w drugim semestrze III roku, w porozumieniu z prowadzącym seminarium ogólne.

Komisja egzaminacyjna: Dziekan, prowadzący pracę, recenzent (specjalista z dziedziny).

Egzamin magisterski

Egzamin magisterski stanowi zwieńczenie studiów. W jego trakcie następuje obrona pracy magisterskiej, ocenionej przez Promotora oraz Recenzenta. Członkowie Komisji zadają pytania związane z pracą oraz pytania problemowe z zakresu całej historii sztuki. Komisja egzaminacyjna: Dziekan, Promotor, Recenzent.

KOŁO NAUKOWE STUDENTÓW HISTORII SZTUKI

dr Dorota Molińska – opiekunka

Koło Naukowe Studentów Historii Sztuki prowadzi szeroką działalność nastawioną na poszerzanie i pogłębianie wszechstronnych zainteresowań swoich członków. W trakcie roku akademickiego organizowane są regularne spotkania, wizyty w muzeach, instytucjach kultury i wspólne wyjścia na wystawy. Naukowy wymiar funkcjonowania Koła realizowany jest także poprzez odczyty opracowywane przez jego członków, wykłady pracowników Instytutu Historii Sztuki oraz zapraszanych gości i współpracę z instytucjami zewnętrznymi m.in. oddziałami Muzeum Narodowego czy Uniwersytetem Artystycznym w Poznaniu. Koło w swoim dorobku również przygotowanie kilku ogólnopolskich konferencji naukowych np. studencko-doktoranckich konferencji „Natura Artis Magistra” (2021), „Sztuka wobec współczesnych konfliktów społecznych” (2022), „Magia, wierzenia, rytuały” (2023), „Theatrum władzy” (2023).

Ponadto ważnym elementem jego aktywności są krajowe i zagraniczne objazdy zabytkoznawcze organizowane corocznie pod kierunkiem pracowników dydaktycznych Instytutu. W ostatnich latach członkowie Koła udali się między innymi do Włoch, Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Hiszpanii, Grecji, Austrii, Francji i Holandii.

Niebagatelne znaczenie dla działalności Koła ma również aspekt koleżeńsko-towarzyski; stałą tradycją jest wyprawiana w okresie bożonarodzeniowym Wigilia.

Zapraszamy wszystkich do udziału w zebraniach Koła oraz kontaktu poprzez e-mail (kolo.shs@gmail.com) oraz śledzenia naszych profili w mediach społecznościowych – Facebooku i Instagramie (sztuczny_element).

STYPENDIA I STUDIA ZAGRANICZNE W RAMACH PROGRAMU ERASMUS+

Erasmus+ to program Unii Europejskiej w dziedzinie edukacji, wspierający międzynarodową współpracę uczelni i wymianę akademicką. Umożliwia on wyjazdy studentów na studia zagraniczne do ośrodków, z którymi UAM ma podpisane kontrakty. W ramach mobilności studenckiej możliwe są 2 typy wyjazdów: wyjazdy na studia na jeden lub dwa semestry – od 3 do 12 miesięcy, wyjazdy na praktyki – od 2 do 12 miesięcy. Każdy student otrzymuje możliwość wyjazdu na okres do 12 miesięcy w każdym cyklu studiów (licencjackich, magisterskich, doktoranckich). Do wyjazdu w ramach praktyk uprawnieni są również absolwenci. Absolwent może przebywać na wyjeździe maksymalnie 12 miesięcy od ukończenia studiów. Miejsce odbywania praktyki organizują studenci indywidualnie. Rekrutacja kandydatów na stypendium Erasmus+ odbywa się na poszczególnych wydziałach wczesną wiosną w roku akademickim poprzedzającym wyjazd. Rekrutacja prowadzona jest w systemie USOSweb. Podstawowym kryterium jest znajomość języka obcego, w jakim student będzie studiował/odbywał praktykę oraz ukończenie danego roku studiów. Inne kryteria najczęściej stosowane przez wydziały to: średnia ocen, motywacja, uzasadnienie wyboru uczelni.

Instytut Historii Sztuki ma podpisane umowy z następującymi uniwersytetami: University Montaigne w Bordeaux, Université de Bourgogne w Dijon, Heinrich-Heine-Universität w Düsseldorfie, Universität Leipzig, Universität Hamburg, The Martin Luther University of Halle-Wittenberg, Universidade de Lisbon, Universidad de Málaga, Eötvös Loránd Tudományegyetem University w Budapeszcie, New Bulgarian University w Sofii, University of Ljubljana, Università di Pisa, Università degli Studi di Genova w Genui, Vytauto Didžiojo Universitetas w Kownie, Vilnius Academy of Arts, Orta Dogu Teknik Universitesi w Ankarze, Uludağ University w Bursie, University of Split.

Instytutowym koordynatorem programu Erasmus+ jest dr Katarzyna Dudlik – kontakt: katarzyna.dudlik@amu.edu.pl

ORGANIZACJA ROKU AKADEMICKIEGO 2025/2026

- 1 października 2025 r. – Inauguracja roku akademickiego

I semestr (zimowy)

- 1 października 2025 r. – 4 lutego 2026 r. – okres zajęć dydaktycznych
- 22 grudnia 2025 r. – 6 stycznia 2026 r. – wakacje zimowe
- 5 – 18 lutego 2026 r. – zimowa sesja egzaminacyjna*
- 19 – 24 lutego 2026 r. – przerwa międzysesjonalna
- 25 lutego – 8 marca 2026 r. – poprawkowa zimowa sesja egzaminacyjna

II semestr (letni)

- 25 lutego – 21 czerwca 2026 r. – okres zajęć dydaktycznych
- 2 – 7 kwietnia 2026 r. – wakacje wiosenne
- 22 czerwca – 5 lipca 2026 r. – letnia sesja egzaminacyjna
- 6 lipca – 31 sierpnia 2026 r. – wakacje letnie/okres zajęć dydaktycznych (ćwiczenia terenowe, praktyki zawodowe)
- 1 – 14 września 2026 r. – poprawkowa letnia sesja egzaminacyjna

Ponadto

1. Inauguracja roku akademickiego dla studentów I roku „Dzień studenta I roku” odbędzie się **30 września 2025 r.**
2. W roku akademickim 2025/2026 ustanawia się następujące dni wolne od zajęć dydaktycznych:
 - **1 października 2025 r. (Inauguracja roku akademickiego),**
 - **31 października 2025 r.,**
 - **2 listopada 2025 r.,**
 - **10 listopada 2025 r.,**
 - **2 maja 2026 r.,**
 - **6 maja 2026 r. (Dzień Sportu),**
 - **24 maja 2026 r.,**
 - **5 czerwca 2026 r.,**
 - **6 czerwca 2026 r.,**
 - **7 czerwca 2026 r.,**
3. W celu realizacji zajęć dydaktycznych zgodnie z planem studiów wprowadza się, co następuje:
 - **29 stycznia 2026 r. (czwartek)** odbędą się zajęcia przewidziane w planie zajęć na poniedziałek,
 - **4 lutego 2026 r. (środa)** odbędą się zajęcia przewidziane w planie zajęć na wtorek,
 - **17 czerwca 2026 r. (środa)** odbędą się zajęcia przewidziane w planie zajęć na piątek.

* w przypadku ostatniego semestru studiów 3,5-letnich pierwszego stopnia sesja egzaminacyjna może rozpocząć się wcześniej pod warunkiem zrealizowania w całości zajęć dydaktycznych

SPIS TREŚCI

INFORMACJE OGÓLNE	3
Struktura Instytutu	3
Siedziba Instytutu	4
Przedmiot i tryb licencjackich i magisterskich studiów historii sztuki	4
STUDIA I STOPNIA	
Program studiów	8
Zajęcia obowiązkowe przypisane do poszczególnych lat studiów	12
Wstęp do historii sztuki (I rok)	12
Proseminaria (II rok)	19
Sztuka metropolii (sztuka Krakowa) (II rok)	23
Obóz inwentaryzacyjny (II rok)	24
Wprowadzenie do wiedzy o historii sztuki (rok I i II)	24
Zajęcia fakultatywne	34
Seminaria ogólne (III rok)	34
Wybrane problemy z dziejów sztuki (II i III rok)	38
Zajęcia problemowe (rok II i III)	45
Wykłady ogólne (rok II i III)	53
Zajęcia w języku angielskim	58
STUDIA II STOPNIA	
Program studiów	60
Zajęcia obowiązkowe przypisane do poszczególnych lat studiów	62
Zajęcia fakultatywne	69
Seminaria warsztatowe (I rok)	69
Seminaria ogólne (I rok)	71
Moduły specjalistyczne (I-II rok)	73
Wykłady monograficzne	80
Seminaria magisterskie (I-II rok)	85
INFORMACJE O EGZAMINACH DYPLOMOWYCH	88
Egzamin dyplomowy licencjacki	88
Egzamin magisterski	88
KOŁO NAUKOWE STUDENTÓW HISTORII SZTUKI	89
STYPENDIA I STUDIA ZAGRANICZNE W RAMACH PROGRAMU ERASMUS	90
ORGANIZACJA ROKU AKADEMICKIEGO 2025/2026	91